

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาตนเองของครูสังคัมศึกษา ที่มีภูมิหลังทางสังคัมและเศรษฐกิจต่างกัน ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 10" ผู้วิจัย ได้ศึกษาดำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอตั้งต่อไปนี้

1. ความหมายของการพัฒนาตนเอง
2. ความสำคัญของการพัฒนาตนเอง
3. วิธีการพัฒนาตนเอง
4. กิจกรรมในการพัฒนาตนเอง
5. การพัฒนาตนเองของครูสังคัมศึกษา
 - 5.1 คำนวิชากรและวิชาชีพ
 - 5.2 คำนการปฏิบัติงานทั่วไป
 - 5.3 คำนบุคคลิกภาพ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการพัฒนาตนเอง

นักการศึกษาได้อธิบายความหมายของคำว่า "พัฒนา" ไว้ในตำราและสิ่งพิมพ์หลายประเภท ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 588) และพจนานุกรมไทย (2524: 633) ได้ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึง "ความเจริญ" ทำให้เจริญ ทำให้ยิ่งขึ้นถาวร"

ดิเรก ก้อนกลีบ (2526: 44) ได้อธิบายความหมายของคำว่า "การพัฒนา" ทั้งคำนปริมาณและคุณภาพ สรุปได้ดังนี้

1. หมายถึง การสร้างสรรค์ เปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกว่าเดิมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง หรือจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง

2. หมายถึง การเสริม การรักษาปรับปรุง การชดเชยยังความเสื่อมโทรม หรือชำรุดสึกหรอให้สามารถใช้ประโยชน์ได้นานที่สุด คุ่มค่าที่สุด

อุทัย บุญประเสริฐ (2528: 33) อธิบายว่า คำว่าพัฒนานั้นมีความหมายครอบคลุมแล้วแต่จะใช้ศึกษาเกี่ยวเนื่องกับเรื่องใด เพราะมีความหมายเกี่ยวข้องกับคำหลายคำ เช่น การเปลี่ยนแปลง (change) การขยายตัว (expansion) การเพิ่ม (increase) ความเจริญก้าวหน้า (growth) การก้าวหน้ากว่า (advance) และพัฒนาการ (development) เป็นต้น ซึ่งแล้วแต่ขอบข่ายของงานที่จะศึกษาว่าเกี่ยวเนื่องกับเรื่องใดก็จะเกี่ยวพันอยู่กับศาสตร์นั้น ๆ แต่หลักการกว้าง ๆ ซึ่งน่าจะครอบคลุมทั้งหมดก็คือการทำให้ดีขึ้น (betterment) หรือสภาพที่พึงปรารถนา (desired state)

พจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) โดย คาเตอร์ วี กูด (Carter V. Good, 1973: 176) ได้อธิบายความหมายของคำว่า "การพัฒนา" ทางการศึกษาว่า การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางด้านความสามารถเกี่ยวกับสถานการณ์นั้น ๆ อันเป็นผลที่เกิดจากการกระทำด้วยตัวเองหรือผู้อื่นจัดให้

พจนานุกรมของ เวบสเตอร์ (Webster's Dictionary, 1983: 499) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่าเป็นขั้นตอนหรือช่วงระยะของความเจริญ ความก้าวหน้า

ดังนั้น เมื่อเราใช้คำว่า "การพัฒนา" ไปประกอบสิ่งใดย่อมหมายความว่ามุ่งที่จะให้สิ่งนั้นมีความเจริญขึ้น ก้าวหน้าขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิมจากสภาพที่เป็นอยู่ในการพัฒนาคนก็เช่นเดียวกันย่อมมุ่งหวังที่จะทำให้คนมีความเจริญขึ้น ก้าวหน้าขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิมที่เป็นอยู่ ทำให้คนนั้นมีค่ามากขึ้น มีคุณภาพสูงขึ้น และมีความหมายมากขึ้น

การพัฒนาตนเอง การพัฒนาบุคคล และการพัฒนาบุคลากร เป็นกลุ่มคำที่ใช้ในความหมายเดียวกัน ซึ่งมีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

มัลลี เวชชาชีวะ (2524: 1) ได้สรุปว่า การพัฒนาตนเอง เป็นมิตินั้นบุคคล ซึ่งเป็นมิตินึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นความพยายามที่จะให้เกิดการพัฒนาด้วยตนเอง

โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นจัดให้ ซึ่งถือ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบส่วนบุคคลที่จะต้องศึกษาและขวนขวาย ในการปรับปรุงตนเองให้มีศักยภาพที่ดีขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ให้มีความพร้อม ที่จะใช้ศักยภาพที่มีอยู่นั้นปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปรียา คงฤทธิ์ศึกษากร (2526: 32) ใ้ข้ออธิบายถึงการพัฒนาบุคคลในการปฏิบัติงาน ว่าเป็นกิจกรรมทุกอย่างที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้ ความชำนาญ มีกำลังใจ และทัศนคติ ที่ดีต่อภารกิจที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งจะทำงานให้เกิดผลดีต่อคนและหน่วยงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ประทีปพันธ์ อุปรมัย (2526: 36) ใ้กล่าวถึงการพัฒนาตนเองของครูว่า เป็นการ ปรับปรุงหรือฝึกฝนตนเองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อให้ครูสามารถประกอบ วิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและดำรงตนอยู่ในสังคมที่ครูเป็นสมาชิกได้อย่างมีความสุข

พิสิทธิ์ สารวิจิตร (2529: 78) กล่าวถึงการพัฒนาตนเองว่าหมายถึงการปลูกสร้าง คุณสมบัติ คุณธรรม นิสัย เจตคติ ความสามารถ ความชำนาญ ความคิด ความรู้ ความ เข้าใจให้เกิดขึ้นในตนเอง เพื่อช่วยให้ตนเอง เป็นบุคคลที่มีความสุข ความเจริญ ความสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับความถนัด ความสนใจ และศักยภาพที่มีในตนเอง

พระราชวรมุณี (2528: 3) ใ้ข้ออธิบายความหมายของการพัฒนาตนเองในปัจจุบันไว้ว่า เป็นการพัฒนาที่เน้นคุณสมบัตินั้นที่อยู่ภายในบุคคลคือ การเน้นพัฒนาที่จิตใจให้เจริญควบคู่ไปกับการพัฒนา ทางวัตถุ การพัฒนาจิตใจนั้นบุคคลแต่ละคนต้องทำด้วยตัวเอง คนอื่นจะไปพัฒนาให้ไม่ได้ แต่ก็ ช่วยได้บ้าง เช่น การสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลหรือช่วยแนะนำอะไรต่าง ๆ ให้ แต่การจะ พัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ได้นั้น จะต้องพัฒนาให้ครบทั้ง 4 ระดับคือ การพัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญา

รัช เชลล์ ซี สวานส์บิวรี่ (Russell C. Swansbury, 1968: 47) ใ้กล่าว ถึงการพัฒนาตนเองว่า หมายถึงการศึกษาของบุคคล เพื่อให้ตนเองมีความรู้ทาง เทคนิควิชาชีพที่ ก้าวหน้า ซึ่งเป็นการสนองความอยากรู้ อยากรเห็นของบุคคล การพัฒนาตนเองนั้นเป็นการ เรียนรู้ ที่ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง ปรับปรุง แก้ไขตนเองให้เจริญงอกงามทั้งประสิทธิภาพในการงาน ด้านปัญญา และด้านคุณธรรมด้วยการทำงานหรือการดำรงชีวิตอย่างมีจุดหมาย

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่นำมากล่าวข้างต้นนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนาตนเอง เป็น พฤติกรรมของบุคคลในการที่พยายามปรับปรุง เปลี่ยนแปลงตัวเองด้วยการศึกษา ค้นคว้าให้ตนมี ศักยภาพและความสามารถในการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพและคำรงคนอยู่ใน สังคมได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญของการพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเองจะทำให้เกิดผลกระทบทางสร้างสรรค์เป็นลูกโซ่ กล่าวคือ เมื่อคน พัฒนาตนเองแล้วจะเกิดการพัฒนางาน พัฒนาแนวความคิด จนมีผลไปถึงพฤติกรรมของบุคคลที่ อยู่ใกล้เคียง ผู้ที่มีการพัฒนาตนเองนั้นเป็นผู้ที่สามารถเข้าใจตนเองและปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น เมื่อปฏิบัติงานก็มักจะได้รับความร่วมมือสูง ผลงานก็บรรลุตามเป้าหมาย ส่วนผู้ที่ยังมิได้มีการ พัฒนาตนเองจะเป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง ไม่ยอมรับตนเอง เป็นคนที่มีบุคลิกภาพ ไม่เหมาะสม ปรับตัวยาก หากเป็นเด็กวัยเรียนจะมีผลกระทบถึงการเรียน การอยู่ร่วมกัน ถ้าเป็นผู้ใหญ่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อน้ำที่การงาน สังคม ตลอดจนกระทบถึงการดำรงชีวิตใน ครอบครัว

จอร์จัน เปรมัชเรียร์ (2518 : 5) ใ้ข้ออธิบายถึงการพัฒนาตนเองว่า "บุคคลที่ ได้มีการพัฒนาตนเองแล้วจะมีการปรับตัวได้ดี มีบุคลิกดี มีอุดมคติ และความมุ่งหวังในอนาคต ที่เหมาะสมกับความสามารถของคน"

วัชร ทรัพย์มี (2518 : 33) ได้สรุปความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองว่า "บุคคลที่ได้สำรวจตัวเอง สำรวจสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตน ฝึกการยอมรับตนเอง กล้าเผชิญ กับความจริง บุคคลนั้นจะเกิดความคิดและนำเอาความคิดนั้นไปพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรมของ ตนเองให้มีการปรับตัวและแก้ปัญหาที่ดีขึ้น"

ผู้ที่เป็นครูซึ่งต้องรับผิดชอบในการพัฒนาเยาวชนทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ จึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองก่อน จึงจะสามารถพัฒนาผู้อื่นได้ต่อไป

เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพของครูนั้น ชงค์ วงศ์พันธ์ (2518 : 48 - 51) ได้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาตนเองมีความสำคัญมากเพราะครูนั้นหลังจากบรรจุเข้ารับตำแหน่งแล้ว

ซึ่งแม้ว่าจะได้มีการกำหนดคุณสมบัติและมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกอยู่แล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ ยังมีได้บรรลุถึงจุดหมายที่วางไว้ ทั้งนี้เนื่องจากมีปัจจัยอื่นหลายประการประกอบอยู่ ประการสำคัญ ครูส่วนมากไม่พยายามที่จะหาทางพัฒนาตัวเองเพื่อให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาตามมา ซึ่งได้แก่ ปัญหาเรื่องคุณภาพของการศึกษา ปัญหาความสูญเปล่าทางการศึกษา และการบริหาร เป็นต้น

ครูอาจารย์ที่ไม่พัฒนาตนเองและไม่ได้รับการพัฒนาจากหน่วยงาน อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสถาบันได้ เพราะอาจก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อครูโดยส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการสอนนักเรียน ถ้านักเรียนมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอด้วยการช่วยขยายไฟ้หาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้อื่น ๆ แล้วมีปัญหามาในทางวิทยาการใหม่ ๆ มาถามครู แล้วครูมีอาการไม่แน่ใจหรือจำนนต่อคำถามของเด็กบ่อย ๆ ย่อมทำให้นักเรียนหย่อนความเชื่อถือ และอาจก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ที่ไม่เป็นผลดีต่อชื่อเสียงของครูและโรงเรียนติดตามมาได้ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูควรพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวางและทันต่อเหตุการณ์อยู่ตลอดเวลา

กรมสามัญศึกษา (2524: 81 - 82) ได้เน้นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรว่า มีความจำเป็นและมีประโยชน์ต่อหน่วยงานมาก เพราะ

1. ช่วยทำให้ระบบวิธีการทำงานมีสมรรถภาพสูงขึ้น มีการติดต่อประสานงานดีขึ้น ช่วยกระตุ้นความสนใจในการทำงานของบุคลากรให้มีจิตใจรักงานและทำงานให้ได้ผลมากขึ้น
2. ทำให้เกิดการประหยัด ลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องไปถึงงบประมาณ เพราะเมื่อบุคลากรได้รับการพัฒนาเป็นอย่างดีแล้วความผิดพลาดที่จะก่อให้เกิดความสิ้นเปลืองเสียหายย่อมลดน้อยลงไป
3. ช่วยลดเวลาในการเรียนงานให้น้อยลง
4. ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่การงานของผู้บังคับบัญชาได้มากขึ้น ลดการทำงานล่วงเวลาเนื่องจากความไม่เข้าใจในงานให้น้อยลง
5. กระตุ้นเตือนผู้ปฏิบัติงานให้ทำงานเพื่อความก้าวหน้าในการงานของตน เพราะบุคคลที่พัฒนาแล้วย่อมเป็นที่ต้องการขององค์การ

ภิญโญ สาร (2526: 271) ได้สรุปถึงความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรใน

โรงเรียน โดยเฉพาะบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่สอนควรจะได้รับการศึกษา คัดเลือก และส่งเสริมให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมหลาย ๆ ประการ เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ความสามารถ ทักษะ ทักษะ และคุณสมบัติต่าง ๆ ให้แก่เยาวชนที่จะเติบโตไปเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของชาติต่อไป บุคลากรครูเหล่านี้จะต้องมีการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งทันสมัยทางคุณสมบัติ เพื่อจะได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตลอดเวลา

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ.2530 - 2534 (2529: 3) ได้เน้นถึงการพัฒนาบุคคลที่จะเอื้อต่อการจัดการศึกษาของชาติว่า เป็นสิ่งจำเป็นมากต่อประสิทธิภาพของงาน กล่าวคือ เมื่อได้มีการบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเข้าทำงานแล้ว ก็มีได้หมายความว่าสามารถให้เขาทำงานได้ทันทีเสมอไป จำเป็นจะต้องมีการอบรมแนะนำเบื้องต้นแก่ผู้เข้าทำงานใหม่ (Orientation) ในบางกรณีอาจต้องมีการอบรมถึงวิธีการทำงาน (In-service training) ให้ด้วย ทั้งนี้เพราะการศึกษาที่ได้มาจากโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเพียงความรู้พื้นฐาน และมีงานหลายอย่างที่ยังไม่มีสอนในโรงเรียนหรือสถาบัน ทำให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ ไม่สามารถจะทำงานได้ทันที ต้องมีการอบรมก่อนจึงจะทำงานได้ นอกจากนี้ เมื่อผู้ปฏิบัติงานได้ทำงานไปนาน ๆ ประกอบกับระเบียบ หลักเกณฑ์ และเทคนิคต่าง ๆ ในการทำงานได้เปลี่ยนแปลงไป จึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมเพื่อให้สามารถทำงานได้ดียิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า การพัฒนาตนเอง การพัฒนาบุคคล หรือการพัฒนาบุคลากร ไม่เพียงแต่จะทำให้คนเหล่านั้นมีความรู้ความสามารถและทักษะในการทำงานที่ดีขึ้นเท่านั้น ยังจะส่งผลให้ได้ผลงานที่สูงขึ้นอันเป็นผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศเป็นส่วนรวมอีกทางหนึ่งด้วย ในปัจจุบัน เป้าหมายของการพัฒนาบุคคลได้ขยายขอบเขตเพิ่มขึ้นจากเดิมมาก เพราะไม่เพียงแต่จะเน้นหนักในด้านการให้ความรู้ ความชำนาญงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น หากยังมีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมอีกด้วย เพราะลัทธิความรู้ความชำนาญไม่เพียงพอที่จะช่วยให้บุคคลอยู่ร่วมกับองค์กรได้อย่างราบรื่น แต่จะต้องมีความรู้ลึกซึ้งคิดและทำที่ในการแสดงออกที่เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อเพื่อนร่วมงาน ไม่ขัดแย้งกับ เป้าหมายขององค์กร และสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้อีกด้วย ไม่ว่าจะการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้นในปัจจุบันหรืออนาคต

วิธีการพัฒนาตนเอง

ก่อนที่จะมีการพัฒนาตนเองได้นั้น บุคคลนั้นจะต้องมีความเชื่อพื้นฐานก่อนว่า คนเรานั้นพัฒนาได้ พระราชวรมุนี (2528: 7) กล่าวถึงความเชื่อว่ามีควมสำคัญมากในทางพระพุทธศาสนา เชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้คือ ฝึกได้ตั้งแต่สัญชาตญาณป่าเถื่อนไปจนกระทั่งสูงสุดเป็นพระพุทธเจ้า เป็นขั้นสูงสุดเท่าที่ศักยภาพของมนุษย์พึงจะมี

สำหรับวิธีการในการพัฒนาตนเอง ได้มีผู้รู้หลายท่านได้เสนอแนวทางไว้หลายแนวทางด้วยกัน พอสรุปได้ดังนี้

วัฒนา สุตรสุวรรณ (2515: 488 - 489) ให้นำเสนอแนวทางและวิธีการในการปรับปรุงสมรรถภาพให้แก่ตนเองว่าจะต้องเริ่มต้นจากการรู้จักพิจารณาวิเคราะห์ตัวเองเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถที่มีและที่ยังไม่ได้นำออกมาใช้ ตลอดจนการหาจุดอ่อนและข้อบกพร่องเพื่อแก้ไข รู้จักติดต่อกับปะแลกเปลี่ยนความคิด เห็นกับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้นำในศาสตร์สาขาต่าง ๆ เป็นผู้สนใจศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ทั้งความรู้ทั่วไปและงานที่รับผิดชอบ ตั้งเป้าหมายให้กับตัวเองแล้วหาวิธีการส่งเสริมตนเองด้วยการฝึกฝนและปฏิบัติอย่างจริงจัง

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2515: 28) ได้เสนอวิธีการพัฒนาครูให้ก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งครูอาจนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองได้ 3 ประการคือ

1. สสำรวจสภาพและความต้องการของครูทางด้านวิชาการ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ครูได้รู้จักตัวเอง เป็นการกระตุ้นความสนใจในทางวิชาการขึ้น อาจจัดทำได้หลายวิธี เช่น การใช้แบบสอบถาม การเปิดโอกาสให้ครูได้บันทึกความเห็น การแสดงออกจากการพูดคุย การเขียน แล้วดูแนวโน้มไปในทางใด หรือให้ผู้บริหารเป็นผู้สังเกตและบันทึกเพื่อหาทางดำเนินการ และดูจากผลการศึกษาทั้งจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกอยู่เสมอ
2. ใช้เทคนิคในการพัฒนาครูโดยตรง โดยใช้วิธีการส่งเสริมความก้าวหน้าของครูอย่างเป็นระบบ ระเบียบ เริ่มตั้งแต่วางแผน เตรียมงาน แจ้งให้ครูทราบ และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ
3. ใช้เทคนิคในการพัฒนาครูทางอ้อม โดยการสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและความรู้สึกให้ครูในโรงเรียนได้มีแบบแผนพฤติกรรม เช่น ผู้นำในสถาบันทำตัวให้เป็นผู้มีความสนใจ

กระตือรือร้นในทางวิชาการ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ครูได้ทำงาน เป็นผู้ชี้แนะครูให้เกิดความสนใจในงานและกิจกรรมทางวิชาการ สร้างแรงจูงใจด้วยการยกย่อง ชมเชย ประกาศเกียรติคุณในความสำเร็จทางวิชาการของครู ตลอดจนการเยี่ยมและให้คำแนะนำแก่ครูในชั้นเรียน เป็นต้น

มูญ วังคันารี (2516: 8) ได้เสนอวิธีการพัฒนาตนเองที่ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. สำรวจ วิเคราะห์ตนเองเพื่อให้รู้จักตนเองอย่างแท้จริง
2. กำหนดความคาดหวังใหม่และวางแผนในการเปลี่ยนแปลง
3. เริ่มเปลี่ยนแปลงโดยการนำตัวเอง
4. สร้างความเข้มแข็งโดยการมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น ยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์

ของบุคคลอื่นที่มี เหตุผล

ฟิลิธี สารวิจิตร (2525: 75 - 79) ได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาตนเอง โดยใช้หลักการที่ว่าต้องทำเป็นขบวนการระยะยาวติดต่อกันโดยให้เป็นการริเริ่มในตัวเอง ตามความต้องการและจุดมุ่งหมายชีวิตของบุคคล เป็นแกนกลาง สิ่งแวดล้อมภายนอกควรเป็นเพียงอุปกรณ์ประกอบหรือส่งเสริมเท่านั้น ซึ่งสามารถปฏิบัติได้ตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาประวัติบุคคลสำคัญและค้นหาคุณสมบัติ เฉพาะคนที่ทำให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแบบอย่าง
2. สำรวจตัวเองและวิเคราะห์ตัวเองให้ถ่องแท้ถึงลักษณะนิสัย ความสามารถ ความสนใจ และจุดเด่นจุดค่อย
3. ตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตที่แน่นอน
4. ปลุกใจตนเองให้เกิดความเข้มแข็งกล้าหาญในการเปลี่ยนแปลง
5. ทำตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งมีทั้งการปรับปรุงบุคลิกภาพและ เสริมสร้างลักษณะนิสัย ที่ตั้งความกล้าความอดสาหะ
6. คบมิตรที่ดีและบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น

ทศนา แหมมณี (2526: 55 - 67) ได้อธิบายวิธีการพัฒนาตนเองโดยอาศัยผู้อื่น เป็นผู้รับรู้และเป็นกำลังใจ เรียกว่า "การแก้ปัญหาและการพัฒนาตนเองด้วยระบบคู่สัญญา" เป็นวิธีการที่มีระบบระเบียบ สามารถควบคุมพฤติกรรมการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองภายใต้การ รับรู้ของคู่สัญญา ซึ่งจะทำหน้าที่รับรู้และส่งเสริมพฤติกรรมแก้ปัญหของผู้ปฏิบัติ ซึ่งมีขั้นตอนตาม ลำดับดังนี้คือ เริ่มจากทาคู่สัญญา ตั้งปณิธานและขอคำแนะนำจากคู่สัญญา วางแผนแก้ปัญหา ทำสัญญากับคู่สัญญา ลงมือปฏิบัติตามแผนและบันทึกส่งคู่สัญญา ประเมินผลการปฏิบัติและปรับปรุง แผนการปฏิบัติ

สมพงษ์ เกษมสิน (2526: 191 - 192) และ ปรียา คงฤทธิ์ศึกษากร (2526: 34 - 35) ได้สรุปความเห็นไว้ตรงกันเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองว่าเป็นการพัฒนาส่วน บุคคลที่ต้องอาศัยความตั้งใจที่แน่วแน่จึงจะก่อให้เกิดความสำเร็จ ในการปฏิบัตินั้นผู้ปฏิบัติต้องมึ ความตั้งใจที่จะฝึกฝนตนเองให้ เป็นคนที่ทันสมัย เหตุการณ์ด้วยการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เห็น กับผู้อื่น ติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยอาศัยสื่อสารมวลชน ทุกประเภท หาโอกาสเข้าร่วมประชุมสัมมนา ฝึกอบรม ศึกษาต่อ ศึกษานักในและต่างประเทศ ตลอดจนการเป็นสมาชิกของสมาคมทางวิชาการและวิชาชีพที่ตนสนใจ

ประคินันท์ อุปรมัย (2526: 53 - 60) ได้สรุปถึงวิธีการที่ครูจะใช้พัฒนาตนเอง เพื่อประกอบวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพเพิ่มเติมอยู่เสมอ คำนการอ่านหนังสือ คำรา สิ่งพิมพ์ ติดตามข่าวความเคลื่อนไหวจากสื่อมวลชนทั้งวิทยุและโทรทัศน์ เข้าร่วมรับฟังการประชุม สัมมนา ฝึกอบรม แล้วนำมาปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
2. การเสริมสร้างทักษะด้านเทคนิควิธีด้วยการสังเกตการสอนจากเพื่อนครู แล้ว วิเคราะห์เทคนิควิธีการสอนนั้นมาทดลองหรือใช้เท่าที่จำเป็นตามความสามารถของคน
3. การเสริมสร้างคุณลักษณะกับ เจตคติที่ดีในวิชาชีพด้วยการปรับปรุงบุคลิกภาพใน การสอน เช่น น้ำเสียง ลีลาในการพูด การแต่งกาย การสร้างความสัมพันธ์และความคุม พฤติกรรมในการแสดงออกในทางที่ดีกับนักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนเพื่อนร่วมงาน

นอกจากครูจะพัฒนาตัวเองทางด้านวิชาชีพแล้ว ครูยังต้องพัฒนาตัวครูให้มีคุณลักษณะ ที่ดี 4 ประการคือ ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต การมีมนุษยสัมพันธ์ ความรู้รอบตัวและ

บุคลิกภาพ เพื่อให้ครุฑำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า การพัฒนาตนเองนั้นผู้ที่ต้องการพัฒนาต้อง เป็นผู้ที่มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวเองด้วยการรู้จักตนเองอย่างแท้จริง กล้านำตัวเองอย่างเข้มแข็งในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีมีประโยชน์ โดยเฉพาะการพัฒนาตนเองของครุฑนั้นมิได้มุ่งพัฒนาเฉพาะความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเท่านั้น แต่ครุฑต้องมีการเสริมสร้างเทคนิควิธีการใหม่ ๆ และทักษะที่จำเป็น มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ปรับปรุงบุคลิกภาพให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุขและเหมาะสม

อุบล สาธิตกร (2527: 21 - 23) ได้กล่าวถึงลักษณะคนที่จะมีความ เจริญส่วนบุคคลได้ ต้องมีคุณลักษณะ 8 ประการคือ

1. รับรู้ความจริงของตนเอง บุคคลจะต้องรู้จักและ เข้าใจธรรมชาติของตัวเองว่ามีความสามารถ มีศักยภาพในตนเองอย่างไร ซึ่งจะทำให้เขาตั้ง เป้าประสงค์ชีวิตของตนเองได้อย่างถูกต้อง
2. มีความกล้าที่จะเปิดเผยตนเองอย่างแท้จริง บุคคลที่ยังมีความ เจริญส่วนบุคคลมากจะสามารถมองเห็นตัวเอง ตรวจสอบตนเอง แสดงความรู้สึกนึกคิดและแสดงพฤติกรรมของตนออกมาได้อย่างเหมาะสมโดยปราศจากความกลัวหรือรู้สึกผิด
3. มีความมั่นคงในจิตใจ มองเห็นความจริงในกระแสชีวิตว่ามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา พร้อมทั้งจะเผชิญประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางบวกและทางลบ ด้วยจิตใจที่มั่นคง
4. มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันไม่ยึดติดหรือ เพื่อฝันกับอดีตและอนาคต จะใช้ชีวิตอย่างเต็มที่ในขณะนั้นและรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
5. มีความ เป็นตัวของตัวเอง
6. รับรู้สิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ไม่บิดเบือนเพื่อให้เป็นไปตามความหวังหรือความต้องการของตัวเอง
7. มองชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความหมาย
8. ยอมรับและ เข้าใจผู้อื่นอย่างแท้จริง

กิจกรรมในการพัฒนาตนเอง

กิจกรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกิจกรรมที่มุ่ง เสริมสร้างความ เจริญผ่านบุคคล เพื่อนำเอาศักยภาพที่มีอยู่ออกมาใช้อย่างเต็มที่ กิจกรรม เหล่านั้นนอกจากจะสนองความต้องการ ส่วนบุคคลแล้ว ยังช่วยเพิ่มขีดความสามารถ การปฏิบัติงานในแต่ละบุคคลให้สูงขึ้นอันจะเป็น ประโยชน์โดยรวมแก่องค์กร สังคม และประเทศชาติในที่สุด กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์นั้นมีทั้งกิจกรรมที่นำมาใช้โดยตรงและสามารถประยุกต์ใช้กับการพัฒนาตนเองได้ ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงกิจกรรมต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก สรุปได้ดังนี้

ฉัตรชัย อรณันท์ (2522: 203 - 204) และ พันัส หันนาคินทร์ (2524: 134) ต่างก็เสนอแนะว่า ในการพัฒนาครูนั้นควรใช้กิจกรรมส่งเสริมครูประจำการ (In-Service Education) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1. กิจกรรมที่ให้ครูทำการตามลำพัง (Individual Activities) เป็น กิจกรรมที่ให้ครูกระทำเองตามความสมัครใจ อาจมีการส่งเสริมจากทางโรงเรียนบ้าง เช่น การอ่าน การค้นคว้า การทดลอง การวิจัย การเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ การฟัง ปาฐกถา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทางวิชาการ หรืองานที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ การสังเกต การสอน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน การ วิชาชีพต่อ
2. กิจกรรมที่ใช้พัฒนาครูเป็นหมู่คณะ เป็นกิจกรรมที่มีจุดประสงค์เฉพาะ เพื่อฝึกการ แก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน เช่น การประชุมคณะครู การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานต่าง ๆ ของโรงเรียน และการปรึกษาก่อนเปิดโรงเรียน (Pre-School Conference)

นพพงษ์ บุญจิตราวุธ (2525: 22 - 23) ได้เสนอวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา บุคลากรในสถานศึกษาที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

1. จัดให้มีการปรุมนิเทศครูใหม่
2. จัดให้มีบริการด้านการสอน เช่น แนะนำการใช้และผลิตสื่อ แหล่งวัสดุ และ วิทยากรภายนอก ฯลฯ

3. จัดให้มีการสังเวยการสอนในโรงเรียนเดียวกันหรือต่างโรงเรียน
4. เปิดโอกาสให้ครูได้ดูการสาธิตการสอนจากผู้เชี่ยวชาญ
5. ใช้ประโยชน์จากกลุ่มโรงเรียนในรูปของความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือ

ทางวิชาการ

6. จัดสร้างบรรยากาศทางวิชาการ เช่น จัดสัปดาห์แห่งความก้าวหน้าทางวิชาการ จัดอภิปราย ปาฐกถา จัดเที่ยงวันสนทนา ตามความสนใจและความต้องการของครู
7. จัดประชุมอบรมหรือส่งครู เข้ารับการฝึกอบรมตามกำลังและโอกาส
8. จัดให้ค่าปรึกษาทั้งปัญหาส่วนตัวและด้านวิชาการแก่ครู เป็นรายบุคคลและ เป็นกลุ่ม
9. สนับสนุนให้ครูศึกษาต่อเพิ่มเติม
10. จัดทัศนศึกษา
11. แนะนำให้ครูเป็นสมาชิกสมาคมทางวิชาการหรือวิชาชีพ
12. จัดเอกสารทางวิชาการให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าโดยสะดวก

ธีระยุทธ หล่อเลิศรัตน์ และคณะ (2528 : 31) ได้จัดประเภทของกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาบุคคลไว้ดังนี้

1. กิจกรรมที่ให้ความรู้ เพิ่มประสบการณ์ ปรับปรุงทัศนคติ และความเชื่อต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับงาน ได้แก่ การฝึกอบรมและการสอนงาน
2. กิจกรรมการบริหาร ได้แก่ การสับเปลี่ยนโยกย้ายหน้าที่ การหมุนเวียนงาน การเตรียมตัวแทนหรือให้ทำหน้าที่ผู้ช่วย การให้รักษาการแทน การให้ร่วมในคณะทำงาน การดูงาน การมอบหมายงานพิเศษ การจัดกลุ่มเสริมสร้างคุณภาพงาน การเพิ่มความรับผิดชอบ การให้ทำหน้าที่ในคณะกรรมการ เป็นต้น
3. กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง ได้แก่ การให้ทุนศึกษาต่อ การส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเอง
4. กิจกรรมแสวงหาความรู้ในหน้าที่ ได้แก่ การจัดโปรแกรมการศึกษา การจัดให้มีคู่มือปฏิบัติงาน จัดวารสารทางวิชาการในสาขาอาชีพให้อ่าน การส่งเอกสารให้สรุปทำรายงานเสนอ การมอบหมายให้วิจารณ์หนังสือ

กรมสามัญศึกษา (2529 : 63) ได้กำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา

บุคลากรในสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. ให้ศึกษางานไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติงาน (On the job study)
2. การปฐมนิเทศบุคลากรที่บรรจุใหม่ (Orientation)
3. ให้ปฏิบัติงานในฐานะผู้ช่วยไปพลาง (Apprenticeship Training)
4. ให้มีการฝึกงานระหว่างการศึกา (Internship Training)
5. ฝึกงานระยะสั้น (Learner Training)
6. ให้ศึกษาอบรมนอกเวลาทำการ (Outside Courses)
7. ให้ศึกษาต่อเพิ่มเติม (Retraining)

วิลเลียม บี แคสเตเตอร์ (William B. Castetter, 1976: 272)

ได้เสนอวิธีการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาตนเองของครูได้ เช่น การหมุนเวียนตำแหน่ง (Position Rotation) การศึกษาเฉพาะกรณี (Case studies) การฝึกอบรมระยะสั้น (Intensive Courses) การศึกษาพิเศษ (Special Study) การฝึกงาน (Graduate Work) การทัศนศึกษา (Travel) การเยี่ยมชมกิจการ (Intervisitation)

บทบาทและหน้าที่ครู

บทบาทคือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่คนเราแสดงออกมาตามตำแหน่งหน้าที่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้รับ พฤติกรรมที่แสดงออกนั้นจะมีความผูกพันกับความรู้สึนึกคิด ความเชื่อของผู้ที่ดำรงตำแหน่ง และความคาดหวังของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ 2527: 52) ดังนั้นบทบาทของครูจึงหมายถึงพฤติกรรมที่ครูได้แสดงออกในสถานการณต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามตำแหน่งที่รับผิดชอบ

กรมการฝึกหัดครู (2515: 11 - 15) ได้ให้เกณฑ์พื้นฐานบางประการเกี่ยวกับสมรรถภาพในการเป็นครูที่ดีไว้ 5 ประเด็น สรุปได้ดังนี้

1. สามารถทำการสอนได้เป็นอย่างดี โดยใช้หลักจิตวิทยาที่เหมาะสม
2. สามารถให้การอบรมแนะแนวและปกครองนักเรียนได้เป็นอย่างดี ตลอดจนสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

3. สามารถทำกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตรของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. สามารถสร้างสัมพันธภาพอันดีและให้ความร่วมมือกับชุมชน
5. สามารถเป็นครูชั้นอาชีพที่ดีได้

คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา (2516: 11) ได้สรุปบทบาทและลักษณะครูที่พึงประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตครูตรงตามเนื้อหาสาระของหลักสูตรในปัจจุบัน ไว้ดังนี้

1. ลักษณะและบทบาททั่วไป ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีนิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้า วิจัย และทดลอง นำผลที่ได้มาปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีความมั่นใจ กล้าแสดงออก ในทางที่ถูกต้อง มีความเป็นตัวของตัวเอง ใช้วิจารณ์ญาณและเหตุผลต่อการตัดสินใจ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างตามจรรยาบรรณของวิชาชีพและบรรทัดฐานของสังคม ประกอบอาชีพที่สุจริตตามควรแก่เอกภาพ

2. ลักษณะและบทบาทต่อนักเรียน ครูควรเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวของเด็กเอง ส่งเสริมสนับสนุนการใช้วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ใช้จิตวิทยาได้อย่างเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน เสริมสร้างผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจ มองเห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมอันดีของชาติตนและหมู่อื่น

3. ลักษณะและบทบาทต่อสังคม ครูควรเป็นผู้ที่สนใจในวิชาชีพของท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนประพฤติตนเป็นแบบอย่างให้แก่สังคม

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2521: 17 - 18) ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของครูไว้ดังนี้

1. ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การอบรม การปกครองดูแล และการแนะแนว

2. ศึกษาวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

3. ให้บริการแก่สังคมในด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ

4. นิเทศในสาขาวิชาที่รับผิดชอบ

5. ช่วยงานธุรการและงานบริการของสถานศึกษาและปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับ

มอบหมาย

เลขา ปิยะอัจฉริยะ (2522: 2 - 9) ได้สรุปหน้าที่ของครูในยุคใหม่ไว้

8 ประการ ดังนี้

1. ครูยุคใหม่จะต้อง เป็นผู้ศึกษารอบรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสามารถสอนให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้
2. สามารถสอนนักเรียนให้รู้จักการวิเคราะห์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างมีหลักการและเหตุผล
3. เป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและจิตที่ดีและสามารถแนะแนวทางในการรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้แก่นักเรียนได้
4. ครูต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทยอย่างลึกซึ้ง และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทยให้แก่นักเรียนได้
5. ครูต้องสามารถสร้างทัศนคติและค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับอาชีพให้แก่ผู้เรียนได้
6. ครูต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับลัทธิทางการเมือง มีความศรัทธาและส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย
7. ในสภาพสังคมปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและขัดแย้งสูง ครูต้องสามารถพัฒนานักเรียนด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมอย่างมีเหตุผล
8. ครูต้องรู้จักนำแหล่งวิทยาการและวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2527: 10) ได้ชี้ให้เห็นว่า บทบาทและหน้าที่ของครูในอนาคตจะมีลักษณะซับซ้อนขึ้น คือจะมีไม่เพียงเป็นผู้สอนและถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ แต่จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำทางความคิดและการแก้ปัญหา เป็นแบบอย่างของความสามารถพัฒนาปรับปรุงตนเองกับความเปลี่ยนแปลงและสภาพการณ์ต่าง ๆ มีโลกทรรศน์ที่กว้าง มีความยืดหยุ่น คล่องตัว ทันสมัย และมีคุณธรรมจรรยาที่เหมาะสมกับวิชาชีพครูและการพัฒนาประเทศ

ประเสริฐ ขันติศักดิ์ (2527: 70 - 71) ได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 9 พบว่า คุณลักษณะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูฝ่ายปฏิบัติการสอน ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนว่าควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการดังนี้

1. ด้านความรู้ ควรมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอน เทคนิค และวิธีการสอน หลักการวัดผลประเมินผล โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษา แผนการศึกษาชาติ สภาพสังคม

ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน จิตวิทยาวัยรุ่น จิตวิทยาแนะแนว กฎระเบียบ เกี่ยวกับการปกครองนักเรียน และระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา

2. ด้านทักษะ ควรมีทักษะด้านการพูด การสร้างมนุษยสัมพันธ์ การประสานงาน การให้คำปรึกษาแก่นักเรียน การทำอุปกรณ์หรือเอกสารประกอบการสอน

3. ด้านบุคลิกภาพ ควรเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นแบบอย่างอันดีงาม ทั้งในด้านความประพฤติ การแต่งกาย มีภาวะความเป็นผู้นำ มีความเสียสละ มีนิสัยรักการค้นคว้าหาความรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีจิตใจโอบอ้อมอารี รักเด็ก มีสุขภาพสมบูรณ์ ทั้งทางกายและทางจิต

กรมสามัญศึกษา (2529: 211 - 212) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการครูสายงานปฏิบัติการสอน ซึ่งสายงานนี้จะครอบคลุมถึงตำแหน่งต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอน การให้การศึกษา การอบรม การปกครองดูแล การให้คำแนะนำและแนะแนวการศึกษา การแนะแนวอาชีพ การให้บริการแก่สังคมในด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ การทำนุบำรุงเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรม ศึกษา ค้นคว้าวิจัยวิเคราะห์ปัญหา วัตถุประสงค์ วิเคราะห์ผล เสนอแนะการปรับปรุงหลักสูตร เรียบเรียงตำรา รวมถึงการใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ทางการศึกษาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ซึ่งทำหน้าที่ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา กรมสามัญศึกษาได้กำหนดงานที่ต้องปฏิบัติไว้ดังนี้

1. งานเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการอบรม
2. งานเกี่ยวกับการปกครองดูแลนักเรียน
3. งานเกี่ยวกับการแนะแนวการศึกษา
4. งานเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าวิจัย การนำเทคนิคและนวัตกรรมทางการศึกษา

มาใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

5. งานบริการทางการศึกษาทั้งในโรงเรียนและชุมชน
6. งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือผู้บังคับบัญชามอบหมาย

บี เจ ชานด์เลอร์ และคณะ (B. J. Chandler and Others, 1971: 179 - 186) ได้สรุปถึงหน้าที่ที่สำคัญที่ครูต้องปฏิบัติ 3 ประการดังนี้

1. การสอนเป็นงานที่สำคัญที่สุด ซึ่งเริ่มตั้งแต่การวางแผนการสอน การสร้างและ การเลือกใช้อุปกรณ์ จัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน รวมไปถึงการบริหาร ชั้นเรียน การปกครองชั้นเรียน และการประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียน ตลอดจน รายงานความก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละคน

2. งานการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครู เพราะวิทยาการ ได้มีการเปลี่ยนแปลงและเจริญก้าวหน้าไม่หยุดนิ่ง เพื่อประโยชน์ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียน จะได้นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในอนาคตต่อไป

3. งานรับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการเพิ่มความสมบูรณ์ ประสิทธิภาพให้แก่ นักเรียน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนอกชั้นเรียนอื่น ๆ ที่ครูต้อง รับผิดชอบ เช่น งานแนะแนว งานอบรมในชั้นเรียน และการเป็นที่ปรึกษากิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน

จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ครูก็คงกล่าวจะเห็นว่า ครูนอกจากจะมีหน้าที่ใน การจัดการเรียนการสอนแล้ว ครูจะต้องปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ในการศึกษาความต้องการพัฒนา ตนเองของครูสังคมนักศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงคำนึงถึงสิ่งที่ครูต้องพัฒนา ตนเองในส่วนของงานที่รับผิดชอบ และพัฒนาในส่วนของบุคคลอันจะมีผลทำให้การปฏิบัติงานของ ครูสังคมนักศึกษาเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อตนและส่วนรวมด้วย ดังนั้น ในการศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของครูสังคมนักศึกษาสามารถสรุปลักษณะสำคัญที่จะศึกษาได้ 3 ประการดังนี้

1. การพัฒนาตนเองด้านความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพ
 - 1.1 การติดตามความเคลื่อนไหวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาชีพครูสังคมนักศึกษา
 - 1.2 ความสามารถทางวิชาการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้าน
 - 1.2.1 การวางแผนการสอน
 - 1.2.2 การดำเนินการสอน
 - 1.2.3 การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอน
 - 1.2.4 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 1.3 ความสามารถในการจัดการงาน เกี่ยวกับนักเรียนในชั้น
 - 1.3.1 งานอาจารย์ที่ปรึกษาและครูประจำชั้น

1.3.2 งานปกครองนักเรียน

1.3.3 งานแนะแนวนักเรียน

1.3.4 งานบริการนักเรียน

2. การพัฒนาตนเองด้านความสามารถในการปฏิบัติงานทั่วไป

2.1 งานธุรการโรงเรียน

2.2 งานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. การพัฒนาตนเองด้านบุคลิกภาพของครูสังคัมศึกษา

3.1 การเป็นผู้นำ

3.2 การมีมนุษยสัมพันธ์

3.3 การมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน

1. การพัฒนาตนเองของครูสังคัมศึกษาด้านความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพ

โรงเรียนเป็นสถาบันทางวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลัก ส่วนงานด้านอื่น ๆ เป็นงานที่มาสสนับสนุนให้งานวิชาการมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ความสามารถของครูทางด้านวิชาการ จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับโรงเรียน ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2519: 207 - 208) ได้เน้นให้เห็นความสำคัญของงานวิชาการไว้ในเอกสารคู่มือผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน ที่ครูทุกคนต้องให้ความเอาใจใส่ ไม่ว่าจะ เป็นโรงเรียนประเภทใด มาตรฐานหรือคุณภาพการศึกษา มักจะได้รับการพิจารณาขึ้นมูลฐานจากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ เอ็ดเวิร์ด คับบลิว สมิธ และคณะ (Edward W. Smith and Others, 1961: 170) ที่ได้จัดลำดับความสำคัญของงานต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยให้ความสำคัญแก่งานด้านวิชาการเป็นอันดับแรก คิดเป็นน้ำหนักความสำคัญถึงร้อยละ 40 จากงานอื่นทั้งหมด 7 ด้านในโรงเรียนที่ครูทุกคนต้องรับผิดชอบ

จากความสำคัญของงานทางวิชาการ ได้มีผู้อธิบายลักษณะงานทางวิชาการที่ครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาต้องรับผิดชอบ สรุปได้ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2523: 69 - 81) ได้กำหนดงานวิชาการไว้ในการประเมินมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยประเมินจากสิ่งที่ครู - อาจารย์ ต้องปฏิบัติ ได้แก่การสอน

การช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้า และส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดี การประเมินผลการศึกษา การนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน การประเมินผลงานทาง วิชาการ การวางแผนปรับปรุงงานวิชาการ งานเกี่ยวกับหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน การใช้แหล่งทรัพยากรและแหล่งวิชาในท้องถิ่น การจัดทำรายงาน และงานอื่น ๆ ที่รับมอบหมาย

กองการมัธยมศึกษา (2527: 109 - 111) ได้สรุปถึงลักษณะของข่ายงานวิชาการ ที่ครูต้องเกี่ยวข้อง เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ งานสอนและกิจกรรมนักเรียน งานการวัดและประเมินผล งานเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน และงานส่งเสริมงานวิชาการ

งานวิชาการจึงเป็นกิจกรรมทุกชนิดของโรงเรียนที่ครูต้องปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ

ครูสังคมนตรีเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานวิชาการ ในโรงเรียน ดังที่ได้มีผู้กล่าวถึงลักษณะ ความสามารถทางด้านวิชาการและวิชาชีพของครู สังคมนตรีที่สามารถปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้

จรรยา คุณมี (2520: 11 - 14) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูสังคมนตรีที่มีสมรรถภาพสูง ดังนี้

ก. คุณลักษณะความสามารถทางวิชาการ ต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การวิจัยอย่างน้อย หนึ่งแขนงวิชา สามารถแก้ปัญหาและดำเนินการสอนเกี่ยวกับข้อขัดแย้งต่าง ๆ และปัญหาเรื่อง คำนิยาม มีความรู้อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรม สังคม และความศิครวยยุค และข้อสรุปทาง สังคมศาสตร์

ข. คุณสมบัติทางวิชาชีพ ต้องมีความสามารถใช้วิธีการหลาย ๆ วิธีในการสอน สังคมนตรี ใช้อุปกรณ์การสอนแบบต่าง ๆ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรในชุมชนประกอบการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ เข้ากับนักเรียนได้ดี สามารถแนะนำชี้แจงและเข้าใจนักเรียนอย่างมี สมรรถภาพ พัฒนาและเลือกโครงการทางสังคมนตรีใหม่ ๆ มาใช้ในโรงเรียน ใช้ทฤษฎีการ เรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการสอนและสามารถพัฒนาและใช้เทคนิคการวัดผลต่าง ๆ หลายวิธี ควบคู่กัน

นัมนวล ทศวัฒน์ (2526: 44 - 46) ได้สรุปถึงบทบาทและความสามารถของครู
สังคมศึกษาแนวใหม่ในทางวิชาการและวิชาชีพ ไว้ดังนี้

ก. ความสามารถทางวิชาการ ได้แก่

1. การสอนในห้องเรียน จะต้องเป็นผู้ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสังคมที่ผู้เรียน
อาศัยอยู่ ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้น แสวงหาแนวทางในการแก้ไข โดยจัดการเรียนการสอนที่
ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมวิถีการดำรงชีวิตตามระบอบ
ประชาธิปไตย

2. ช่วยเหลือนิเทศเพื่อการพัฒนาครู เช่น การให้คำแนะนำแก่ครูในเรื่อง
หลักสูตร การจัดทำแผนการสอน การใช้หนังสือและแหล่งข้อมูลประกอบการค้นคว้า การใช้
เทคนิคการสอนใหม่ ๆ วิธีการจัดการวัดผลประเมินผลกิจกรรมในหลักสูตรและ เสริมหลักสูตร
สนับสนุนการประเมินและพัฒนาตนเองของครูอย่างสม่ำเสมอ

3. ช่วยในการบริหารงานวิชาการ โดยการเป็นผู้นำทางวิชาการให้คำแนะนำ
เมื่อเกิดปัญหา สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ข. ความสามารถทางวิชาชีพ

1. ต้องมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ และโครงสร้างของหลักสูตร ทั้ง
หลักสูตรมัธยมศึกษาและหลักสูตรสังคมศึกษาที่ใช้ในปัจจุบัน เป็นอย่างดี นำหลักสูตรไปใช้ได้อย่าง
มีประสิทธิภาพ

2. มีความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของผู้เรียนทุก ๆ ด้าน และสามารถ
ปรับใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

3. มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีและกระบวนการเรียนรู้โดยยึดถือเป็นหลักสำคัญ
ในการจัดการเรียนการสอน

4. มีเทคนิคและวิธีการในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และการ
แก้ปัญหาด้วยตนเอง มีค่านิยมที่พึงประสงค์ สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

5. เป็นผู้แสวงหาแนวทางในการเพิ่มพูนความรู้ในวิชาชีพให้แก่ตนเองและผู้
ร่วมวิชาชีพอยู่เสมอ

โจนาธาน ซี แมคเลนดอน (Jonathan C. McLendon, 1965: 513 - 516)

ได้เสนอว่าครูสังคมนาควรมีความสามารถดังนี้

1. มีความรู้พื้นฐานในค่านิยมศาสตร์อย่างลึกซึ้งและมากพอที่จะนำไปสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่คนสอนและทันต่อสภาพเหตุการณ์ของโลก
2. มีประสบการณ์ทางสังคมนา สอนให้ผู้เรียนเข้าใจกิจการของสังคมนารู้จักปรับตัวให้เข้ากับพัฒนาการของสังคมนา ครูสังคมนาควรมีส่วนร่วมกิจกรรมองค์การถึงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมนา เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน
3. มีความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย และเป็นนักประชาธิปไตย คอยยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และใช้สิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย
4. มีทักษะในการเป็นผู้นำของเด็กวัยรุ่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กและประชาชนทั่วไป มีเทคนิคในการแนะนำการเรียนรู้อีกให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนรู้จักพิจารณาแก้ปัญหาต่าง ๆ และตัดสินใจได้เหมาะสม ทันต่อเหตุการณ์
5. มีความเป็นผู้นำในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน และเข้าร่วมในกิจกรรมนักเรียน

จะเห็นว่าวิชาชีพครูเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการสูง ครูสังคมนาจึงต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในองค์ประกอบต่าง ๆ ของวิชาชีพ มีความสามารถ มีทักษะและเจตคติในการเป็นครู จึงจะสามารถประกอบวิชาชีพครูสังคมนาได้อย่างสมบูรณ์ ความสามารถทางด้านวิชาการและวิชาชีพของครูสังคมนาที่สำคัญมีดังนี้

1.1 การติดตามความเคลื่อนไหวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาชีพครูสังคมนา

การติดตามความเคลื่อนไหวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาชีพ เป็นพื้นฐานสำคัญของผู้ที่ เป็นครู ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมนา โดยเฉพาะทางด้านวิทยาการมีผลกระทบ ต่อการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างของวิชา มโนคติหลัก หลักการและทฤษฎีต่าง ๆ ถ้าครูเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น ติดตามความเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ และเหตุการณ์ปัจจุบัน ของโลกแล้ว จะทำให้ครูเป็นคนทันสมัย และสามารถนำวิทยาการเหล่านั้นมาปรับปรุงการเรียน การสอนได้อย่างถูกต้อง กว้างขวางสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์โดยตรง

ต่อความก้าวหน้าของครูผู้สอนแล้ว ยังเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของชาติ ไปด้วยในตัว

ครูสังคมนักศึกษานอกจากจะมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดีแล้ว ยังต้องติดตามความก้าวหน้าทางวิทยาการอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในเฉพาะสาขา และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งต้อง เป็นผู้ที่มีความรู้รอบตัวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในเหตุการณ์ปัจจุบันของโลก นับเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรสังคมนักศึกษาปัจจุบัน เพราะครูสังคมนักศึกษาที่มีความรอบรู้ทันสมัย ย่อมสอนนักเรียนให้ได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง สามารถนำไปสัมพันธ์กับความรู้ในบทเรียนได้ รวมทั้งนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ดียิ่งขึ้น ดังที่ได้มีผู้รู้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติในการติดตามความเคลื่อนไหวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในทางวิชาชีพไว้หลายท่าน สรุปได้ดังนี้

ประภาพรธรรม สุวรรณสุข (2523: 206) ได้สรุปแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพในวิชาชีพของครู เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนดังนี้

1. สมัครเป็นสมาชิกของสมาคมครูและสมาคมวิชาการต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ เพื่อจะได้ทราบข่าวการเคลื่อนไหวในอาชีพ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น อีกทั้งได้มีโอกาสพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างบุคคลในอาชีพและบุคคลที่สนใจในสาขาวิชาเดียวกัน
2. ควรกระตือรือร้นในการหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อจะได้นำเอาความรู้มาปรับปรุงการสอนให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา
3. ติดตามอ่านวารสารวิชาชีพ วิชาการ อีกทั้งหนังสือพิมพ์ประเภทต่าง ๆ เพื่อจะได้ทันต่อเหตุการณ์ ตลอดจนศึกษางานวิจัยและวิวัฒนาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอาชีพของตน
4. ทำการวิจัย เขียนบทความเกี่ยวกับการเรียนการสอนใหม่ ๆ ที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาชีพ
5. ควรติดตามข่าวและเข้าร่วมการอบรมสัมมนาของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทุกครั้งที่มีโอกาส
6. สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ร่วมอาชีพเดียวกันและต่างอาชีพ
7. เข้าร่วมการศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้และวุฒิในสถาบันชั้นสูงของประเทศ เพื่อ

ให้ทันกับ เหตุการณ์และเทคโนโลยีทางการศึกษาใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

8. นำเอาความรู้ใหม่ ๆ เช่นวิธีการสอนแบบใหม่ที่ได้จากการศึกษา อบรม มาทดลองปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาให้คดียิ่ง ๆ ขึ้น

9. เข้าสังเกตดูการสอนของเพื่อนครูที่มีความสามารถ ชำนาญนิทรรศการต่าง ๆ เพื่อนำเอาแนวคิดมาคิดแปลงปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและท้องถิ่น

สุจินต์ วิศวธีรนนท์ (2526: 62 - 66) ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาการสอนของครูระดับมัธยมศึกษาว่า ครูสามารถที่จะติดตามความก้าวหน้าของวิทยาการและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ได้ด้วยวิธีการดังนี้

1. อ่านตำรา หนังสือ วารสารทางวิชาการ ทั้งเพื่อความรู้และความบันเทิงอย่างกว้างขวาง

2. เข้าเป็นสมาชิกสมาคมส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพ เพราะสมาคมเหล่านี้มีวัตถุประสงค์พัฒนาวิชาชีพและความก้าวหน้าทางวิชาการในแต่ละสาขานั้น ๆ การเป็นสมาชิกของครู ยังทำให้ครูได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุม ฟังการอภิปรายจากผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชานั้น ๆ อันเป็นการพัฒนาโลกทัศน์ของครูให้กว้างไกลและทันสมัยอยู่เสมอ

3. เข้ารับการฝึกอบรม ประชุม สัมมนา ในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาชีพและวิชาการ

4. เขียนบทความทางวิชาการในเรื่องที่สนใจ เพื่อส่งไปตีพิมพ์ในวารสารต่าง ๆ เพราะการพยายามเขียนบทความทางวิชาการจะช่วยให้ครูพัฒนาความรู้ของตนได้อีกทางหนึ่งด้วย

5. ศึกษาต่อในระดับสูงตามสาขาหรือวิชาเฉพาะที่จะ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

นีมนวล ทศวัฒน์ (2525: 73 - 74) ได้กล่าวถึงการพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูง โดยพิจารณาเป็น 2 ด้านคือ

ก. การติดตามความก้าวหน้าทางวิทยาการและความเคลื่อนไหวของ เหตุการณ์ปัจจุบันโลก ครูสังคมศึกษาสามารถกระทำได้ด้วยวิธีการต่อไปนี้

1. อ่านวารสารทางวิชาการสาขาวิชาสังคมศาสตร์ เช่น สังคมศาสตร์
ปริทัศน์ วารสารภูมิศาสตร์ วารสารรัฐศาสตร์ ฯลฯ ถ้าสามารถทำได้ควรอ่านทุกฉบับอย่าง
ละเอียด หรือเลือกอ่านฉบับที่สนใจเป็นพิเศษ หรือฉบับใดฉบับหนึ่งเป็นประจำ
 2. อ่านรายงานการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อติดตามผลวิจัยใหม่ ๆ ที่อาจนำ
มาประกอบการสอนได้ เช่น การวิจัยของสภาวิจัยแห่งชาติ และการวิจัยของสถาบันการศึกษา
ต่าง ๆ
 3. อ่านหนังสือพิมพ์รายวันเป็นประจำอย่างน้อย 1 ฉบับ เพื่อติดตามความ
เคลื่อนไหว ข้อคิดเห็นและบทวิจารณ์ในเรื่องต่าง ๆ ของสังคม
 4. อ่านเอกสาร และหนังสือต่าง ๆ อย่างกว้างขวางที่สมาคมและองค์การ
ต่าง ๆ จัดพิมพ์ขึ้น
 5. ฟังการอภิปรายของผู้ทรงคุณวุฒิจากวิทยุโทรทัศน์ในเรื่องที่เป็นประโยชน์และ
สัมพันธ์กับการเรียนการสอนสังคมศึกษา
 6. การไปทัศนศึกษา หรือการท่องเที่ยวยังสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและ
ต่างประเทศที่สามารถทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ
อย่างแท้จริง ทำให้มีโลกทรรศน์ที่กว้างไกล ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการนำมาประกอบการ
ตัดสินใจปัญหา เมื่อเผชิญเหตุการณ์ในอนาคต
- ข. การพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนและวิชาชีพ
1. การปรับปรุง เทคนิคการสอนให้มีประสิทธิภาพ ครูสังคมศึกษาสามารถกระทำ
ได้ด้วยวิธีการ ศึกษาคำราหรือเอกสารที่กล่าวถึง เทคนิคการสอนสังคมศึกษา โดยเฉพาะให้เข้าใจ
ถึงลำดับขั้นตอนอย่างละเอียด รวมทั้งข้อดีข้อเสียของแต่ละวิธีการ ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ
หรือครูที่มีประสบการณ์เป็นอย่างดีในเรื่องวิธีสอน สังเกตการสอนของครูสังคมศึกษาที่มีวิธีการสอน
ที่ดี เข้าอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ที่สมาคมทางวิชาการหรือสถาบันการศึกษาจัดขึ้น
เกี่ยวกับเทคนิคการสอนสังคมศึกษา และการฝึกทักษะการสอนแบบจุลภาค (Micro-teaching)
โดยเลือกฝึกทักษะที่ยังทำไม่ได้ดีเท่าที่ควรและฝึกให้ถูกต้องตามขั้นตอนของวิธีการนั้น ๆ
 2. การแสวงหาความก้าวหน้าทางการสอนและวิชาชีพ โดยสามารถกระทำได้
โดยนำเอาแนวคิดใหม่ วิธีสอนแบบใหม่ รวมทั้งเทคโนโลยีทางการสอนสังคมศึกษามาทดลองปฏิบัติ

ให้เกิดความเข้าใจจริง สามารถปรับปรุงวิธีการให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม เช่น การสอนโดยใช้วิธีการสืบสอบ บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น นอกจากนี้ ควรอ่านวารสารของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความรู้ทางวิชาชีพครูเป็นประจำ เขียนบทความ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษา หรือเรื่องที่น่าสนใจอื่น ๆ เข้าเป็นสมาชิกสมาคมส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพ เพื่อมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม การอบรม สัมมนา ฟังการอภิปราย ไปทัศนศึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกที่ประกอบวิชาชีพเดียวกัน ตลอดจนการศึกษาต่อในระดับสูง เพื่อเพิ่มวุฒิทางการศึกษา และนำความรู้และวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน

1.2 ความสามารถทางวิชาการในด้านการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความสามารถของผู้สอน ที่ต้องทำความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ถึงวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ตลอดจนการจัดกิจกรรมเสริมแก่ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนจึงประกอบด้วยองค์ประกอบหลายประการ ที่สำคัญมีดังนี้

1.2.1 การวางแผนการสอน

การวางแผนการสอนเป็นกระบวนการคิดอย่างมีระบบ เป็นขั้นตอนที่อาศัยหลักวิชา ประกอบด้วยความคิดริเริ่มของครูเป็นหลักสำคัญ จึงจะมีผลช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีหลัก มีเหตุผล และบังเกิดผลตามความมุ่งหมายของการสอน ดังที่ สุมิตร คุมาณกร (2520: 58) ใ้กล่าวถึงการวางแผนการสอนว่า ก็เหมือนกับการทำงานอื่น ๆ ถ้าจะให้ประสบความสำเร็จ ต้องมีการวางแผน ซึ่งการวางแผนการสอนนั้น เป็นงานที่ครูผู้สอนต้องจัดเตรียมและตอบคำถามให้ได้อย่างน้อย 3 เรื่องคือ สอนวิชานี้เพื่อให้เกิดอะไร ขึ้นกับ ผู้เรียน หรือการกำหนดวัตถุประสงค์การสอน ถ้าจะให้สิ่งที่ต้องการนั้นเกิดแก่ผู้เรียนแล้ว ควรจัดการเรียนการสอนอย่างไร และจะมีวิธีประเมินผลหรือทราบได้อย่างไรว่าสิ่งนั้นได้เกิดขึ้นกับ ผู้เรียนแล้ว

ครูที่ประสบความสำเร็จในการสอนเป็นอย่างดี ส่วนมากจะวางแผน การสอนก่อนทำการสอนเสมอ โดยเฉพาะครูใหม่ที่มีประสบการณ์การสอนน้อย ยิ่งจำเป็นมากที่ จะต้องวางแผนการสอนให้สมบูรณ์ เพราะการวางแผนการสอนจะช่วยครูได้เตรียมตัวที่จะเผชิญ ปัญหาต่าง ๆ เพื่อจะได้ปรับและจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับบทเรียนและนักเรียนด้วย ซึ่ง

พันทิพา อุทัยสุข (2523: 32) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวางแผนการสอนของครู สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อสร้างความมั่นใจและความรู้สึกปลอดภัยให้กับครูผู้สอน
2. เพื่อสนองความต้องการที่แตกต่างกันของนักเรียน โดยครูสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมได้
3. เพื่อปรับปรุงระบบการเรียนการสอน และเป็นการแสดงแผนการเรียนการสอนที่ชัดเจน
4. เพื่อลดเวลาทำงานของครู ครูจะได้มีเวลาเตรียมสื่อการสอนได้มากขึ้น

โดยทั่วไป แผนการสอนจะจัดแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. แผนการเรียนการสอนระยะยาว ใช้สำหรับวางแผนตลอดภาคเรียน หรือตลอดปีการศึกษา
2. แผนการเรียนการสอนระดับหน่วยการสอน
3. แผนการเรียนการสอนระดับบทเรียน

ในการวางแผนการสอนนั้น ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และ อีริยูทธ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา (2526: 46) ได้ให้แนวคิดว่าการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการวางแผนการสอนนั้น สิ่งที่ครูจะทำนอกเหนือไปจากการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ ประสบการณ์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการสอน แล้วครูจะต้องดำเนินการอีกหลายอย่างเพื่อช่วยให้องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ปรากฏในแผนการสอน มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันตลอดทั้งแผน สิ่ง que ครูต้องพิจารณาและดำเนินการ ได้แก่ การวินิจฉัยคุณลักษณะของผู้เรียน ประเมินความรู้ความสามารถและลักษณะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมีอยู่จริง แล้วจึงกำหนดวัตถุประสงค์การสอน จัดการสอน ทำให้การเรียนการสอนง่ายและสะดวกขึ้น ประเมินผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นำผลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงการสอนครั้งต่อไป ในการดำเนินการวางแผนการสอนทั้งหมดจะต้องทำให้เป็นขบวนการที่ต่อเนื่องกันไป

อ่ำรง บัวศรี (2532: 228 - 231) ได้กล่าวถึงการวางแผนการสอนว่าเป็นการกำหนดล่วงหน้าว่าจะจัดการเรียนการสอนอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่ การวางแผน

การสอนนอกจากจะเกี่ยวข้องกับผลการเรียนของผู้เรียนแล้ว ยังต้องเกี่ยวข้องกับวิธีการเรียน การสอน สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย การวางแผนการสอนจึงต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ สำคัญดังนี้

1. การวางแผนการสอนต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน ทั้งด้าน พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย
2. ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา บางเนื้อหาวิชามีความยากลำบากในการกำหนด การเรียนการสอน ทำให้ผลที่ได้รับไม่ตรงจุดประสงค์
3. ต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ของผู้เรียน และทรัพยากรที่มีอยู่
4. ต้องสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ต้องเหมาะสมกับพฤติกรรมเริ่มแรกของผู้เรียน วัย ความสามารถ และความ สนใจบรรยากาศการบริหารงานของโรงเรียน
6. ต้องใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้สิ่งแวดล้อม ในชุมชน เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

ในการวางแผนการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษานั้น สิริวรรณ ศรีพหล (2525: 149 - 170) ได้กล่าวถึงการจัดระบบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในส่วนของ การวางแผนการสอนว่าอยู่ในขั้นของการเตรียมการสอน ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดและ เรียบเรียงเนื้อหาสาระโดยครูผู้สอนต้องศึกษารายละเอียดของรายวิชา ที่สอน กำหนดหน่วยการสอน กำหนดหัวข้อเรื่องจากหน่วยการสอน ตลอดจนกำหนดมโนคติให้ สอดคล้องกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง
2. การวิเคราะห์ผู้เรียน ต้องสอดคล้องกับเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา คือให้ ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระของวิชา ได้พัฒนาเจตคติและพัฒนาทักษะทั้งทาง วิชาการและทางสังคม
3. การกำหนดวัตถุประสงค์การสอน จะต้องครอบคลุมพฤติกรรมของผู้เรียน ด้าน ความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะอย่างครบถ้วน

4. การเลือกวิธีการสอนและกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติ จะต้องตอบสนองวัตถุประสงค์ของการสอน ใช้วิธีการสอนที่เน้นพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบในการเรียนมากที่สุด กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติ ต้องมีลำดับขั้นตอน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะ

5. การเลือกสื่อการสอนและแหล่งความรู้ ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ พื้นฐานความรู้ของผู้เรียน วัตถุประสงค์การสอน ตลอดจนวิธีการสอนและการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

6. การกำหนดแนวทางการประเมินผล เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าต่อผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น จะต้องวัดให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ ทั้งความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติ และควรใช้เครื่องมือวัดผลหลาย ๆ ชนิดประกอบกัน

7. การเขียนแผนการสอน อาจจะเขียนแผนการสอนทั้งในระยะยาว และระยะสั้น ที่เป็นแผนการสอนระดับหน่วย หรือระดับบทเรียน ตามลำดับ

การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพส่วนหนึ่ง เป็นผลมาจากการเตรียมตัวครูให้พร้อมก่อนลงมือสอน การวางแผนการสอนจึงเป็นกระบวนการที่ครูต้องคิด มีขั้นตอน อาศัยหลักวิชา ประกอบกับความศรัทธาเริ่มของครูเป็นหลักสำคัญ จึงจะส่งผลช่วยให้การเรียนการสอนของครูส่งคมศึกษาคำเนินไปอย่างมีหลักมีเหตุผล และบังเกิดผลตามความมุ่งหมายของการสอนทุกประการ

1.2.2 การดำเนินการสอน

เป็นกระบวนการที่ครูจะนำนักเรียนไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ที่ต้องอาศัยเทคนิค วิธีการ เครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นสื่อการสอน ตลอดจนความสามารถในการสร้างบรรยากาศและปรับสภาพห้องเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการสอนจะมีประสิทธิภาพได้นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถของครูผู้สอนที่จะจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปด้วยความราบรื่น บรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังที่ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับครูผู้สอนที่มีความสามารถในการดำเนินการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสรุปได้ดังนี้

ชาญชัย อินทรประวัตติ (2522: 35) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่สามารถจัดการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพว่า ครูจะต้องเป็นผู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ใช้

เวลาน้อยและเห็นคเห็นอนน้อยที่สุด ซึ่งสามารถทำได้โดยสอนให้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การเห็น การได้ยิน การไค้กลิ่น การสัมผัส และการไค้ชิมรส ให้ผู้เรียนไค้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด เป็นธรรมชาติ สนุกสนานน่าสนใจ เหมาะสมกับสภาพนักเรียน เริ่มจากการปฏิบัติไปหาทฤษฎี จากง่ายไปหายาก ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด ใช้ความคิดของตนเอง ครอบคลุมวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ทางค้ำเนื้อหา ทักษะ และเจตคติ จักล้าคัมมโนทัศน์ และจุดมุ่งหมายในการสอนที่แน่นอน โดยวิเคราะห์จากหลักสูตรเป็นเกณฑ์ ไค้ยึดมั่นกับวิธีสอนวิธีเดียว ใช้วิธีการหลากหลายที่เหมาะสมกับเนื้อหา มโนทัศน์ จุดมุ่งหมายและคุณลักษณะของผู้เรียน และไค้มีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา เพื่อควบคุมกิจกรรมให้ค้ำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางของการสอน

สิริวรรณ สุวรรณภาภา (2523: 169 - 178) ไค้กล่าวถึงการทำเนิการสอนของครูว่า โดยทั่วไปจะจักเป็น 2 ลักษณะคือ การยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง และการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งในแต่ละลักษณะก็มิข้อยไค้และข้อบกพร่องต่างกันออกไป ในการค้ำเนินการสอนให้มึประสิทธิภาพนั้น สามารถทำได้คั้งนี้

1. ค้ำเนินการสอนให้สอดคล้องและตอบสนองกับค้ำสนใจ ความต้องการและประสบการณ้เดิมของผู้สอน
2. ค้ำนึ่งถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนไค้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ อย่างทั่วถึง และกิจกรรมนั้นสามารถพัฒนาผู้เรียนไค้ครบทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย
3. มีการระบุเป้าหมาย ขั้นตอนของกิจกรรม และขั้นสรุปเป็นล้าคัมม ผู้เรียนปฏิบัติไค้ชัดเจนไม่สับสน
4. การค้ำเนินการสอนให้มึกิจกรรมหลายรูปแบบรวมกันในบทเรียนและสามารถวัดผลค้ำเร็จของผู้เรียนไค้

พนัส หันนาคินทร (2524: 236 - 237) ไค้กล่าวถึงลักษณะครูที่มึความสามารถในการค้ำเนินการสอนว่า ต้องเป็นครูที่มึความรู้ในวิชาที่สอน และวิธีการสอนเป็นอย่งค้ มีความสามารถที่จะปรับบทเรียนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ความพร้อมเพรียงของอุปกรณ์การสอน เข้าใจผู้เรียนตามสภาพความเป็นจริงตามพื้นฐานของแต่ละคน เพื่อให้การสอนและการปกครองเป็นไปค้วยค้ ใช้ความพยายามในการกระตุ้นให้ผู้เรียนไค้เกิดความสนใจ ความอยากรู้

อยากเห็น จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง และดึงความสามารถของผู้เรียนออกมาใช้ประโยชน์ในการเรียนอย่างเต็มที่

ในการพัฒนาครูให้มีความสามารถที่จะจัดการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น ได้ย้าว่า

ประคินันท์ อุปรมัย และ อีรยุทธ เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา (2526: 220) ได้ย้าว่า ให้เป็นภาระหน้าที่ที่ครูจะต้องเอาใจใส่และถือปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้การดำเนินการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น และบรรลุจุดมุ่งหมาย โดยครูควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาเทคนิค วิธีการ และฝึกฝนจนเกิดทักษะในการนำเข้าสู่บทเรียน ทักษะการใช้กระดานดำ ทักษะการใช้คำถาม ทักษะในการใช้ท่าทางสื่อความหมาย ทักษะการใช้อุปกรณ์การสอน ทักษะในการแปรเปลี่ยนวิธีสอนและทักษะการสรุปบทเรียน

2. ศึกษาเทคนิควิธีการในการสร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้นในชั้นเรียน และวิธีการสร้างสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและเนื้อหาที่สอน

3. ศึกษาหลักและวิธีการในการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็ก เพื่อนำมาใช้ในการควบคุมปรับหรือส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่าง ๆ เช่น ตั้งใจเรียน อยู่ในระเบียบวินัยของห้องเรียน ชักถามข้อสงสัยทันทีหรือกล้าแสดงความคิดเห็น /

4. ศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมแบบต่าง ๆ เพื่อจะได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างราบรื่น บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายการสอน

สมพงษ์ จิตระดับ (2527. 20 - 21) ได้เน้นถึงความสำคัญในการดำเนินการสอนของครูว่า ครูเองจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เป็นอย่างดี สามารถใช้และประยุกต์การสอนแบบต่าง ๆ มาจัดเป็นกระบวนการศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ พัฒนาความคิด ใช้เหตุผล ประเมินค่าตัดสินใจและสรุปสาระสำคัญของการเรียนด้วยตนเอง และครูยังต้องมีทักษะที่จะเสริมการสอนให้น่าสนใจ ชวนติดตามให้แก่ผู้เรียน เช่น ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการเสริมแรง ทักษะการใช้สื่อการสอน การดูแลห้องเรียน การสรุปบทเรียน นอกจากทักษะแล้ว ยังต้องมีเทคนิคมาปรุงแต่งการสอนแต่ละครั้ง เช่น เทคนิคการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสื่อการสอนที่มีหรือสร้างขึ้น เทคนิคการนำเข้าสู่บทเรียน การเล่าเรื่อง การให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่นักเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนได้ความคิด เกิดสาระในสิ่งที่เรียนรู้ และยังเพลิดเพลินสนุกสนาน มีความสุขต่อการสอนของครูอีกด้วย

ธำรง บัวศรี (2532: 279 - 280) ได้เสนอแนะทักษะที่สำคัญสำหรับครูในการ
 คำเนินการสอนที่มีประสิทธิภาพว่า ครูผู้สอนจะต้องพัฒนาและปรับปรุงตนเองในด้านทักษะการสอน
 ต้องทราบว่าทักษะอะไรบ้างที่ต้องมีและจะพัฒนาทักษะเหล่านั้นได้อย่างไร เพราะจุดมุ่งหมาย
 ของหลักสูตรมุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องมีทักษะด้าน
 ต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการสอนบรรลุจุดประสงค์ดังกล่าว ทักษะเหล่านั้นได้แก่

1. ทักษะด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ความสามารถในการเลือกเนื้อหาวิชาที่เหมาะสมกับ
 ชั้นเรียน วิเคราะห์และแยกเนื้อหาออกได้เป็นส่วนข้อมูลในทัศน์ ทฤษฎีและข้อปฏิบัติ ความ
 สามารถในการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมได้ทั้งสามพิสัย แปลจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
 ออกมาเป็นปัญหาการสอน กำหนดกระบวนการคิดแก้ปัญหา ทักษะการสรุปมโนทัศน์ หลักเกณฑ์
 จากบทเรียน ทักษะการตั้งคำถามและเลือกใช้คำถามได้ตรงจุดประสงค์ ตลอดจนทักษะการเลือก
 และจัดการวัดผลที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์

2. ทักษะด้านจิตพิสัย ครูต้องมีความสามารถในการนำนักเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วม
 ในการเรียนการสอน จัดบรรยากาศและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีในชั้นเรียน ความสามารถในการ
 เผชิญปัญหาด้วยความเห็นอกเห็นใจ โดยไม่ทำให้ผู้เรียนต้องได้รับความอับอาย

3. ทักษะด้านทักษะพิสัย ซึ่งได้แก่การเคลื่อนไหวโดยไม่ใช้คำพูด การใช้กระดาน
 การแสดงสาธิตและทำการทดลอง การใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา ประกอบการสอน การพูด ฟัง
 อ่าน เขียน และความสามารถในการแปล อธิบาย แสดงออก ฯลฯ เป็นต้น

ลิวิธรรม ศรีพหล (2526: 172 - 177) ได้เสนอแนวทางในการดำเนินการสอน
 วิชาสังคมศึกษาว่า ควรเริ่มจากก่อนนำเข้าสู่บทเรียน ให้มีการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน
 ให้เหมาะสม ซึ่งอาจมีการจัดที่แตกต่างจากวิชาอื่น ๆ เช่น จัดเป็นห้องปฏิบัติการที่สามารถ
 ปรับรูปแบบเพื่อใช้ในการฝึกฝนการดำเนินชีวิต บรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการควบคุม
 และรับผิดชอบตนเอง ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองมากที่สุด ครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำและแก้ไข
 ปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งเสริมและให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นหาวิธีการเรียนด้วยตนเอง

1.2.3 การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

การวัดผลและประเมินผล เป็นกระบวนการหนึ่งของการเรียนการสอน
 เพื่อจะทราบว่าผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสอนที่ตั้งไว้หรือไม่ มีสิ่งที่จะต้องแก้ไขปรับปรุง

อะไร ครูสามารถวัดและประเมินผลการสอนได้หลายวิธี เช่น การทดสอบ การสังเกต บันทึก การสัมภาษณ์ การตรวจผลงานและวิธีการอื่น ๆ ที่เป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยสำหรับประเมินค่า ความสามารถของนักเรียน การวัดผลและการประเมินผลเป็นกระบวนการที่แตกต่างกัน แต่ ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน ดังที่มีผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

อุทุมพร ทองอุไทย (2520: 29) สรุปว่า การวัดผลมักจะหมายถึงกระบวนการ ที่ตัวเลขหรือสัญลักษณ์ถูกนำมาเกี่ยวข้องกับลักษณะของวัตถุ คน หรือสิ่งจะวัด

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2520: 176) กล่าวถึงการประเมินผลว่า เป็นกระบวนการ ดัดแปลงคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใด ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน

กรมสามัญศึกษา (2522: 3 - 4) กล่าวว่า การวัดผลเป็นกระบวนการวัดคุณลักษณะ ของสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือของบุคคลโดยไม่จำกัดวิธี เช่น อาจใช้วิธีการทดสอบ วิธีสังเกต สัมภาษณ์ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า หรือวิธีอื่น ๆ ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ต้องการ จะวัด ส่วนการประเมินผล เป็นคำที่มีความหมายกว้างกว่าการทดสอบและการวัดผล เพราะเป็น กระบวนการพิจารณาตัดสินในข้อมูลที่ได้จากการวัด โดยเทียบจาก เป้าหมายหรือ เกณฑ์ที่ตั้งไว้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนว่า การประเมินผล มีความหมายกว้างกว่า กล่าวคือ การประเมินผลเป็นการพิจารณาหรือตีค่าทั้งเชิงปริมาณและ คุณภาพ รวมทั้งการตัดสินคุณค่านั้น แต่การวัดผลเป็นการพิจารณาหรือตีค่าเชิงปริมาณอย่างเดียว การประเมินผลจะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังการวัดผล การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนจึง เป็นกระบวนการต่อเนื่องมีระบบ ควบคู่ไปกับการศึกษาอบรมและพัฒนาความเจริญของงาน ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวทางและหลักเกณฑ์ในการวัดผลและประเมินผลการเรียน การสอนที่เกิดประสิทธิภาพ พอสรุปได้ดังนี้

สุภาพ วาดเขียน และ อรพินท์ โกชนคา (2520: 12) ได้ให้แนวทางในการ วัดผลและประเมินผลทางการเรียนการสอนของครูไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ต้องกำหนดจุดมุ่งหมายและวางแผนในการวัดที่ชัดเจนทั้งวิธีการ เครื่องมือ และ คนปฏิบัติงาน

2. ต้องวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการวัดผล ควรมีการวัดทุกครั้งที่มีการสอน และให้มีการวัดหลาย ๆ ครั้ง ด้วยวิธีการต่าง ๆ กันจนเชื่อถือได้

3. การวัดผลประเมินผลต้องใช้เป็นเครื่องช่วยในการปฏิบัติงานให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มิใช่เป็นเพียงการสรุปผลการเรียนการสอน

4. ต้องมีหลักเกณฑ์ที่เป็นสากล เช่น วิธีทดสอบ ขอบเขต เกณฑ์พิจารณาตัดสิน

5. ให้มีการบันทึกข้อดีข้อเสียของการวัดผลประเมินผลแต่ละครั้ง เพื่อหามาตรการในการวัด ใช้เปรียบเทียบและสามารถอ้างอิงได้

6. วัดโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและตรงตามวัตถุประสงค์

ธีระ รุณเจริญ (2525: 217) ได้กล่าวถึงความสำคัญและบทบาทของการวัดผลและประเมินผลว่า ตามลักษณะการเรียนการสอนแล้ว จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบ แบ่งเป็น 3 ระยะด้วยกัน ได้แก่

1. การวัดผลก่อนการเรียนการสอน เพื่อศึกษาคุณภาพความรู้พื้นฐานของผู้เรียน และจัดสถานการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของแต่ละคน

2. การวัดผลในขณะที่มีการเรียนการสอน ตามหน่วยย่อยที่จัดสอน การวัดผลช่วงนี้มีความสำคัญยิ่ง เพราะจะทำให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หน่วยแรกก่อนที่จะไปเรียนในหน่วยต่อไป ซึ่งถ้าไม่ผ่านต้องมีการสอนซ่อมเสริม การผ่านหน่วยย่อย ต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ ใช้ผลเป็นข้อมูลย้อนกลับไปสู่ผู้เรียนและครู เพื่อจัดและปรับสภาพการเรียนการสอนตลอดเวลา

3. การวัดผลภายหลังการสิ้นสุดการเรียนการสอน เป็นการวัดเมื่อจบหน่วยใหญ่หรือกระบวนวิชา มุ่งวัดความคิดรวบยอดของพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นเป้าหมายของจุดประสงค์การเรียนการสอน

บทบาทของการประเมินผลจะมีความสัมพันธ์กับการวัดผลอย่างแยกไม่ได้ การประเมินผลจะเป็นเครื่องช่วยกระตุ้นทั้งการสอนของครูและการเรียนของนักเรียน ผลของการประเมินจะเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อไปปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน และจุดประสงค์ให้มีประสิทธิภาพและแจ่มชัดขึ้น เช่น ทำให้ครูทราบพื้นฐานเบื้องต้น การบรรลุวัตถุประสงค์ของนักเรียน และทำให้ทราบเทคนิค วิธีการสอนของครูว่าเหมาะสมเพียงใด ช่วยให้นักเรียนเข้าใจจุดประสงค์ของครู และให้ความสนใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น

สำหรับการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้น

ลือชา สร้อยพาน (2525: 365 - 367) กล่าวว่า ครูทุกคนในโรงเรียนต้องปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้กำหนดหลักการและวิธีการไว้ ซึ่งจะมี 2 ลักษณะ คือ

1. ประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อทราบความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของนักเรียนและทราบความก้าวหน้าของผู้เรียน และเพื่อดูผลการสอนของครู ซึ่งกระทำกัน 2 ระยะ คือ ประเมินผลก่อนการเรียน และประเมินผลระหว่างเรียน โดยให้ครูผู้สอนถือปฏิบัติ ดังนี้

1.1 ครูต้องทำการประเมินผลการเรียนก่อน เพื่อทราบพื้นฐานความรู้ในวิชานั้น ๆ เพื่อหาทางช่วยเหลือนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ในวิชานั้น ๆ ไม่ดีพอ โดยการสอนซ่อมเสริมหรือวิธีการอื่น ๆ และหาทางส่งเสริมนักเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ที่อยู่แล้ว

1.2 ครูต้องแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างละเอียดที่สอนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม พร้อมแจ้งเกณฑ์ขั้นต่ำในการผ่านการเรียนการสอนด้วย และการประเมินต้องให้สอดคล้องหรือประเมินตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยการสังเกต การตอบคำถาม การทำแบบฝึกหัด การแสดงออกเวลาปฏิบัติ หรือพฤติกรรมอื่น ๆ

1.3 ครูผู้สอนต้องทำแผนการประเมินผลระหว่างเรียนไว้ให้ชัดเจน เช่น กำหนดเนื้อหา ระยะเวลา และอื่น ๆ

1.4 ครูผู้สอนจะต้องเตรียมเครื่องมือการประเมินไว้ให้พร้อม เช่น ข้อสอบแบบสอบถาม แบบกรอรายการ และการดำเนินการดังกล่าวควรได้ร่วมกันหลายคน โดยเฉพาะผู้สอนรายวิชาเดียวกันจะต้องจัดทำเหมือนกัน

2. การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนและตัดสินผลการเรียน ครูต้องแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้อะไรและเกณฑ์การผ่านรายวิชาแก่ผู้เรียน กำหนดสัดส่วนของงานระหว่างภาคและการสอบปลายภาค และสัดส่วนนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากกลุ่มโรงเรียน ส่วนการกำหนดคะแนนตามสัดส่วนเป็นหน้าที่ของโรงเรียนและครูผู้สอนผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการประเมินผลไว้ควบคู่กับการจัดทำแผนการสอนดำเนินการวัดผลโดยข้อสอบหรือทำกิจกรรมและอื่น ๆ

สำหรับการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนของครูผู้สอนทุกครั้งจะต้องยึด วัตถุประสงค์เป็นหลัก วิธีที่ใช้กันมากได้แก่ การสังเกตการกระทำของนักเรียน จะประเมินผล การสอนที่มุ่งทักษะให้กับผู้เรียน การถามคำถาม มีทั้งการถามเป็นรายบุคคล เลือกลถามและ ลถามทั้งกลุ่ม การเรียกให้นักเรียนสรุป ทั้งที่เป็นมโนทัศน์และหลักการ การให้ทำงาน หรือ มอบหมายงาน และการทดสอบย่อย การประเมินทุกครั้งจะต้องเตรียมและเลือก เครื่องมือวัดที่ เหมาะสม (ชาญชัย อินทรประวัติ 2522: 65)

ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษานั้น ได้มีนักการศึกษา หลายท่านให้ข้อคิดเห็นไว้ สรุปได้ดังต่อไปนี้

น้อมฤดี จงพยุหะ (2519: 158) ได้เสนอแนวคิดที่ว่าควรให้เป็นกิจกรรมแทรกอยู่ ในกระบวนการเรียนการสอน การทำงานและการทำกิจกรรมให้ทำการวัดและประเมินอย่าง ต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยคำนึงถึงจุดประสงค์การสอนเป็นหลัก ควรวัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของผู้เรียนหลาย ๆ ด้าน เช่น ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ เหตุผล การประมาณค่า และควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้วิธีประเมินผลตนเอง โดยใช้แบบสอบถามและ มาตรฐานส่วนประมาณค่า เพื่อฝึกการพิจารณาตนเองอย่างซื่อสัตย์เที่ยงธรรม

จรรยา คุณมี (2520: 208 - 209) ได้เสนอหลักการสำคัญในการวัดผลวิชาสังคมศึกษา ไว้ 7 ประการคือ

1. ครูต้องตั้งจุดประสงค์ที่แน่นอนในการวัดผล โดยทำการศึกษาลักษณะวิชา สังคมศึกษาอย่างละเอียด จุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ประมวลการสอนและ ตารางวิเคราะห์หลักสูตร
2. ครูต้องพยายามวัดในสิ่งที่ต้องการจะวัดให้ได้ ทั้งนี้ต้องใช้วิธีวัดหลาย ๆ วิธี เช่น การสังเกต การปฏิบัติ การสอบปากเปล่า และการสอบข้อเขียน
3. ครูต้องสร้าง เครื่องมือที่เชื่อถือได้มีความ เชื่อมั่นสูง
4. การวัดผลเพื่อทำการประเมินผลต้องมีความสัมพันธ์และครอบคลุมหลักสูตร
5. ครูควรทำการวัดผลหลาย ๆ วิธีและหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้การประเมินผล มีความเที่ยงตรงและถูกต้องยิ่งขึ้น
6. ครูควรคำนึงถึงการประหยัดทั้งเรื่องของเงิน แรงงาน วิธีการ วัสดุ เครื่องมือ ในการวัดผลที่ประหยัดแต่ได้ผลคุ้มค่ามากที่สุด

7. ครูควรคำนึงถึงความสะดวกในการตรวจให้คะแนน พยายามทำแบบวัดให้เป็น
ปรนัย กล่าวคือ ตรวจง่ายมีความเที่ยงธรรมในการตรวจ มีแนวคำตอบที่รัดกุม

สิริวรรณ ศรีพหล (2526: 181 - 182) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล
การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาว่า มิได้มุ่งประเมินผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่านั้น
 แต่ควรจะมีการวัดถึงความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ มโนคติที่ใฝ่รับหลักการที่สรุปได้ ทักษะคิด
 คำนึงม ความเชื่อ ทักษะด้านวิชาการและทักษะด้านสังคม ในส่วนของครูผู้สอน ควรประเมิน
 ถึงวิธีการสอน ความสามารถในการสอน การใช้สื่อและแหล่งวิทยาการ การจัดบรรยากาศใน
 ห้องเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอนด้วย สิ่งที่ครูควรตระหนักในการประเมินผล
 วิชาสังคมศึกษา คือ

1. การประเมินผลต้องมีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
2. ในการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน ต้องประเมินทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ
 ในเนื้อหาสาระ เจตคติของผู้เรียน และทักษะต่าง ๆ อย่างทั่วถึง
3. ต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องและควรประเมินผลทุกครั้งเมื่อจบบทเรียน
 ให้ผู้สอนเก็บผลของการประเมินไว้เพื่อส่งมอบให้กับผู้สอนที่จะมารับผิดชอบการเรียนการสอนต่อไป
4. การประเมินผลต้องมีการวางแผนอย่างมีขั้นตอน เมื่อประเมินแล้วควรนำผลมา
 เปรียบเทียบกับการประเมินครั้งก่อน ๆ เพื่อพิจารณาความก้าวหน้า และรายงานความก้าวหน้านั้น
5. ต้องพิจารณาเลือกเครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

การวัดผลและประเมินผลจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอน ซึ่งเป็นส่วน
 ที่ใช้ในการพิจารณาตัดสินว่า ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการสอนตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด
 และใช้เป็นข้อมูลให้ครูผู้สอนได้ประเมินและปรับปรุงข้อบกพร่องในการเรียนการสอนต่อไป

1.2.4 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมเสริมหลักสูตร มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น กิจกรรมนอก
 หลักสูตร กิจกรรมกึ่งหลักสูตร กิจกรรมร่วมหลักสูตร กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมนักเรียน หรือ
 กิจกรรมนอกชั้นเรียน แต่โดยหลักการแล้ว เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ วิธิตำเนินการอย่าง
 เดียวกัน กล่าวคือ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากกิจกรรมในหลักสูตร เพื่อส่งเสริม
 ประสิทธิภาพของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น นอกเหนือไปจากการเรียนการสอนในห้องเรียน

เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมตามความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล

การจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรในโรงเรียน ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะครูผู้สอนในรายวิชานั้น ๆ ดังที่ ประคับ นิลพังงา (2524: 153) ได้ให้แนวคิดต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้แก่ผู้เรียนว่า จะต้องวางแผนการจัดให้รอบคอบ โดยรวบรวมกำลังคน วัสดุอุปกรณ์ วิธีดำเนินงาน และสภาพข้อเท็จจริง กำหนดจุดประสงค์ของกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน มีทั้งจุดประสงค์ทั่วไป ขอบเขต จุดมุ่งหมายเฉพาะและแนวทางในการปฏิบัติ การดำเนินการทางด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายในโรงเรียนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมนักเรียนทั้งสิ้น แต่บุคคลที่สำคัญที่สุด เพราะต้องคลุกคลีอยู่กับกิจกรรมนักเรียนตลอดเวลา คืออาจารย์ที่ปรึกษาของกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งควรจะเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติที่สนใจในกิจกรรมและ พัฒนาการของนักเรียน เข้ากับนักเรียนได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีประสบการณ์ทางด้านกิจกรรม บุคลิกดี เสียสละ อุตุน ชื่อสัตย์ ยุติธรรม และเข้าใจถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และ วันนอร์ มะทา (2528: 20) ในการดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ปกครอง คณะครูอาจารย์และนักเรียน โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษา เป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้คำแนะนำในเรื่องวัตถุประสงค์ วิธีการประชาสัมพันธ์ การจัดประชุม การจัดหาทุนในการดำเนินงานและอื่น ๆ จัดการประเมินผลให้สอดคล้องจุดมุ่งหมายของผู้เรียน ตลอดจนสถาบัน ดังนั้นครูที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้แก่เด็กนักเรียน ควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีความเข้าใจและสามารถปรับตัวให้เข้ากับนักเรียนได้
2. มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และวิธีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่าง

ถูกต้อง

3. ยินดีเสียสละเวลาร่วมทำงานกับนักเรียน
4. มีหลักการสร้างความสามัคคีระหว่างนักเรียนในสถาบัน เคียวกันและต่างสถาบัน
5. สามารถใช้กิจกรรมเบนความสนใจและชักจูงให้นักเรียนมีพฤติกรรมร่วมกลุ่มไปใน

แนวทางที่ดี

6. ให้แนวคิดที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนในการเลือกประเภทกิจกรรมที่ควรเข้าร่วม

ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียน ได้มีผู้ให้แนวคิดหลักในการจัดสรุปได้ ดังนี้

จูลี ลียากาศ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา 2525: 7 - 8) ได้ให้แนวคิดในการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้

1. ควรให้นักเรียนเลือกเข้ากิจกรรมด้วยความถนัดตามความสนใจ ไม่เป็นการบังคับ
2. ไม่ควรนำคะแนนมาใช้ในการประเมินผล แต่ควรเน้นคุณค่าสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเป็นประโยชน์
3. การจัดกิจกรรมควรเป็นเรื่องของนักเรียน โดยเน้นแบบ "นักเรียนเป็นศูนย์กลาง" (Student-Centered) ควรให้เด็กจัดการเอง วางแผนเอง โดยครูเป็นที่ปรึกษา
4. กิจกรรมทุกประเภทต้องมีกติกา มีระเบียบและข้อบังคับ เพื่อเป็นแนวทางให้เด็กดำเนินการอย่างถูกต้อง
5. เทคนิคในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างลักษณะนิสัยควรมีลักษณะดังนี้คือ สร้างแรงจูงใจให้นักเรียน การปลูกฝังให้กระทำและการสร้างเสริมการกระทำ
6. กิจกรรมที่จัดต้องมีความเหมาะสมกับระดับชั้นวัยและเพศของนักเรียน
7. ควรมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมทุกครั้ง

อัจฉรา ประไพตระกูล และ ยุพิน พิพิธกุล (2527: 56 - 57) ได้เสนอแนะหลักในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้แก่ผู้เรียน สรุปได้ดังนี้

1. ครูและนักเรียนควรทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นผู้ประสานงานและร่วมดำเนินงาน
2. วางจุดมุ่งหมายในการจัดให้ชัดเจน โดยมุ่งพัฒนาที่ตัวผู้เรียนตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจเป็นสำคัญ
3. วางแผนการดำเนินงานให้รัดกุม ให้มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และมีการประเมินผลงาน
4. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
5. ในการจัดกิจกรรมไม่ควรให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมมากเกินไป จนกระทั่งทำให้เสียการเรียน

6. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสวงหาประสบการณ์ด้วยตนเอง และกิจกรรมที่จัดขึ้นควรส่งเสริมทั้งด้านความรู้และความบันเทิง

7. ในส่วนบทบาทครูควรเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นที่ปรึกษาในการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ ประสานงานระหว่างนักเรียนกับผู้บริหาร และต้องเป็นผู้ที่ใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน

พนัส ทันทาคินทร์ (2529: 270 - 271) ได้เสนอหลักการในการจัดกิจกรรมนักเรียน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. กิจกรรมทุกประเภทจะต้องอยู่ภายในความควบคุมของโรงเรียน เพื่อให้กิจกรรมเหล่านี้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหาย

2. กิจกรรมทุกอย่างที่จัดขึ้น ต้องมีจุดประสงค์ที่จะส่งเสริมความเจริญในแง่ต่าง ๆ แก่นักเรียน เช่น การสังคม จรรยา มารยาท ตลอดจนการสร้างความรู้สึกรักในค่านิยม จริยธรรม ตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้น

3. จำนวนชนิดและประเภทของกิจกรรมในโรงเรียนจะต้องเป็นไปตามส่วนของจำนวนนักเรียน สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและความพร้อมของโรงเรียน

4. โรงเรียนจะต้องมีวิธีการจำกัดนักเรียนคนหนึ่ง ๆ ไม่ให้เข้าร่วมในกิจกรรมมากเกินไป เพราะจะทำให้เสียผลการเรียน ควรจัดให้มีการแนะนำเกี่ยวกับการเลือกเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ และความเหมาะสมอื่น ๆ พยายามหาทางส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. กิจกรรมต่าง ๆ จะต้องจัดขึ้นในโรงเรียน เว้นแต่สภาพไม่เปิดให้ทำเช่นนั้น เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการทัศนศึกษา เพื่อสะดวกในการควบคุมดูแลส่งเสริม

6. จะต้องมีการควบคุม ดูแล แนะนำเกี่ยวกับการเงินและการบัญชีของกิจกรรมทุกประเภท การจัดทำควรเป็นหน้าที่ของนักเรียน โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของอาจารย์ที่ปรึกษา

7. การจัดกิจกรรมพยายามจัดภายในเวลาเรียน หากจะจัดนอกเวลาเรียน จะต้องนึกถึงปัญหาต่าง ๆ อย่างรอบคอบ

สำหรับครูผู้สอนที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่และรับผิดชอบในการจัดกิจกรรม เสริมให้กับผู้เรียนนั้น ได้มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ สามารถสรุปได้ดังนี้

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2527: 14 - 17) ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษากิจกรรมว่าต้องจัดทำระเบียบข้อบังคับของแต่ละกิจกรรม แล้วประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายและแนวการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรม จัดดำเนินการ รับสมาชิก ปรุมนิเทศ และจัดประชุมร่วมกับคณะกรรมการดำเนินการ จัดทำแผนปฏิบัติงาน แต่ละกิจกรรมให้เป็นไปตามปฏิทินการปฏิบัติงาน ช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษา ร่วมทำกิจกรรมกับ สมาชิกอย่างใกล้ชิด และทำการปรับปรุงให้สมาชิกได้พัฒนาตามนโยบายของโรงเรียน ประสานงาน กับครู อาจารย์ในโรงเรียน ครูที่ปรึกษากิจกรรม หัวหน้าหมวดกิจกรรม เพื่อให้กิจกรรมดำเนิน ไปด้วยความราบรื่น ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกทุกครั้งและทุกสิ้นภาคเรียน เพื่อ ปรับปรุงรายงานการประเมินผลต่อหัวหน้าหมวดกิจกรรมและหัวหน้าสถานศึกษา

กาญจนา ศรีกาพลินธุ์ (2531: 491) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของครู อาจารย์ ที่สอน และได้รับมอบหมายให้เป็นที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียนว่า ควรมีคุณสมบัติด้านทักษะและความ สามารถในการจัดกิจกรรมนักเรียน ดังนี้

1. ทักษะในการร่วมงานกับนักเรียนในการออกระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ
2. ความสามารถดำเนินการกับปัญหาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม
3. มีวิธีการร่วมทำงานกับกลุ่มนักเรียนทั่วไป หรือกลุ่มนักเรียนที่รวมกลุ่มกันในลักษณะ พิเศษต่าง ๆ
4. มีความสามารถในการฝึกภาวะผู้นำให้แก่นักเรียน จัดวางแผนและดำเนินงาน กิจกรรมทั้งในระยะสั้น และจัดโครงการระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ
5. มีวิธีการแก้ความเบื่อหน่ายและสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน
6. มีวิธีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองนักเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียน เพื่อขอความร่วมมือและช่วยเหลือ

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานตามบทบาทและหน้าที่ของครูในการจัดกิจกรรม เสริม หลักสูตรมีประสิทธิภาพ ครูจะต้องมีทักษะ ความสามารถ ความรู้ และศึกษาให้เข้าใจในวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นอย่างดี สามารถสร้างความสนใจของนักเรียน ให้เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้แก่นักเรียน อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควบคุมดูแลให้ นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนรายงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนได้ปฏิบัติไปแล้วคือผู้บริหาร

โรงเรียน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรม

1.3 ความสามารถในการจัดการงานเกี่ยวกับนักเรียน

จากงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า บทบาทและหน้าที่ของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา นอกจากงานด้านวิชาการซึ่งเป็นหน้าที่หลักที่สำคัญแล้ว ครูสังคมศึกษายังต้องทำหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการจัดการเรียนการสอนของนักเรียน เช่น การทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น งานปกครองนักเรียน งานแนะแนวนักเรียน งานบริการนักเรียน และงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้นการวิจัยความต้องการพัฒนาตนเองของครูสังคมศึกษา จึงได้ศึกษาถึงความพร้อมทั้งด้านความรู้ความสามารถในการจัดการงานเกี่ยวกับนักเรียนของครูสังคมศึกษาด้วย

1.3.1 งานอาจารย์ที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น

อาจารย์ที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น เป็นบุคคลสำคัญในโรงเรียนที่ให้การช่วยเหลือนักเรียนทั้งในด้านการเรียน การปรับพฤติกรรมต่าง ๆ เพราะเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียน สามารถนำข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียนมาเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน และจิตสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อพัฒนาการของผู้เรียนให้พลเมืองที่มีคุณภาพ ด้วยความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น พอสรุปได้ดังนี้

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2523: 18) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครูที่ทำการสอนวิชาต่าง ๆ ในการทำหน้าที่เป็นครูประจำชั้นว่างานที่จะต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ มีดังนี้

1. จัดทำบัญชีเรียกชื่อ ทะเบียนประวัตินักเรียน สมุดรายนงานประจำชั้น และสมุดรายนงานประจำตัวนักเรียน และงานทะเบียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับนักเรียน
2. สอนและเตรียมการสอนตลอดจนจัดสอนซ่อมเสริม
3. จัดกิจกรรมในการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อม และประสบการณ์การเรียนรู้ให้เป็นที่น่าสนใจ ตลอดจนการจัดเก็บ เอกสารและอุปกรณ์การเรียนการสอน
4. ปกครองนักเรียน ควบคุมชั้นเรียนและให้การอบรมจริยศึกษา

5. ตรวจสอบ และประเมินการเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย
6. ให้การดูแล ตรวจสอบสภาพและการแต่งกายของนักเรียน
7. ปฏิบัติตามระเบียบและจรรยาบรรณของโรงเรียน
8. ติดต่อประสานงานกับครูใหญ่ เพื่อนร่วมงาน คณงาน และผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

อัปษรศรี พลอกเปลี่ยว (2530: 61 - 65) ได้กล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของครูประจำวิชาหรือครูประจำชั้นเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้ จัดทำบันทึกการสอน สั่งสอนอบรมความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ ปฏิบัติการสอนโดยใช้หลักวิชาและแก้ไขข้อบกพร่องด้านการเรียนการสอนอยู่เสมอ จัดให้มีการวัดผลและประเมินผลตามระเบียบของทางราชการ เสียสละเวลาในการสอนซ่อมเสริม หรือทบทวนเสริมสร้างลักษณะนิสัย และทัศนคติที่ตึงตามแก่นักเรียนเมื่อมีโอกาสรักษาเวลาในการเข้าสอน ออกจากห้องสอน ไม่ทิ้งห้องขณะที่สอน และไม่หยุดราชการโดยไม่มีเหตุจำเป็น ตรวจสอบนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครอง เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนให้ความร่วมมือกับครูอื่น ๆ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนของนักเรียน

สุมน อมรวิวัฒน์ (2518: 25) ได้ให้ความเห็นถึงบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาว่ามีแนวโน้มที่จะให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนทั้งในด้านวิชาการและด้านส่วนตัว เพราะองค์ประกอบทั้งหลายจะมีผลต่อการเรียน นอกจากนี้ยังต้องให้คำแนะนำช่วยเหลือในด้านสวัสดิการและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ต่อไปนี้ด้วย เช่น

1. ปัญหาส่วนตัว ได้แก่ ปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งอาจเป็นทั้งปัญหาสุขภาพทางกาย และสุขภาพทางจิต
2. ปัญหาทางสังคม ได้แก่ ปัญหาการปรับตัวในสังคมทั้งภายในและภายนอกสถาบัน
3. ปัญหาการเงิน ได้แก่ การขาดแคลนทุนทรัพย์ที่จะศึกษาเล่าเรียน การจัดสรรเงินทุนและการแสวงหาแหล่งสวัสดิการที่จะช่วยเหลือในค่านี
4. ปัญหาด้านอาชีพ ให้ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องต่อสาขาวิชาชีพที่ศึกษา การให้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวทางในการประกอบอาชีพ

สุจริต เพียรชอบ (2521: 108 - 112) ได้เสนอแนวทางในการปฏิบัติสำหรับ

อาจารย์ที่ปรึกษาว่า การจะทำให้เกิดผลดีนั้น จะต้องปฏิบัติดังนี้

1. พยายามศึกษาและเข้าใจผู้ที่ตนรับผิดชอบ อาจจะทำแบบรายการเขียนชีวประวัติ รวมถึงปัญหาต่าง ๆ ของผู้เรียนที่ต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษาทราบและให้ความช่วยเหลือ
2. ทำความเข้าใจหลักสูตร ติดตามความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งด้านหลักสูตร การลงทะเบียนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อจะได้ให้คำปรึกษาที่ถูกต้อง
3. จัดประชุมผู้เรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบ เพื่อทราบปัญหาและข้อข้องใจสม่ำเสมอ และหากพบว่าผู้เรียนเข้าใจบางสิ่งบางอย่างคลาดเคลื่อน ก็พยายามอธิบายให้เข้าใจและมี โนทัศน์ที่ถูกต้องด้วยวิธีการที่นุ่มนวล
4. การให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาควรกระทำทุก ๆ ด้าน ทั้งปัญหาทางวิชาการและ ปัญหาส่วนตัวอื่น ๆ เมื่อผู้เรียนขอความช่วยเหลือ ควรกระทำให้ทันที่ทั้งที่ ผู้เรียนจะได้เกิด ความอบอุ่นและไว้วางใจเชื่อใจอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างเต็มที่ และเมื่อปรากฏว่าให้คำปรึกษาและคำแนะนำ ที่ผิดไป ควรจัดการแก้ไขโดยด่วน
5. ดูแลความเป็นอยู่ทุกข์สุขเท่าที่จะทำได้ และให้โอกาสผู้เรียนเข้ารับการปรึกษา เป็นรายบุคคล การให้คำปรึกษาควรบันทึกเรื่องที่ให้คำปรึกษา เพื่อกันลืมและเป็นการให้คำปรึกษา ที่ต่อเนื่อง สะดวกในการวิเคราะห์และติดตามผล
6. หาทางติดต่อกับผู้ปกครองเป็นครั้งคราว เพื่อให้คำปรึกษาหรือช่วยแก้ไข ปัญหา ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วทันการ

จึงเห็นได้ว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา หรือครูประจำชั้น เป็นบทบาทที่สำคัญใน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เพราะเด็กนักเรียนในระดับนี้เป็นเด็กวัยรุ่น ที่ต้องอาศัยการปรับตัว ที่ถูกต้อง อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นคนที่อยู่ใกล้ชิดที่จะต้องให้คำปรึกษา ดูแล เบื้องต้นให้นัก เรียนมีความ รู้สึกอบอุ่น สะดวกสบาย ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานต่อการเรียนการสอนต่อไป

1.3.2 งานปกครองนักเรียน

การปกครองนักเรียนมีความสำคัญยิ่งในการบริหารงานในโรงเรียน เพราะถ้าการปกครองนักเรียนไม่เรียบร้อย นักเรียนไม่อยู่ในระเบียบวินัย กระบวนการเรียน การสอนก็ไม่ได้ผลสมบูรณ์ การบริหารงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก็มักมีปัญหาตามไปด้วย ในโรงเรียน ต่าง ๆ จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขการปกครองนักเรียนควบคู่กับกระบวนการเรียน

การสอนอยู่เสมอ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความประพฤติที่ดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นที่พึงปรารถนาของบุคคลทั่วไป (กรมสามัญศึกษา 2520: 41) งานปกครองนักเรียนจึงเป็นงานที่มีความสำคัญมากที่ครูผู้สอนจำเป็นต้องรู้และเข้าใจถึงเป้าหมายของการปกครองนักเรียนที่แท้จริงที่กรมสามัญศึกษา (2520: 42) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการปกครองนักเรียนไว้ว่า เพื่อให้รู้ความเคลื่อนไหวของนักเรียน มีวิธีการปกครองอย่างใกล้ชิดพอที่นักเรียนจะระบายความคิด ความทุกข์ ป้องกันเหตุร้ายที่อาจจะเกิดขึ้น หรือถ้าเกิดขึ้นแล้วก็สามารถช่วยระงับเหตุการณ์เหล่านั้น ตลอดจนการช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

หน้าที่และความรับผิดชอบของครูในการจัดการปกครองนักเรียนในโรงเรียนนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน ได้มีการกำหนดบทบาทของครูในการทำหน้าที่ยานปกครองนักเรียนไว้ พอสรุปได้ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2525: 27) ได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายปกครอง ไว้ดังนี้

1. ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายปกครอง
2. อบรมศีลธรรม จรรยา มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม
3. ปกครองดูแลให้ความอบอุ่นและความปลอดภัยแก่นักเรียนในขณะที่อยู่ในโรงเรียน
4. ให้คำแนะนำในด้านความประพฤติของนักเรียนและครูให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและระเบียบประเพณีที่ตนสังกัดอยู่
5. วางแผน ควบคุม และแก้ปัญหาการมาโรงเรียนของนักเรียนและการมาทำงานของครู
6. วิเคราะห์และวิจัยปัญหาของนักเรียนที่มีปัญหาเป็นรายบุคคล เพื่อประสานงานกับฝ่ายแนะแนวให้นักเรียนประสบความสำเร็จตามเอกัตภาพ
7. วางแผนติดตามผลนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว เพื่อปรับปรุงงานด้านการปกครองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
8. วางแผนและจัดให้มีการรวบรวมข้อมูล สถิติเกี่ยวกับการปกครอง ให้เป็นปัจจุบัน เพื่อป้องกัน แก้ปัญหาและนำไปใช้ในการแนะแนว
9. ประสานงานกับผู้ปกครองและร่วมมือกันแก้ปัญหาของนักเรียน

10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

คู่มือการปฏิบัติงานการปกครองนักเรียน โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย (2533: 138-139) ได้ระบุบทบาทและหน้าที่ของครูอาจารย์ต่องานปกครองนักเรียนที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. ประพฤติและปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนและบุคคลทั่วไป ด้วยการรักษาจรรยาบรรณของครูอย่างเคร่งครัด
2. ให้คำปรึกษาหารือชี้แนะและเสนอแนวทางในการปฏิบัติตนที่ดีแก่นักเรียน ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาด้านความประพฤติ การปรับตน และการวางตนแก่นักเรียนเป็นรายบุคคลและโดยส่วนรวม
3. จัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมระเบียบวินัย ตลอดจนสอดแทรกการปลูกฝังคุณสมบัตินี้แก่นักเรียนในขณะที่ทำการสอนและทำกิจกรรมต่าง ๆ
4. มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นกันเองกับนักเรียน ยินดีต้อนรับและอุทิศเวลาให้ความสะดวกแก่นักเรียนที่มาติดต่อบอกความอนุเคราะห์ในงานต่าง ๆ มีความอดทนที่จะรับฟังการระบายความทุกข์ ปัญหาข้อข้องใจ อารมณ์และความสะเทือนใจต่าง ๆ จากนักเรียน
5. ร่วมกิจกรรมนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนให้นักเรียนได้แสดงความรู้ความสามารถ
6. จัดการแก้ไขปัญหาด้านความประพฤติ การวางตน การรักษาระเบียบวินัย และปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ของนักเรียนทันที เมื่อพบเห็นและ/หรือแจ้งให้เจ้าหน้าที่เฉพาะการณืดำเนินการต่อไป

อี ดี วิลเลียมสัน และ ทีโอคอร์ อาร์ ซาร์บิน (E.D. Williamson and Theodore R. Sarbin, 1952: 1254) ได้กล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองนักเรียนไว้ว่า ครูต้องกำหนดจุดมุ่งหมาย นโยบาย และแนวทางให้บุคลากรทุกฝ่ายยอมรับนโยบายประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรให้มีความร่วมมือปฏิบัติงานเป็นอย่างดี จัดฝึกอบรมบุคลากรในหน่วยงานให้มีความรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์จัดทำและเก็บระเบียบนักเรียน ริเริ่มทดลองและแสวงหาวิธีการและอุปกรณ์ใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินงาน สนใจและให้ความช่วยเหลือบุคลากรในหน่วยงานเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

สรุปสาระสำคัญของงานปกครองนักเรียนของครูได้ว่า เป็นการช่วยเหลือนักเรียน
 ด้านต่าง ๆ ทั้งการเรียน ความประพฤติ การปรับตัวกับสถานการณ์ของสังคม วัฒนธรรม ให้
 ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ตลอดจนส่งเสริมนักเรียนเกี่ยวกับความรู้ความสามารถในกิจกรรม
 ต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม งานปกครองนักเรียนต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ทั้ง
 บุคลากรในโรงเรียน และบุคลากรนอกโรงเรียน ในการสอดส่องดูแลให้นักเรียนได้อยู่ในกรอบ
 ของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมส่วนรวมด้วย

1.3.3 งานแนะแนวนักเรียน

การแนะแนวเป็นการช่วยเหลือและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง
 สิ่งแวดล้อม โดยรู้จักการแก้ปัญหาและตัดสินใจด้วยตนเองอย่างฉลาด มีเหตุผล สามารถที่จะ
 ปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข การแนะแนวในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา มี
 ความสำคัญและจำเป็นสำหรับครูทุกคนในโรงเรียน ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยรุ่นส่วนใหญ่
 เป็นเยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญของชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคต ถ้าครูสามารถให้การแนะแนวได้
 เป็นอย่างดีแล้ว เยาวชนเหล่านั้นก็จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติที่ดีอีกด้วย

บทบาทของครูในการแนะแนวนักเรียน จึงเป็นความรับผิดชอบที่สำคัญ
 ที่ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความสามารถที่จะจัดการแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่
 นักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการแนะแนวและแนวทางการปฏิบัติงาน
 แนะแนวสำหรับครูไว้ สรุปได้ดังนี้

ดวงเดือน พิศาลบุตร (2510: 88) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูกับการแนะแนวใน
 โรงเรียนว่ามีความสำคัญมากโดยเฉพาะครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชา เพราะเป็นผู้ที่มีความ
 ใกล้ชิดและมีเวลาอยู่กับนักเรียนมากที่สุด เป็นผู้ที่สามารถจะสอดแทรกกิจกรรมทุกอย่างของการ
 แนะแนวกับการเรียนการสอนได้ เช่น สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน
 ศึกษาและเก็บรายละเอียดส่วนตัวของนักเรียน ดูแลรับผิดชอบระเบียบวินัยของนักเรียน ดึงดูด
 อย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครองและครอบครัวของนักเรียน ตลอดจนร่วมมือกับครูใหญ่ ครูแนะแนว และ
 บุคลากรอื่น ๆ ในการปฏิบัติงานแนะแนว เป็นต้น

กรมวิชาการ (2521: 21) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติสำหรับครูผู้สอนในโรงเรียน
 มัธยมศึกษา ที่ต้องเกี่ยวข้องกับงานแนะแนวนักเรียนว่าจะต้องรู้จักนักเรียนด้วยการจัดทำระเบียบ

สะสม ให้ข้อมูลแก่ครูแนะแนว ประสานงานกับผู้ปกครอง ให้ข้อเสนอแนะทางการศึกษา อาชีพ ตามที่ตนถนัด เน้นให้นักเรียนเห็นคุณค่าของวิชาที่ตนสอน

วัชร ทรัพย์มี (2523: 106) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูที่มีต่อบริการแนะแนวของ โรงเรียน สุราษฎร์ธานี

1. ศึกษาและทำความเข้าใจพฤติกรรมของนักเรียนด้วยกลวิธีต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ ในการป้องกันปัญหา วินิจฉัยปัญหา ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านไม่เฉพาะทางด้านสัมฤทธิ์ผลทาง การเรียน ตลอดจนการติดตามผล
2. ช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อม สามารถตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ร่วมมือกับหน่วยแนะแนวในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียนลงใน ระเบียบสะสม การจัดกิจกรรมประจำห้องเรียน การประชุมปรึกษาหารือเพื่อช่วยเหลือนักเรียน เป็นรายบุคคล และการประเมินผลการบริการแนะแนว
4. ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ ขอบข่ายงาน และเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับบริการ แนะแนว
5. ติดต่อกับผู้ปกครองอยู่เสมอ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน ในการที่จะช่วยแนะแนวนักเรียน
6. ช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการแนะแนวสนับสนุนให้เข้ารับบริการแนะแนว ตลอดจนจัดส่งนักเรียนที่สมควรได้รับบริการให้คำปรึกษาไปยังหน่วยแนะแนว
7. สอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ การศึกษาและสังคม ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ หรือ แนะนำสนับสนุนให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อมูลเหล่านี้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

สุนททรัพย์ บุญสมบัติ (2524: 167) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของครูในการ แนะแนวนักเรียนว่าต้อง เป็นผู้ที่มีความสามารถดังนี้

1. ใช้เครื่องมือและเทคนิคต่าง ๆ ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน
2. เป็นที่ปรึกษาของนักเรียนในปัญหาต่าง ๆ โอนเรื่องให้ครูแนะแนวของโรงเรียน ถ้าประสบปัญหาที่ไม่อาจแก้ไขได้

3. ร่วมมือกับครูแนะแนวในการแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนักเรียน

ตลอดจนการติดตามผล

4. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเอง โดยการให้ข้อมูลเทคโนโลยีในค่านต่าง ๆ เพื่อเลือกและปรับตัว

5. กระตุ้นนักเรียนให้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการพัฒนาตนเอง และส่งเสริมการใช้บริการแนะแนวของนักเรียน

6. ชี้ให้เห็นคุณค่าวิชาที่คนสอน และตัวครูเองพร้อมเสมอที่จะศึกษาหาความรู้ในเรื่องการแนะแนว

ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ (2527: 4 - 5) ได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชาในการจัดการเกี่ยวกับบริการแนะแนวในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศของห้องเรียนที่ส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน ให้นักเรียนมีความรู้สึกอิสระทั้งแสดงออกตามลักษณะของนักเรียนแต่ละคน
2. ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการแนะแนวของโรงเรียนด้วยการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เช่น ระเบียบพฤติกรรม ระเบียบสะสม
3. ช่วยให้อัตนเทคโนโลยีด้านการศึกษาและอาชีพต่าง ๆ ที่ดีแก่นักเรียน
4. ร่วมมือกับคณะกรรมการแนะแนวในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนักเรียน การประชุมปรึกษาหารือ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล ส่งนักเรียนที่ต้องการรับความช่วยเหลือเป็นพิเศษไปให้ครูแนะแนว ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียน
5. ติดต่อกับผู้ปกครองของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
6. สนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนใช้บริการแนะแนว

จะเห็นได้ว่า บทบาทของครูในการแนะแนวนักเรียนนั้น มีสิ่งที่ครูสามารถกระทำได้โดยตรง เช่น การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำระเบียบสะสม การให้คำแนะนำช่วยเหลือในการปรับตัวแก่นักเรียน ตลอดจนการติดต่อประสานงานและร่วมมือกับผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของนักเรียน นอกจากนี้ยังสามารถในการแนะแนวนักเรียนโดยทางอ้อม เช่น การสร้าง

บรรยากาศ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนของนักเรียน

1.3.4 งานบริการนักเรียน

การบริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโรงเรียน เป็นบริการที่จะอำนวยความสะดวก และ เสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสถาบันได้อย่างมีความสุข การจัดบริการในโรงเรียนจะมีวิธีการจัดและรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะความจำเป็นและกำลังความสามารถของโรงเรียน ซึ่งได้มีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการนักเรียนที่ควรจัดให้มีขึ้นในโรงเรียน ไว้หลายท่านที่สำคัญมีดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2523: 1 - 29) ได้ประกาศเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา หรือจัดลำดับคุณภาพสำหรับใช้ปรับปรุงการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานบริการในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาจากการจัดให้มีบริการจาก 8 ด้านดังนี้

1. บริการนำคิมน้ำใช้ โรงเรียนจัดให้มีน้ำคิมน้ำใช้ที่สะดวก และถูกสุขลักษณะ บริการแก่บุคลากรในโรงเรียน และนักเรียนอย่างเพียงพอ
2. บริการอาหารกลางวัน โรงเรียนส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการและถูกสุขลักษณะ
3. บริการห้องสมุด โรงเรียนมีห้องสมุดเป็นแหล่งวิชาการและจัดบริการอย่างมีประสิทธิภาพ
4. บริการนันทนาการ โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการนันทนาการแก่ครูและนักเรียน
5. บริการสุขภาพ โรงเรียนจัดให้มีการตรวจรักษาและส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน และบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ
6. บริการความปลอดภัย โรงเรียนมีมาตรการรักษาความปลอดภัยและส่งเสริมความปลอดภัย
7. บริการแนะแนว โรงเรียนจัดบริการแนะแนวเพื่อเลือกแผนการเรียน แก้ไขปัญหาการเรียน ปัญหาส่วนตัว การเลือกอาชีพ และการศึกษาต่อ
8. บริการสื่อสารคมนาคม โรงเรียนจัดให้มีบริการสื่อสารคมนาคมแก่นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน

พนัส หันนาภินทร์ (2524: 315) ได้สรุปถึงงานบริการที่โรงเรียนควรจัดให้แก่ผู้เรียนได้ดังนี้

1. การบริการด้านสุขภาพ (Health Service) เป็นบริการที่มีความสำคัญและขาดไม่ได้ ครูประจำชั้นและครูประจำวิชาจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญกว่าบุคคลอื่นในการสังเกต สอดส่องดูแลเกี่ยวกับสุขภาพของนักเรียน บริการที่จัดให้ได้แก่การตรวจสอบ เรื่องยาเสพติด การจัดที่นั่งให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน

2. การจัดบริการอาหารกลางวัน (School Lunch Program) โรงเรียนอาจจัดทำเองหรือให้บุคคลภายนอก เข้ามารับดำเนินการในโรงเรียน โดยให้ครูในโรงเรียนตรวจตราดูแลในเรื่องความสะอาดและคุณภาพ

3. การจัดร้านค้าของโรงเรียน โดยจัดบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเรียน ที่มีราคาถูกและตรงกับความต้องการของนักเรียน

4. การบริการจัดรักษาความปลอดภัยแก่นักเรียนทั้งในด้านทรัพย์สินและสวัสดิภาพส่วนบุคคล

สุนน อมรวิวัฒน์ (2524: 9 - 10) ได้กล่าวถึงบริการและโครงการต่าง ๆ ที่ควรจัดในโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน แบ่งได้เป็น 4 หมวดใหญ่ ๆ ได้แก่

1. บริการที่สร้างเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของนักเรียนได้แก่บริการห้องสมุด บริการแนะแนวและบริการซ่อมเสริม

2. บริการที่สร้างเสริมพัฒนาการด้านร่างกายได้แก่ บริการทางสุขภาพอนามัย และบริการจัดอาหารกลางวัน

3. บริการที่สร้างเสริมพัฒนาการด้านสังคม ลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพ ได้แก่ โครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร โครงการกีฬาและนันทนาการ โครงการลูกเสือและยุวกาชาด และโครงการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมไทย

4. บริการที่สร้างเสริมความร่วมมือกับชุมชนเพื่อพัฒนาการของนักเรียน ได้แก่ โครงการสมาคมผู้ปกครองและครู เป็นต้น

สุภรณ์ ศรีพหล และ กล้า ทองขาว (2524: 168 - 170) ได้กล่าวถึงงานด้านบริการนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่จัดให้นักเรียนส่วนใหญ่ได้แก่ การจัดทำสำมะโนนักเรียน

การจัดทำทะเบียนประวัตินักเรียน การจัดชั้นเรียน การให้บริการสุขภาพอนามัย โครงการอาหารกลางวัน การจัดสนามเด็กเล่นหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การแสวงหาทุนการศึกษา การบริการแนะแนว และให้คำปรึกษา และการติดตามผลนักเรียนที่จบแล้ว

ปรีชา คัมภีรปกรณ (2525: 304 - 333) ได้เสนอแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ และบริการผู้เรียนในโรงเรียน แบ่งเป็น 2 ด้านดังนี้

1. การให้ความช่วยเหลือและบริการผู้เรียนด้านการเรียน ซึ่งครูที่เกี่ยวข้องจะต้องสำรวจปัญหาและความต้องการของผู้เรียนแล้วจะจัดให้บริการที่สามารถจัดได้ เช่น การสอนซ่อมเสริมและการสอนทบทวน การให้บริการในรูปแบบห้องสมุด มุมหนังสือ การจัดชุมนุมทางวิชาการ เป็นต้น

2. การให้ความช่วยเหลือและบริการผู้เรียนที่มีปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น การจัดบริการแนะแนว การจัดบริการด้านสุขภาพและการจัดบริการด้านโภชนาการ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมบางอย่างที่สามารถจัดได้ตามสภาพความพร้อมของสถานศึกษาและสภาพของชุมชน เช่น การจัดหาทุนให้ผู้เรียน การจัดหาเครื่องแบบให้กับผู้เรียน การจัดหางานเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน เป็นต้น

รัศยารัต เค เบนท์ และ เฮนรี เอช ครอนเนนเบอร์ก (Rudyard K. Bent and Henry H. Kronenberg, 1961: 365 - 369) ได้กล่าวถึงงานบริการนักเรียนที่จัดในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาว่า เนื่องจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นเยาวชนกลุ่มใหญ่ ซึ่งมีความต้องการแตกต่างกัน บางโรงเรียนต้องจัดบริการเฉพาะให้แก่เด็กที่ขาดแคลนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา แต่โรงเรียนก็ไม่สามารถที่จะจัดบริการได้ทุกอย่าง เพราะมีขีดจำกัด จึงจัดตามความจำเป็นและความพร้อม งานบริการที่สำคัญควรจัดให้แก่เด็กงานบริการเกี่ยวกับสุขภาพ บริการเกี่ยวกับอาหารกลางวัน บริการเกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน การบริการเกี่ยวกับการเดินทางไปกลับของนักเรียน และงานบริการเกี่ยวกับห้องสมุด

งานบริการนักเรียนเป็นบริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโรงเรียน เพื่อเป็นการช่วยเหลือสนับสนุน และอำนวยความสะดวกแก่นักเรียน ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโรงเรียนได้อย่างมีความสุขตามสมควร การจัดบริการให้แก่เด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษาจะจัดให้มากน้อยครบถ้วนเพียงใด ขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของโรงเรียนและการเห็นความสำคัญของบุคลากรในโรงเรียน

ทุกคน

2. ความสามารถในการปฏิบัติงานทั่วไปของครู

ครูนอกจากจะมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนแล้ว ครูยังต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะมาสนับสนุนการเรียนการสอนให้เป็นไปด้วยดี ซึ่งได้แก่งานด้านธุรการในโรงเรียน และงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในงานทั้งหลายที่เกี่ยวข้องนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนรวมและการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 งานธุรการโรงเรียน

งานธุรการในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมและสัมพันธ์กับงานหลายด้าน นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะขอบเขต ประเภท และความรับผิดชอบของครูกับการปฏิบัติงานธุรการในโรงเรียนไว้หลายท่าน สรุปได้ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2524: 328) กล่าวถึงงานธุรการในโรงเรียนที่ครูต้องปฏิบัติและเกี่ยวข้อง ได้แก่งานเกี่ยวกับการสารบรรณ งานการเงิน การจัดทำทะเบียนต่าง ๆ ในโรงเรียน งานอาคารสถานที่ งานเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การจัดรักษาความปลอดภัยให้แก่นักเรียนในขณะที่อยู่ในโรงเรียน และงานการควบคุมที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการสอนโดยตรง เช่น นักการภารโรง เป็นต้น

สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2525: 166 - 167) ได้กล่าวถึงงานธุรการที่ครูต้องปฏิบัติและความช่วยเหลือแก่โรงเรียนมีดังนี้

1. งานเกี่ยวกับเอกสารสำคัญของโรงเรียน ซึ่งได้แก่การจัดทำสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน สมุดประจำชั้น สมุดบัญชีเรียกชื่อ สมุดบันทึกเวรประจำวันและบันทึกสถิติต่าง ๆ ในโรงเรียน เป็นต้น

2. งานดูแลรักษาอาคารสถานที่ ครูต้องฝึกอบรม ให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการใช้และรักษาเช่น ห้องเรียน ห้องพยาบาล ห้องสมุด โรงอาหาร ห้องน้ำ และบริเวณ

โรงเรียนโดยทั่วไป

3. งานพัสดุครุภัณฑ์ที่ครูเกี่ยวข้องมากที่สุดโดยเฉพาะเกี่ยวกับอุปกรณ์และสื่อการสอน ครูต้องรู้จักจัดหาเก็บรักษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4. งานงบประมาณประจำปี ครูต้องจัดทำแผนงานหรือโครงการเสนอเพื่อขอ งบประมาณในแต่ละปี

5. งานประชาสัมพันธ์โรงเรียน เป็นงานที่สำคัญที่ครูทุกคนต้องเป็นตัวแทนของ โรงเรียนในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากรภายในและโรงเรียนกับชุมชนให้ได้

เจือ หมายถึง (2526 : 438 - 439) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับงานธุรการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า ไม่ว่าจะ เป็นโรงเรียนขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ งานธุรการของ โรงเรียนจะมีลักษณะคล้ายกัน จะแตกต่างกันบ้างในเรื่องของปริมาณงาน และความยุ่งยาก ซับซ้อนในการปฏิบัติงานที่มีมากตามขนาดของโรงเรียน ลักษณะของงานธุรการในโรงเรียนทั่วไป ได้แก่ งานสารบรรณ งานทะเบียน งานการเงิน งานพัสดุครุภัณฑ์ งานพิมพ์และโรเนียว งานสถิติ และงานธุรการทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานทั้ง 6 งาน เช่น การจัดสวัสดิการ การ รายงานขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ภิญโญ สาธร (2526 : 340 - 342) กล่าวว่า งานธุรการที่ครูหรือผู้บริหารต้อง ปฏิบัติและอย่างน้อยต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ 7 เรื่องคือ การจัดการโรงเรียน กิจการ นักเรียน บุคลากร หลักสูตร แบบเรียนและอุปกรณ์เกี่ยวกับการสอน กิจกรรม การเก็บรักษา ผลงานของโรงเรียน และงานธุรการทั่วไป แต่เมื่อจัดประเภทจะจัดเป็นงานสารบรรณ งาน การเงินการบัญชี งานบริการอาคารสถานที่ งานพัสดุครุภัณฑ์และยานพาหนะ และงานการให้ บริการอำนวยความสะดวกแก่ครู นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2527 : 216 - 233) ได้กล่าวถึงงานธุรการในโรงเรียน มัธยมศึกษาที่ครูผู้สอนต้องเกี่ยวข้อง 2 ลักษณะคืองานธุรการของโรงเรียน ซึ่งบางโรงเรียน ไม่มีอัตราครูธุรการ ต้องใช้ครูปฏิบัติการสอนทำหน้าที่งานธุรการ และงานธุรการประจำชั้น โดยเฉพาะงานธุรการประเภทหลังนี้มีความจำเป็นมากที่สุดที่ครูผู้สอนต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง เพราะ ครูจะต้องรู้จักการจัดทำระเบียบนักเรียน การบันทึกเสนอ การรายงานต่าง ๆ การติดตาม และประเมินผลนักเรียน เป็นต้น ซึ่งตัวครูเองทุกคนจะต้องศึกษาถึงระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ

ให้สามารถปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของทางราชการได้ ตลอดจนการรู้จักประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพทรัพยากรที่มีอยู่และความพร้อมของโรงเรียน เพื่อประโยชน์สูงสุดตามความมุ่งหมายทุกประการ

งานธุรการเป็นงานสนับสนุนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายได้อย่างราบรื่น มีขอบเขตค่อนข้างกว้างขวาง ครอบคลุมหลายด้าน อาทิเช่น งานสารบรรณ งานเกี่ยวกับการเงิน งานเกี่ยวกับทะเบียน เป็นงานที่มีระเบียบให้ครุยึดถือปฏิบัติ สมควรที่ครูต้องรับผิดชอบในการพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาถึงระเบียบข้อบังคับให้ชัดเจน และนำมาปฏิบัติ เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด เป็นที่เสียหายทั้งแก่ตนและงานในหน้าที่ราชการอีกด้วย

2.2 งานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โดยหลักการแล้ว โรงเรียนและชุมชนจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะโรงเรียนเป็นสถาบันพัฒนาคน เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ขณะเดียวกัน โรงเรียนจะดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพก็ต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน ดังนั้น โรงเรียนและชุมชนจึงจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ (ม.ป.พ.: 3) ได้กล่าวถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า "จำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะชุมชนชนบท ซึ่งครูเป็นเสมือนทรัพยากรทางสมองของชุมชน ทำหน้าที่ผลิตคนให้สนองความต้องการของชุมชน อำนวยความสะดวกในการนำทรัพยากรในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนทั้งในด้านการเรียนการสอนที่ เครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ โรงเรียนเองก็มองชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรทั้งในด้านการดำเนินงานที่เป็นทั้งความคิด วัสดุ เงิน และแรงงานในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน"

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525: 26 - 27) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่โรงเรียนต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชน เพราะ

1. โรงเรียนเป็นแหล่งรวมวิชาการสาขาต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการเรียนรู้ของคนในชุมชนและเป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ ๆ ให้กับชุมชน
2. โรงเรียนเป็นแหล่งผลิตพัฒนาและคัดเลือกสมาชิกที่ดีให้กับชุมชน

3. โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน เป็นศูนย์รวมของชุมชน กิจกรรมและบริการต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นที่โรงเรียน

4. โรงเรียนตั้งขึ้นและอยู่ได้จากรายได้ภาษีอากรและการสนับสนุนจากประชาชน

5. โรงเรียนต้องการการสนับสนุนและอุปถัมภ์ในด้านต่าง ๆ จากประชาชน

ได้มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการและวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนนำไปปฏิบัติหลายแนวทางด้วยกัน ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

สุพิชญา อีระกุล (2521: 46 - 50) กล่าวว่า ครูทุกคนสามารถที่จะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้ด้วยวิธีการศึกษาชุมชนโดยละเอียด ดังนี้

จัดรายการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน โดยเผยแพร่กิจกรรมทางสื่อมวลชน ท่องถิ่นในรูปแบบข่าวสารหรือหนังสือ ออกเยี่ยมเยียนชาวบ้านหรือเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนสม่ำเสมอ จัดให้มีกิจกรรมการศึกษาของชุมชน เช่น ค่ายวิชาธรรมประเพณี ให้บริการแก่ชุมชนในด้านอาคารสถานที่ เครื่องใช้ความรู้และบุคลากร

กรมสามัญศึกษา (2522: 461 - 478) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. การสร้างและรักษาเกียรติประวัติของโรงเรียน
2. การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน
3. การให้บริการและความร่วมมือกับชุมชน
4. การประสานงานกับหน่วยงานในชุมชน
5. การนำทรัพยากรในชุมชนใช้ให้เกิดประโยชน์

กล้า ทองขาว (2524: 239) ได้ให้ความเห็นว่า ควรจะถือเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนที่จะต้องทำความเข้าใจ ศึกษา รอบรู้งานในโรงเรียน เพื่อประชาสัมพันธ์ชี้แจง แสดง เหตุผลที่ถูกต้องที่ควรต่อชุมชน และรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากชุมชน การทำความสัมพันธ์กับชุมชนสามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การร่วมประชุมปรึกษาหารือ การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามสถานที่ในเวลาและโอกาสอันเหมาะสม โรงเรียนจะต้องทำให้ชุมชนเกิดความเข้าใจและประทับใจ ด้วยการสร้างความเชื่อถือ ศรัทธาในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงาน

ของคณะครูในโรงเรียน ใช้โรงเรียนเป็นแหล่งเผยแพร่ข่าวสารความเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของทางราชการแก่ชุมชน มีแผนงานประชาสัมพันธ์โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อบริการครู ผู้ปกครอง นักเรียนและศิษย์เก่า นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชนมาวิเคราะห์หาสาเหตุ ข้อเท็จจริง เพื่อแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นต้น

ทวน พินธุพันธ์ (2524: 14 - 20) ได้เสนอแนะวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพิ่มเติม เช่น การรายงานเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ นำโรงเรียนไปให้ความช่วยเหลือและพัฒนาแก่ชุมชน การขอความช่วยเหลือและความร่วมมือจากชุมชน การให้บริการด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนแก่ชุมชน การใช้แหล่งวิทยากรในท้องถิ่นทั้งทางค่านิยมและตัวบุคคล การไปเยี่ยมผู้ปกครองนักเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ของชุมชน การอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อและการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เป็นต้น

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525: 27) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น ต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา เชื่อถือได้ สำหรับครูทุกคนให้ถือเป็นภารกิจที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ครอบคลุมงานทุกด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบให้มีความง่ายและคล่องตัวในการดำเนินการ เต็มไปด้วยการสร้างสรรค์มิใช่ทำลายภาพพจน์ของโรงเรียนและชุมชน ปรับให้เข้ากับสภาพของชุมชน มีความยืดหยุ่นได้สาระโดยอาศัยวิธีการ เวลา และโอกาสที่เอื้ออำนวย

ยนต์ ชุมจิต (2528: 133 - 136) ได้เสนอแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2 ทางคือ

1. การสร้างความสัมพันธ์โดยตรง ได้แก่

1.1 การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน เป็นการนำเรื่องราวต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนได้ดำเนินการไปแล้วหรือมีแผนที่จะดำเนินการต่อไป ไปให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ทราบโดยใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ ออกเยี่ยมเยียน ครูอาจารย์และนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างของชุมชน ใช้แหล่งชุมชนเป็นแหล่งวิชาการฝึกงานออกให้บริการแก่ชุมชน

1.2 การนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน โดยใช้กิจกรรมหลาย ๆ อย่างเช่น เชิญ

ผู้ปกครองมาพบปะสังสรรค์บางโอกาส จัดการศึกษาผู้ใหญ่หรือตั้งกลุ่มสนใจโดยโรงเรียน ขอความร่วมมือและความช่วยเหลือจากชุมชนในงานบางอย่าง จัดงานประจำปีของโรงเรียน เชิญผู้ปกครองหรือผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร กิจกรรมการแข่งขันกีฬา จัดตั้งสมาคมต่าง ๆ โดยใช้สถานที่ในโรงเรียนเป็นที่ตั้ง เป็นต้น

2. การสร้างความสัมพันธ์โดยทางอ้อม เป็นการจัด ปรับปรุงบุคลากรและอาคารสถานที่ให้เกิดความประทับใจแก่ผู้มาพบเห็นจนกล่าวขวัญถึง

เอเมอร์ สตูปส์ และคณะ (Emery Stoops and Others, 1961: 515 - 519) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า

1. ต้องเป็นกระบวนการทั้งรับข่าวและให้ข่าวแก่ชุมชน โดยที่บุคคลภายนอกโรงเรียนจะต้องทราบความเป็นมาต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี และในเวลาเดียวกัน โรงเรียนจะต้องแถลงชี้แจงให้ประชาชนได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและวิธีดำเนินงานของโรงเรียน

2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ถ้าจะให้ผลดีควรใช้วิธีการหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรทำเพียงด้านเดียว

3. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประการสำคัญที่สุดจะต้องให้ประชาชนในชุมชนนั้นมีความเข้าใจในโรงเรียนให้มากที่สุด

4. การสร้างความสัมพันธ์ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องติดต่อกันตลอดไป

5. โรงเรียนควรให้ข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจต่อการเข้าใจและควรต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

พอล บี จาคอปสัน และคณะ (Paul B. Jacopson and Others, 1963: 466 - 478) กล่าวถึงวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสามารถกระทำได้ดังนี้

1. จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของโรงเรียนออกเผยแพร่ บริการเสนอข่าวจากโรงเรียนถึงบ้านเป็นประจำ มีนิทรรศการภายในโรงเรียน มีวันเยี่ยมเยียนโรงเรียน วันสัปดาห์แห่งการศึกษา และโครงการเยี่ยมเยียนผู้ปกครองที่บ้าน

2. จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้ปกครองและครู ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์

ระหว่างศิษย์ เก่ากับศิษย์ปัจจุบัน

3. ใช้สื่อมวลชนด้านต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และอื่น ๆ หรือจัดทำรายงานประจำปีชี้แจงให้ทราบ

4. จัดกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีหรือกิจกรรมที่โรงเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในท้องถิ่น เช่น งานประเพณีต่าง ๆ การแสดงละครของนักเรียน หรือการจัดเกมกีฬาต่าง ๆ

โรงเรียนเป็นสถาบันของชุมชน เป็นที่ให้บริการ การฝึกอบรมแก่สมาชิกของชุมชนในด้านความรู้ วิชาการ และวิชาชีพให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ในปัจจุบันได้มีความพยายามที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มากขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญของการศึกษาและ เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาร่วมกับรัฐ เพื่อช่วยพัฒนาการศึกษาและให้การศึกษาพัฒนาชุมชนไปในเวลาเดียวกันด้วย

3. ความต้องการพัฒนาตนเองของครูสังคมนศึกษาด้านบุคลิกภาพ

ชีวิตความเป็นครูนั้น นอกจากจะมีความรู้ทางด้านวิชาการเป็นอย่างดีแล้ว บุคลิกภาพอันสง่างามยังเป็นสิ่งสำคัญ การที่ครูรู้จักการวางตน และปรับปรุงบุคลิกภาพให้เหมาะสม เป็นสิ่งจำเป็น บุคลิกภาพเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เสริมให้การทำงานและการสอนมีประสิทธิภาพ ครูที่มีบุคลิกภาพดีจะมีส่วนช่วยให้ผู้อื่น เกิดความสนใจที่จะทำงานร่วมด้วย นักเรียนสนใจเรียนเพิ่มขึ้น สามารถขจัดปัญหาการควบคุมชั้นเรียนและช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน ทั้งนี้เพราะนักเรียนย่อมจะยอมรับครูที่มีบุคลิกภาพดี มากกว่าครูที่มีบุคลิกภาพไม่ดี จากแนวคิดดังกล่าว ในการพัฒนาตนเองในด้านบุคลิกภาพของครูสังคมนศึกษาจึงมีความสำคัญ เพราะครูสังคมนศึกษาเป็นผู้มีบทบาทในการปลูกฝัง เสริมสร้างอุปนิสัย ค่านิยมต่าง ๆ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียนและสังคมได้ บุคลิกภาพที่สำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาได้แก่การเป็นผู้นำ การมีมนุษยสัมพันธ์และการมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน

3.1 การเป็นผู้นำ

ผู้นำเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม การปฏิบัติงานในองค์การ เป็นผู้

ที่ก่อให้เกิดผลผลิต การเปลี่ยนแปลงและผลสำเร็จในการทำงาน

ผู้นำที่มีความสามารถจะมีลักษณะเฉพาะตัว โดยทั่วไปความเป็นผู้นำของบุคคลจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันบ้างในส่วนรายละเอียดปลีกย่อย ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ได้มีผู้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการเป็นผู้นำ และแนวทางในการพัฒนาความเป็นผู้นำให้เกิดมีขึ้นในตัวบุคคลไว้หลายท่าน ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

สุจริต เพียรชอบ (2514: 108) ได้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นผู้นำของครูในสังคมว่า โดยสภาพครูเป็นผู้ที่มีความรู้สูงกว่าคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น ครูจึงควรเป็นผู้นำในท้องถิ่น โดยทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชุมชนอย่างจริงจัง ถ่องแท้ สามารถให้คำปรึกษา ชักจูง แนะนำ ผู้อื่นให้เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมในอันที่จะทำให้เกิดความก้าวหน้าแก่ชุมชน ครูจะต้องเป็นผู้ที่สามารถใช้แหล่งวิทยาการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งที่เป็นวัสดุ สถานที่ และตัวบุคคลได้อย่างเต็มที่

วิภา เลค (2526: 107 - 111) ได้ศึกษาพบลักษณะความเป็นผู้นำของครูใหญ่ในโรงเรียนคาทอลิกว่า บุคคลเหล่านั้นจะมีลักษณะเป็นคนที่มีความคิดริเริ่มโครงการและแผนงานใหม่ ๆ รู้จักการปรับปรุงแก้ไขในสิ่งต่าง ๆ เสมอ เป็นผู้ที่ทำให้การยอมรับนับถือผู้ร่วมงาน เป็นนักพูด รู้จักการประสานงาน เข้าสังคมได้ดี เป็นนักเปลี่ยนแปลง และเป็นผู้วางพื้นฐานหรือควบคุมพฤติกรรมให้กับผู้อื่น

สมพงษ์ เกษมลิน (2526: 297 - 300) ได้เสนอแนวทางการฝึกคนให้เป็นผู้นำที่ดีว่า ผู้ปฏิบัติจะต้องมีความมั่นคงทางจิตใจเป็นหลัก ที่จะทำได้และจะต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่นที่มีผลต่อภาวะการเป็นผู้นำ เช่น การงาน ครอบครัว ผู้ร่วมงาน เทคนิค วิธีการปฏิบัติงานที่ดีด้วย ขั้นตอนในการฝึกตนเองให้เป็นผู้นำ สามารถกระทำได้ดังนี้

1. ขั้นการปฏิบัติต่อตนเอง โดยเริ่มจากมีจิตใจเป็นผู้นำ สอนใจตนเองให้เป็นผู้นำที่ดี ประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้ร่วมงานทั้งความซื่อสัตย์และยุติธรรม มีความสุภาพอ่อนโยน เข้ากับคนได้ทุกชั้น วางตนได้เหมาะสมตามกาลเทศะและหน้าที่
2. ขั้นการปฏิบัติต่อหน้าที่การงาน ผู้ที่จะเป็นผู้นำได้จะต้อง เป็นผู้รู้อย่างซำซึ้ง เอาใจใส่ต่อหน้าที่การงาน มีเทคนิคและวิธีการปฏิบัติงานที่ดี
3. ขั้นการปฏิบัติตนในฐานะผู้นำ ด้วยการปฏิบัติตนให้เข้ากับสังคม เช่น การแสดง

กิริยาสุภาพนุ่มนวลไม่ถือตัว ให้ความเสมอภาคแก่ผู้มาติดต่อ การขอความร่วมมือในการทำงาน ต้องมาจากความเข้าใจและศรัทธา

นอกจากนี้ ผู้ที่จะเป็นผู้นำควรมีการฝึกตนเองเพิ่มเติมเช่น สำนวญหาข้อบกพร่องของตนเอง ตลอดจนหาวิธีการแก้ไข รู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ และศึกษาการดำเนินงานชีวิตของผู้นำที่ดีเป็นข้อ เปรียบ เทียบ เป็นต้น

ทวน พินธุพันธ์ (2528: 139) ได้สรุปแนวทางในการที่ครูจะปรับปรุงตนให้มีความเป็นผู้นำ บุคคลผู้นั้นจะต้องมีความพร้อมด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ประการคือ มีความรู้ดีทั้งวิชาสอน และความรู้รอบตัว เรียกว่า "ภูมิรู้" ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในงานที่ตนปฏิบัติ มีความซื่อสัตย์สุจริต ให้ความยุติธรรมแก่ผู้เรียนทุกคน ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ซึ่งเรียกว่า "ภูมิธรรม" นอกจากนี้ครูยังต้องมีกิริยามารยาทในการพูด การแต่งกาย การแสดงออกที่จริงใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งเรียกว่า "ภูมิฐาน"

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2532: 16 - 20) ได้เสนอแนวคิดและแนวทางในการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพว่า การเป็นผู้นำมิได้เกิดขึ้นกับตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าคนเท่านั้น ถ้ามีตำแหน่งแต่ขาดความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ จริงใจ ก็เป็นได้เพียงหัวหน้างานเท่านั้น เพราะผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของคนอื่น ๆ ในกลุ่มที่ปฏิบัติงานอยู่ จะต้องเป็นผู้ประสาน ผู้รักษา ผู้ควบคุมให้กลุ่มคนปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ การเป็นผู้นำสามารถสอนและฝึกได้ แนวทางในการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องฝึกให้ตนเองมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ต้องสะสมความสามารถประสบการณ์และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ โดยฝึกฝนทีละน้อยจนเป็นพื้นฐานให้เกิดความเชื่อมั่น กล้า และทะยานอยากที่จะทำงานใหญ่และสำคัญขึ้นเป็นลำดับ
2. ต้องมีความตั้งใจสูง กล้าเผชิญอันตราย ทำงานและรับภารกิจหนักกว่าคนอื่น ๆ
3. เป็นผู้ใฝ่หาแนวความคิดและวิธีปฏิบัติใหม่ ๆ คาคการณ์ และมองการณ์ไกลเป็น
4. ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถถ่ายทอดแนวคิดของตนเพื่อการปฏิบัติได้อย่างชัดเจน และมีเหตุผล

- 5. มีความมั่นคงในอุดมการณ์ในสิ่งที่ถูกต้อง ออกทนรอต่อผลที่จะเกิดในอนาคตได้
- 6. มีจรรยาบรรณในความเป็นผู้นำคือจริงใจ และมีศีลธรรม

3.2 การมีมนุษยสัมพันธ์

ในการปฏิบัติงานใด ๆ ถ้าผู้ปฏิบัติงานรู้จักการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่น ๆ . ความสัมพันธ์เหล่านั้นจะเป็นปัจจัยสำคัญให้ผู้ปฏิบัติงานได้มาซึ่งการยอมรับ ความรักใคร่ นับถือ และความร่วมมือจากบุคคลอื่น อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องเกี่ยวข้องกับผูกพันกับบุคคลหลายฝ่าย เช่น นักเรียน เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ปกครองนักเรียน ฯลฯ การสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะเอื้อให้เกิดประโยชน์ ความร่วมมือร่วมใจต่อการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานอื่น ๆ ของครูได้เป็นอย่างมาก

ได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญและ เสนอถึงแนวทางการสร้างมนุษยสัมพันธ์ เพื่อการปรับปรุงบุคลิกภาพและสร้างความสำเร็จในการปฏิบัติงานไว้หลายท่าน ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2521: 230 - 231) ได้ให้ความเห็นว่า มนุษยสัมพันธ์ นอกจากจะมุ่งตอบสนองความต้องการของบุคคลทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยาแล้ว มนุษยสัมพันธ์ยังสร้างแรงจูงใจ การรวมพลังของบุคคลในการทำงาน เพื่อเพิ่มพูนผลผลิตให้สูงขึ้นได้อีกด้วย การที่ผู้ใดจะใช้มนุษยสัมพันธ์เป็นเครื่องช่วยให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานนั้น ผู้นั้นจะต้องเป็นผู้รู้จักพูด พูดให้ถูกกาลเทศะ ใช้น้ำใจเป็นเครื่องหมายของการมีมิตรไมตรีต่อผู้อื่น รู้จักช่วยเหลือ มีความจริงใจกับผู้อื่น ทั้งคำพูด สีหน้า การแสดงออก รู้จักยกย่องเพราะทุกคนอยากเห็นตนเองมีความสำคัญ ให้ความสนใจกับความรูสึกของผู้อื่น ออกทนอดกลั้น อารมณ์ขัน เป็นนิจ และรู้สึกตื่นตัวที่จะให้บริการ

อัมพร สุขเกษม (2521: 11 - 14) ได้เสนอแนวทางในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับงานครุว่า ครูสามารถที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้โดยใช้หลักการที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 โดยการรู้จักให้ปันสิ่งของต่าง ๆ ตามสมควรแก่เวลาและโอกาส รู้จักพูดด้วยถ้อยคำอันไพเราะ มีประโยชน์และจริงใจ ทำคนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และการวางตนได้เหมาะสมสม่ำเสมอ นอกจากนี้ครูยังจะต้องรู้จักการทักทายปราศรัยอยู่เสมอ แสดงความ

เป็นมิตรกับทุกคน แสดงน้ำใจตามโอกาส ยิ้มแย้มแจ่มใสในทุกสถานการณ์ สนใจและปรารถนาดี
ต่อผู้อื่นในงานและความสำเร็จ มองคนในแง่ดี รู้จักให้เกียรติผู้อื่น มีความอ่อนน้อมถ่อมตน
เลือกวิธีประนีประนอมในการปรับความเข้าใจและแก้ปัญหาในข้อขัดแย้ง

กัลยา ดันดิผลาชีวะ (2526: 57 - 60) ได้เสนอแนวทางในการปฏิบัติตัวเพื่อ
สร้างมนุษยสัมพันธ์ว่า ต้องเริ่มต้นจากการเป็นผู้เห็นยวรั้งตนเองได้ รู้จักอบรมใจ ศึกษาอ่าน
นิสัยผู้อื่น ฝึกหัดการรู้จักเห็นใจผู้อื่น ใช้ความนึกคิดติดต่อกับผู้อื่นอยู่เป็นประจำ แสดงการให้
และเอื้อเฟื้อผู้อื่นตามสมควร ปฏิบัติตนให้เป็นนิสัยด้านการพูด สันนั้ทำทางที่ถูกต้องกาลเทศะ และ
รู้จักวางตนได้อย่างเหมาะสม

เชวง ชื่นประโคน (2528: 84) ได้ศึกษาพบว่า มนุษยสัมพันธ์ที่ส่งเสริมให้ครู
ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ สรุปได้คือ เป็นคนไม่วางตัววางอำนาจ
ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง มีการสื่อสารที่ดีทั้งคำพูดและอารมณ์ ที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจ
แรงจูงใจ และความร่วมมือในการปฏิบัติงาน รู้และเข้าใจตนเองเป็นอย่างดี ปรับตัวกับผู้อื่น
ได้เหมาะสม กระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือและช่วยเหลืองานของส่วนรวม มีลักษณะท่าทาง
และการวางตัวได้ถูกต้องกับกาลเทศะ มองเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

กิตติ วัฒนกุล (2528: 224 - 227) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้าง
ตนเองให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ว่า จะต้องอาศัยการฝึกฝน ปรับปรุงเป็นประจำในด้านต่าง ๆ
ต่อไปนี้

1. ต้องเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีอยู่เสมอ เช่น การมองผู้อื่นด้วยความ
สุภาพและบริสุทธิ์ใจ แต่งกายสะอาดเหมาะสมและถูกต้องกาลเทศะ มีมารยาทในการพูด ฟัง นั่ง
ยืน เดิน ด้วยกิริยาที่สุภาพ อ่อนน้อม ไม่ถือตัว
2. ต้องฝึกฝนตนเองให้เกิดทักษะในการงานทุกชนิด มีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุง
ตนเองให้ก้าวหน้าและทันเหตุการณ์อยู่เสมอ
3. เรียนรู้ศิลปะการติดต่อกับผู้อื่น เช่น เรียนรู้ธรรมชาติของแต่ละคน วิธีการ
เอาชนะผู้อื่น ด้วยการยกย่อง ชมเชย การแสดงความเห็นใจที่ถูกต้องกาลเทศะ
4. ฝึกการเคารพและการยอมรับนับถือความคิดของผู้อื่น รู้จักการช่วยเหลือและ
ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น ด้วยความเห็นใจ

5 รักษาสุขภาพอนามัยทั้งร่างกายและจิตใจให้ที่อยู่เสมอ

จากแนวคิดและวิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้ที่จะมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีนั้นจะต้องเริ่มจากการสำรวจตนเอง รู้จักตนเอง และปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองทางด้านการพูด การแต่งกาย กิริยาท่าทาง ตลอดจนการแสดงออกถึงความจริงใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมิตรไมตรี อ่อนน้อมถ่อมตนไม่ถือตัว รู้จักให้เกียรติเข้าใจธรรมชาติของแต่ละบุคคล และวางตนได้เหมาะสมในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

3.3 ด้านการสร้างเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงาน

เจตคติมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งในแง่ที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมและเป็นผลอันเนื่องมาจากพฤติกรรมอีกด้วย การปฏิบัติงานจะเกิดผลดี มีประสิทธิภาพ หรือประสบกับความล้มเหลว เกิดจากปัจจัยสำคัญคือ เจตคติของผู้ปฏิบัติงาน บุคคลที่มีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน จะเกิดความภาคภูมิใจ มองเห็นคุณค่า ความสำคัญของงาน และคิดหาทางปรับปรุงการทำงานของตนเองและองค์กรให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ ในทางตรงข้าม บุคคลที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการปฏิบัติงาน มักจะมีพฤติกรรมการทำงานที่เรียกว่าอาการเข้าขามเย็นขามไม่มีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงการทำงานหรือแสวงหาความก้าวหน้า จนก่อให้เกิดการไร้ประสิทธิภาพของตนและหน่วยงานในที่สุด ในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งเป็นงานที่ต้องอาศัยบุคคลที่มีความรับผิดชอบสูง การพัฒนาเจตคติของครูในการปฏิบัติงาน จึงเป็นเรื่องสำคัญ

ได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของเจตคติ การเปลี่ยนแปลงของเจตคติ และแนวทางในการสร้างเจตคติที่ดีสำหรับการปฏิบัติงานไว้หลายท่าน ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

โทบูลย์ อินทริวิชา (2527: 47) ได้กล่าวว่าการจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลใดนั้น ต้องอาศัยวิธีการต่าง ๆ ถึง 4 ประการคือ แรงจูงใจ เทคนิคอันเหมาะสม การกระทำหรือปฏิบัติจริง และหลักการแห่งเหตุผล

เดวิด อี. เอกเวอร์ต (David E. Edwards, 1968: 200 - 202) ได้กล่าวถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติสรุปได้ 4 ประการคือ ทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงเมื่อได้รับการจูงใจ เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ได้รับความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นและยอมรับใน

คุณสมบัติหรือสภาพการณ์ของสิ่งนั้น ๆ และได้มีการกระทำหรือมีส่วนร่วมในการกระทำนั้น ๆ

ซารี มณีศรี (2523: 51 - 52) ได้กล่าวถึงเจตคติของครูกับการปฏิบัติงานในโรงเรียน มีความสำคัญต่อครูในแต่ละคนและกลุ่ม เจตคติถือว่าเป็นขวัญอย่างหนึ่ง ถ้าครูในโรงเรียนใดมีขวัญกำลังใจสูง จะทำให้ครูแต่ละคนมีความรู้สึกปลอดภัย อมอุ่น รักอาชีพ รักหมู่คณะ แสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน แต่ละคนจะพยายามทำงานให้กับคนและหมู่คณะอย่างดีที่สุด การสร้างเจตคติให้ครูมีความตั้งใจปฏิบัติงานจึงเป็นการสร้างขวัญให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งการสร้างขวัญให้แก่ครูสามารถทำได้ตามแนวทางดังนี้

1. ผู้บริหารควรให้ความช่วยเหลือให้ครูในโรงเรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับงานทางวิชาการ การบริหารและการดำเนินการสอนอย่างเพียงพอ เช่น การจัดปฐมนิเทศครูใหม่ การประชุมชี้แจง อบรมต่าง ๆ เพื่อให้ครูมีความรู้สึกมั่นใจ แน่ใจที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ได้ผลดี
2. จัดสภาพการทำงานที่สะดวกสบายและเป็นสุข เช่น โต๊ะทำงาน ห้องทำงาน สถานที่พักผ่อน ห้องรับประทานอาหาร เป็นต้น
3. ผู้บริหารช่วยทำให้ครูทุกคนรู้สึกว่าตนเองทำงานแล้วมีความก้าวหน้า และได้รับการสนับสนุนที่เป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา เช่น กล่าวชมเชย การขึ้นเงินเดือน ยกย่องให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่น สนับสนุนให้เรียนต่อ
4. ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย แผนงานและการดำเนินงานของโรงเรียน เช่น การให้ครูได้แสดงซึ่งความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้อำนาจทำงานเต็มที่ในส่วนรับผิดชอบ สร้างลักษณะความเป็นผู้นำให้
5. การดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียนควรเป็นแบบประชาธิปไตย ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง ยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของครู การให้คำแนะนำ วิจารณ์ ดิชมงานของครู ควรทำด้วยความระมัดระวัง เป็นที่ปรึกษาที่ดีของครูในทุกโอกาส ตลอดจนให้การสนับสนุนและหาทางช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ

ทิพาวดี เมฆสวรรค์ (2530: 20 - 21) ได้กล่าวถึงการสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงานหรือวิธีการทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดแรงจูงใจ พอใจ เต็มใจ อย่างเต็มที่ที่จะทำงานอย่างมี

ประสิทธิภาพว่า ต้องใช้วิธีการเพิ่มงาน ให้ทำงานที่มีคุณค่า ซึ่งแบ่งเป็นกิจกรรม 3 ประเภท ดังนี้

1. การเพิ่มเติมขยายงานและการเพิ่มชนิดของงาน (Job Enlargement) เป็นการมอบงานแก่ผู้ปฏิบัติมากขึ้น มีมากขึ้นขึ้น สร้างความรับผิดชอบในระดับเดียวกันได้เท่าเทียมกัน เช่น การหมุนเวียนสลับ เปลี่ยนผู้ปฏิบัติงานที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน
2. การปรุงงาน (Job Enrichment) เป็นการเปลี่ยนองค์ประกอบการทำงาน เพื่อให้งานมีความน่าสนใจยิ่งขึ้นในความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงาน เช่น มอบหมายงานที่ชัดเจน มีขั้นตอน ให้ความเป็นอิสระและโอกาสตัดสินใจด้วยตัวผู้ปฏิบัติงานเองภายในขอบเขตของงานที่รับผิดชอบ หรือการทราบผลการปฏิบัติงานอย่างรวดเร็ว พอที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จของงานหรือสามารถแก้ไขได้ทันการเมื่อเกิดข้อผิดพลาด เป็นต้น
3. การปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ให้มีการประเมินผลเพื่อเลื่อนขั้น เงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง ค้ำหลักเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจน หรือการรับประกันความยุติธรรมแก่ผู้ปฏิบัติงาน

ประวิณ ฒ นคร (2530: 36 - 47) ได้กล่าวว่าเจตคติในการปฏิบัติงานของข้าราชการ เป็นวินัยทางจิตใจที่จะต้องเสริมสร้างด้วยวิธีการจูงใจให้เป็นไปโดยความสมัครใจมากกว่าการถูกบังคับ ซึ่งมีแนวทางในการสร้างปัจจัยต่าง ๆ ให้เกิดความพอใจที่จะปฏิบัติงานที่สำคัญได้ 3 วิธีคือ

1. การใช้ภาวะผู้นำ โดยการกระทำเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้บังคับบัญชาจนเกิดความศรัทธาให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ผู้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตัววางตัวในงานที่ทำ ให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกคุ้นเคยเป็นกันเอง มีความเสมอภาค ยุติธรรม สร้างสภาพแวดล้อมที่ทำงานให้น่าอยู่ เอาใจใส่ในปัญหาทั้งส่วนตัวและปัญหาการปฏิบัติงาน
2. ให้มีการฝึกอบรม สัมมนา โดยมีจุดมุ่งหมาย ให้ความรู้ การเตือนสติ ปรับความสำนึก และปรับพฤติกรรมในที่สุด เช่น การสอน การเรียนรู้ การประชุมด้วยกลุ่มหรือทำกิจกรรมร่วมกัน
3. การสร้างเงื่อนไข โดยใช้กิจกรรมที่ให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ เกียรติ ศักดิ์ศรี การนับถือตนเองและยอมรับนับถือผู้อื่น เช่น กิจกรรมสร้างความภาคภูมิใจ กิจกรรมให้เกิดความกล้า ความละเอียด ความซื่อตรง ความมีจิตสาธารณะ

ประภาวดี คุลยจินตา (2532: 511) ได้ชี้ให้เห็นว่า ทักษะหรือเจตคติของผู้ปฏิบัติงานมีความสำคัญมากต่อชีวิตการทำงาน เพราะโดยทั่วไป ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรต่าง ๆ มักมีความรู้สึกไม่ทางบวกก็ทางลบอยู่เสมอ ทั้งต่อแนวคิด ตัวบุคคล และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปกครองบังคับบัญชา เงินเดือน ค่าจ้าง สวัสดิการหรือผลตอบแทนทางอื่น ทักษะจะเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงความพึงพอใจ ความรู้สึกผูกพันกับองค์กร และความคาดหวัง มุ่งหวัง ความก้าวหน้า ทำให้คนเราจะประเมินค่าของงานที่ทำอยู่ตลอดเวลา เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ จะเป็นจุดเริ่มต้นของการมีเจตคติในทางลบ ซึ่งนำไปสู่ความไม่พึงพอใจต่องาน และจะทำให้ตัวเหินห่างจากการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของคน แต่ในทางตรงข้าม ถ้าผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนได้รับการตอบสนองตามความมุ่งหวังส่วนตนและหน้าที่การงานแล้ว จะทำให้บุคคลนั้นมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน จะปฏิบัติงานของคนให้เกิดความเจริญก้าวหน้าตลอดเวลา ซึ่งจะเป็นผลไปถึงงานโดยรวมในที่สุด

อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยผู้ประกอบวิชาชีพที่มีบุคลิกภาพดี ไม่แพ้วิชาชีพอื่น และดูเหมือนจะสำคัญค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะครูต้องเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะนักเรียนที่ครูต้องอบรมสั่งสอน เพราะบุคลิกภาพของครูยังสามารถเป็นต้นแบบให้แก่กันได้ ประพฤติปฏิบัติตามที่ เป็นไปโดยธรรมชาติ หากครูผู้สอนเป็นผู้มีบุคลิกภาพดีหลาย ๆ ด้านแล้ว จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การอบรมสั่งสอน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาตนเองของครูในด้านวิชาการและวิชาชีพ การปฏิบัติงานทั่วไปและด้านบุคลิกภาพ ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

ก. งานวิจัยในประเทศ

สุวรรณ เนตรยากร (2520: 56 - 72) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครอง เกี่ยวกับขอบ เขตหน้าที่และลักษณะที่พึงปรารถนาของครูในระดับมัธยมศึกษา" มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครอง เกี่ยวกับขอบ เขตหน้าที่และบุคลิกลักษณะที่พึงปรารถนาของครูในระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของโรงเรียน 10 โรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน

230 คน และผู้ปกครองของนักเรียน 230 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยมัธยฐาน เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนและผู้ปกครองมีความ คิดเห็นสอดคล้องกัน ครูควรมีความรู้ในวิชาสามัญ วิชาครู และความรู้ความสามารถพิเศษ ได้แก่หลักสูตร วิธีสอน การวัดผลประเมินผล หลักจิตวิทยาและแนะแนว ความสามารถทาง นาฏศิลป์ คนตรี การช่างและงานประดิษฐ์ ในด้านการสอน ครูควรใช้การสอนยึดนักเรียน เป็นศูนย์กลาง มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาสื่อความหมาย และการควบคุมชั้นเรียนได้ ในด้านคุณลักษณะที่พึงปรารถนาของครูเห็นว่า ครูควรมีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใส แต่งกายสุภาพ และพูดจาสุภาพ รู้จักควบคุมอารมณ์ เสียงดังชัดเจน ด้านหน้าที่ การงาน ครูควรมีศรัทธาในการสอน การอบรมนักเรียน และตรวจสอบคุณภาพงานนักเรียน ครูที่ดี ควรเป็นผู้มีความยุติธรรม ตั้งใจสอน และเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ส่วนปัญหา จากตัวครูที่นักเรียนและผู้ปกครองประสบมากที่สุดคือ ในด้านการสอน ด้านการควบคุมอารมณ์ ด้านการแต่งกาย และด้านการวางตัว

วิชัย จันทร์เทพา (2524: 129 - 131) ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาเกี่ยวกับสภาพ การปฏิบัติงานของครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการ ปฏิบัติงานของครูสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ทั่วประเทศ เกี่ยวกับปัญหาส่วนตัวทั่วไป และปัญหาเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของครูสังคมศึกษาโดยส่วนรวม และศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานของครูสังคมศึกษาในส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค ครู สังคมศึกษาชายกับครูสังคมหญิงและครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน จาก ประชากรครูสังคมศึกษาจำนวน 773 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบตรวจคำตอบ แบบ ประเมินค่าและแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยิม เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของครูสังคมศึกษาได้แก่ปัญหาส่วนตัวทั่วไป ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร นักเรียน การเรียนการสอน การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ อัตราการทำงาน ผู้บริหาร ระบบการปฏิบัติงาน เพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมในโรงเรียน และสวัสดิภาพและความมั่นคงในอาชีพ

2. ปัญหาที่ครูสังคมศึกษาประสบอยู่ในระดับมาก เป็นปัญหาที่มีความสำคัญและเป็น อุปสรรคอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานมีดังนี้

2.1 ครูสังคัมศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับการสอนตามหลักสูตรใหม่ เนื้อหาบางเรื่องยากเกินไป ปริมาณของเนื้อหา มีมาก ไม่สอดคล้องกับ เวลาและหน่วยการเรียน

2.2 ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของวิชาสังคัมศึกษา

2.3 นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชาสังคัมศึกษา ไม่สนใจและไม่ตั้งใจเรียน ขาดทักษะการใช้แหล่งวิทยาการและการแสดงความคิดเห็นวิเคราะห์วิจารณ์ในการเรียนการสอน

2.4 โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณ คู่มือครู สื่อการสอน ตำรา และเอกสารต่าง ๆ ในการสนับสนุนการเรียนการสอนสังคัมศึกษา

2.5 ครูสังคัมศึกษาขาดความรู้และทักษะในการใช้เทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ และครูสังคัมศึกษาไม่มีเสรีภาพทางวิชาการเท่าที่ควร

3. ปัญหาที่ครูสังคัมศึกษาในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคประสบปัญหาแตกต่างกัน พบว่าครูสังคัมศึกษาในส่วนกลางประสบปัญหาอยู่ในระดับมากกว่าครูสังคัมศึกษาในส่วนภูมิภาค คือความไม่สะดวกในการเดินทางไปปฏิบัติงาน ปัญหาเรื่องเวลาที่ใช้เตรียมการสอน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่ดี ส่วนที่ครูสังคัมศึกษาส่วนภูมิภาคประสบปัญหามากกว่าคือปัญหาด้านการเงิน หลักสูตรและเนื้อหาวิชาไม่เหมาะสมกับระดับชั้นและไม่ทันเหตุการณ์ นักเรียนขาดทักษะในการใช้แหล่งวิทยาการ และทักษะในการแสดงความคิดเห็นวิเคราะห์วิจารณ์ นักเรียนขาดแคลนหนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบ ความไม่สะดวกในการให้บริการของห้องสมุด จำนวนคาบการสอนมาก ต้องไปช่วยทำงานอื่นนอกเหนือจากการสอน และมีปัญหาเรื่องเวลาสำหรับค้นคว้าเพิ่มเติมและตรวจงานนักเรียน

4. ปัญหาที่ครูสังคัมศึกษาชายและหญิงประสบปัญหาแตกต่างกัน คือครูสังคัมศึกษาชายประสบปัญหามากกว่าครูสังคัมศึกษาหญิง คือปัญหาด้านการเงิน จำนวนคาบการสอนมาก ต้องไปช่วยทำงานอื่นนอกเหนือจากการสอน และไม่มีเวลาตรวจงานนักเรียน ส่วนครูสังคัมศึกษาหญิงประสบปัญหาอยู่ในระดับมากกว่าครูสังคัมศึกษาชายคือปัญหาด้านความรู้และทักษะในการสร้างสื่อการสอน

5. ปัญหาที่ครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากประสบปัญหาอยู่ในระดับมากกว่าครูสังคัมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยคือ ปัญหาเรื่องเวลาสำหรับเตรียมการสอนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและตรวจงานนักเรียน เจตคติที่ไม่ดีต่อการเป็นครูสังคัมศึกษา ส่วนปัญหา

ที่ครูสังคมนตรีที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยประสบปัญหาอยู่ในระดับมากกว่าครูสังคมนตรีที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากคือ ปัญหาด้านการเงิน หลักสูตร และเนื้อหาวิชาไม่เหมาะสมกับระดับชั้น การใช้เทคนิคการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ปัญหาการขาดการประสานงาน การแบ่งงานไม่เหมาะสม และการไม่มีการระดมพลังสมอง

นพมาศ วงศ์โสภณ (2525: 117 - 128) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอน ศึกษาปัญหาและอุปสรรค และทำการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอน เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรทางด้านความรู้ ทักษะ ด้านทัศนคติและบุคลิกภาพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8 กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นผู้บริหารและครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 22 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 103 คน และครูปฏิบัติการสอน 508 คน วิเคราะห์แบบสอบถามด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูปฏิบัติการสอนในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครู ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ และด้านบุคลิกภาพ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01

2. ผู้บริหารและครูปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับน้อย และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดจากโรงเรียนไม่มีการประเมินผลกิจกรรมการพัฒนาครู - อาจารย์ ไม่ได้มีการสำรวจปัญหาของครู - อาจารย์ เพื่อหาวิธีการพัฒนาที่เหมาะสม และต้องสมมุติโรงเรียนขาดแคลนหนังสือ วารสาร คู่มือทางการศึกษาสำหรับครู - อาจารย์

สุบิน แก้วยัง (2525: 116 - 121) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "โครงการนำเสนอเพื่อพัฒนาคณาจารย์ในวิทยาลัยครู" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคณาจารย์สำรวจความต้องการในการพัฒนาคณาจารย์ และวิเคราะห์ปัญหาในการพัฒนาคณาจารย์ และเปรียบเทียบความคิดเห็นในการพัฒนาคณาจารย์ระหว่างอาจารย์กับผู้บริหาร" ตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยครู 12 แห่ง จำนวน 466 คน วิเคราะห์แบบสอบถามด้วย

คำร้อยละ คำมีชนิม เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบด้วยค่าที และเอฟเทสต์ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างระหว่างคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ผลการวิจัยพบว่า ความรู้และความต้องการเสริมความรู้โดยบทบาทและภารกิจด้านการวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและสังคม ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและด้านการอบรมครู และบุคลากรทางการศึกษาประจำการอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความรู้และความต้องการเสริมความรู้เกี่ยวกับบทบาทและภารกิจทั้ง 5 ด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 แต่ที่พบความแตกต่างกันในเรื่องบทบาทและภารกิจด้านการสอนในเรื่องการเขียนเอกสาร คำรา และบทความทางวิชาการ โดยผู้บริหารมีความรู้มากกว่าอาจารย์ด้านการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ ต้องการเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อประกอบการฝึกอบรม หลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย รูปแบบ วิธีการ และเทคนิคในการให้การอบรม

ทงศรี อินทพัฒน์ (2526: 112 - 115) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติต่อวิชาชีพของครูสังคมนตรีศึกษาระดับมัธยมศึกษา" เพื่อศึกษาทัศนคติต่อวิชาชีพของครูสังคมนตรีศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ด้านวิชาชีพครูโดยทั่วไป ด้านคุณสมบัติของครูสังคมนตรีศึกษา ความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพ และบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสังคมและศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อวิชาชีพของครูสังคมนตรีศึกษาในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ครูที่มีเพศต่างกัน ประสบการณ์การทำงานและการได้รับการอบรมต่างกัน ประชากรเป็นครูสังคมนตรีศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ทั่วประเทศ ที่สุ่มแบบแบ่งชั้น จำนวน 611 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติโดยหาค่าร้อยละ คำมีชนิม เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า ครูสังคมนตรีศึกษามีทัศนคติเห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่าครูสังคมนตรีศึกษาควรมีความสามารถทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ ส่วนคุณสมบัติของครูสังคมนตรีศึกษานั้น ต้องเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความอยากรู้อยากเห็น มีแรงจูงใจใฝ่รู้เสมอ เคารพเหตุผลรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นใช้คำพูดสื่อความหมายได้ชัดเจนถูกต้อง และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในด้านการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่า ผู้บริหารควรเปิดโอกาสหรือส่งเสริมให้ครูทุกคนได้ไปศึกษาต่อการส่งครูเข้าอบรมควรตรงสายวิชาที่สอน ผู้บริหารควรจัดการอบรมหรือสัมมนาครูประจำการอย่างสม่ำเสมอ ครูควรรู้แหล่งวิชาการเพื่อการศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ ด้านความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพ มีทัศนคติเห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่า ครูควรมีทักษะในการแสวงหาความรู้ในทางสังคมศาสตร์โดยใช้เครื่องมือ เช่น แผนที่ ลูกโลก รู้จักกระตุ้นให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอและมีความยุติธรรมในการวัดผลประเมินผล

พรรณี โคจิสุกร (2527: 70 - 73) ได้วิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่าง ประสิทธิภาพในการประกอบวิชาชีพ สถานภาพส่วนตัว และประสิทธิภาพการเพิ่มพูนความรู้ใน วิชาชีพ กับสมรรถภาพพื้นฐานทางวิชาชีพครู ของครูมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ไม่มี วุฒิต่างครู" กลุ่มตัวอย่างเป็นครูมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 300 คน ใช้ แบบสอบถาม 3 ฉบับคือ แบบสอบถามวิชาพื้นฐานการศึกษา แบบสอบถามหลักการสอนและการเตรียม ประสิทธิภาพภาคปฏิบัติ และแบบสอบถามวิชาการวัดผลและประเมินผลการศึกษา วิเคราะห์ผล โดยหาค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ สร้างสมการพยากรณ์ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า สถานภาพส่วนตัว ประสิทธิภาพ การประกอบวิชาชีพ และประสิทธิภาพการเพิ่มความรู้ ในวิชาชีพ มีความสัมพันธ์กับสมรรถภาพพื้นฐานทางวิชาชีพครูทุกรายวิชา อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ .05 สถานภาพส่วนตัว เป็นกลุ่มตัวพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์สมรรถภาพพื้นฐานทางวิชาชีพ ครูได้มากกว่ากลุ่มพยากรณ์อื่น ๆ และพบว่า บรรยายภาคทางวิชาการมีส่วนกระตุ้นให้ครูมีความสนใจ ในการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาชีพ ให้มีสมรรถนะในการประกอบวิชาชีพอย่างได้ผล

อุติ ภูมิภูถาวร (2527: 91 - 94) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการการเสริม สมรรถภาพทางการสอนของครูสังคัมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 4" มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการการเสริมสมรรถภาพทางการสอนของครูสังคัมศึกษา ระดับ มัธยมศึกษา เขตการศึกษา 4 ในด้าน การวางแผนการสอน ทักษะการสอน การจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร บัณฑิตอื่น ๆ ที่มีส่วนเสริมสมรรถภาพทางการสอนของครูสังคัมศึกษา และวิธี การเสริมสมรรถภาพทางการสอน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูสังคัมศึกษาทั้งหมด 308 คน จากโรงเรียนในเขตการศึกษา 4 จำนวน 49 โรงเรียน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่อง คอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS เพื่อหาค่าร้อยละ มีชดิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความมีนัยสำคัญและวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัยพบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่ในทุกกลุ่มโรงเรียนมีความต้องการที่จะ เสริม สมรรถภาพทางการสอนทุกด้านในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความต้องการการเสริม สมรรถภาพทางการสอนของครูแต่ละกลุ่มโรงเรียน ปรากฏว่าครูทุกกลุ่มโรงเรียนมีความต้องการ เสริมสมรรถภาพทางการสอนในทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านที่ เกี่ยว กับวิจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนเสริมสมรรถภาพทางการสอน กลุ่มโรงเรียนที่แตกต่างกันคือครูสังคัมศึกษา

ในกลุ่มโรงเรียนจังหวัดกระบี่และครูสังคมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนจังหวัดตรัง

ชัยสิทธิ์ ชัยชนะสุวรรณ (2528 : 175 - 177) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของครูบรรจุใหม่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของครูบรรจุใหม่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ตัวอย่างประชากรเป็นครูบรรจุใหม่และครูที่มีประสบการณ์การสอนมาก่อน จำนวน 328 คน ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่าวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าไค-สแควร์ และค่าน้ำหนักความสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า ครูบรรจุใหม่กับครูที่มีประสบการณ์รับรู้สภาพปัญหาต่างกันในเรื่องการแก้ปัญหา เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ขาดความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การสละตนทรกคุณธรรมและจริยธรรม เข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูบรรจุใหม่ต้องการความช่วยเหลือในปัญหาที่เรียงตามลำดับความสำคัญต่อไปนี้คือ ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านนักเรียน ด้านสวัสดิภาพและสวัสดิการ ด้านคุณลักษณะของความเป็นครูและด้านสัมพันธภาพกับผู้อื่น

เชวง ชื่นประโคน (2528 : 90 - 94) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ตัวประกอบที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทตามการรับรู้ของครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะที่ส่งเสริมให้ครูมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและตัวประกอบที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนโครงการโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นครู ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ จำนวน 808 คน ใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายชื่อ และวิเคราะห์ตัวประกอบโดยสังกัดตัวประกอบด้วยวิธีแวนแมกซ์ ทูมูแกนตัวประกอบแบบออโรโกนอล ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้บริหารและศึกษานิเทศก์มีความคิดเห็นว่าลักษณะสำคัญที่จะส่งเสริมให้ครูมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ การมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีความรู้และความสนใจในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอน ความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่และอาชีพของตน การให้ความสนทนเป็นกันเอง ไม่วางตัว วางอำนาจ การสอนและอบรมนักเรียนสอนประชาชน และบริการชุมชน เป็นหน้าที่หลักของครูทุกคนในโรงเรียน มีความรับผิดชอบใน

หน้าที่การงาน มีสุขภาพจิตดี ไร่ เรียง ยิ้มแย้มแจ่มใส และพบว่าตัวประกอบที่สัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูที่สำคัญได้แก่ ขวัญและความพึงพอใจในการทำงาน บุคลิกภาพ มนุษย์สัมพันธ์ สวัสดิการ และค่านิยมของนามัย

อวยชิต สร้อยรยงศิริ (2528: 66 - 72) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการ เสริมสมรรถภาพทางการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต การศึกษา 10" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการ เสริมสมรรถภาพทางการสอนวิชา คณิตศาสตร์ ของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 10 ในด้านหลักสูตร และเนื้อหา การดำเนินการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล ด้านบุคลิกภาพของครู มนุษย์สัมพันธ์ การแนะแนวในการเรียนการสอน เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ และอื่น ๆ ที่มีส่วนเสริมสมรรถภาพทางการสอน ความต้องการวิธีการเสริมสมรรถภาพทางการ สอนวิชาคณิตศาสตร์ เปรียบเทียบความต้องการการเสริมสมรรถภาพทางการสอนของครูคณิตศาสตร์ ระหว่างกลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ตัวอย่างประชากรเป็นครูคณิตศาสตร์ 292 คน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนโดยทดสอบค่าเอฟ ทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ผลการวิจัยพบว่า ครู คณิตศาสตร์ต้องการ เสริมสมรรถภาพทางการสอนคณิตศาสตร์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ต้องการมากคือการหาแหล่งความรู้ ด้านเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมความรู้ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
2. ด้านการดำเนินการสอน มีความต้องการโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมากและต้องการ มากอันดับหนึ่งคือการใช้เทคนิคต่าง ๆ มาประกอบการเรียนการสอน
3. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยส่วนรวมมีความต้องการในระดับมาก ต้องการอันดับหนึ่งคือ เอกสารรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งผลิต แหล่งให้บริการ ตลอดจน วิทยาการใหม่ ๆ ทางด้านสื่อการเรียนการสอน
4. ด้านการวัดผลประเมินผล โดยส่วนรวมมีความต้องการในระดับมากที่ต้องการมาก เป็นอันดับหนึ่งคือ การปรับปรุงการวัดผลและการประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพผู้เรียนและผู้สอน
5. ความต้องการด้านบุคลิกภาพของครู มนุษย์สัมพันธ์ การแนะแนวในการเรียน การ สร้างเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์และอื่น ๆ ที่มีส่วนเสริมสมรรถภาพทางการสอนอยู่ในระดับมาก และ

ต้องการมากเป็นอันดับหนึ่ง คือวิธีโน้มน้าวและสร้างศรัทธาให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวิชาคณิตศาสตร์

6. วิธีการเสริมสมรรถภาพทางการสอนที่ต้องการมากคือ วิธีจัดให้ครูได้รับการอบรม สัมมนา ปฏิบัติการเกี่ยวกับวิชาคณิตศาสตร์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

7. เมื่อเปรียบเทียบความต้องการเสริมสมรรถภาพทางการสอนในทุกด้านของครูคณิตศาสตร์ในกลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ในแต่ละด้านไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05

สุรพล อรุณรัตน์ (2528: 93 - 95) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการพัฒนาตนเองของข้าราชการสังกัดกรมกรรมาธิการนอกโรงเรียน ในส่วนกลาง ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน และศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาตนเองด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้าตนเอง และความต้องการกิจกรรมการพัฒนาคณะกรรมาธิการการศึกษาออกโรงเรียนควรจัดให้ ทางด้านลักษณะทั่ว ๆ ไป ความรู้พื้นฐาน และทักษะในการปฏิบัติงานทางด้านการศึกษาออกโรงเรียน โดยใช้ตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 850 คน เป็นข้าราชการในส่วนกลาง 221 คน ข้าราชการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาค 170 คน และข้าราชการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด 459 คน โดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัธยฐาน เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคู่ตามวิธีการดูก็ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการพัฒนาตนเองของข้าราชการทั้ง 3 กลุ่ม ต้องการพัฒนาตนเองในระดับมากในเรื่องการเข้าฟังบรรยายพิเศษในเรื่องที่สนใจ การสังเกตข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติของตน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข การตั้งวิทยุและคู่มือทฤษฏีและการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติงานโดยส่วนรวม ข้าราชการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคมีความต้องการพัฒนาตนเองในลักษณะทั่ว ๆ ไปมากกว่าข้าราชการในส่วนกลาง

ด้านความรู้พื้นฐานทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ข้าราชการทั้ง 3 กลุ่มมีความต้องการพัฒนาตนเองด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้าตนเองและกิจกรรมการพัฒนาคณะกรรมาธิการการศึกษาออกโรงเรียนจัดให้ในระดับมากทุกเรื่อง ยกเว้นในเรื่องระบบการศึกษาทั่วไป และเรื่องเศรษฐศาสตร์การศึกษา

ด้านทักษะงานทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ข้าราชการทั้ง 3 กลุ่ม มีความต้องการพัฒนาตนเองในระดับมากในเรื่องการผลิตสื่อ และความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีที่เหมาะสม และกิจกรรมที่กรมควรจัดให้คือ การจัดอบรมเกี่ยวกับการฝึกอบรม

จากการเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาตนเองด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้าตนเองและ กิจกรรมการพัฒนาตนเองที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรจัดให้ในลักษณะทั่ว ๆ ไป ความรู้พื้นฐานและทักษะงานทางการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยพบว่าข้าราชการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคและข้าราชการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัด มีความต้องการพัฒนาตนเองมากกว่าข้าราชการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนในส่วนกลาง

พัชรินทร์ จินดาหลวง (2529: 99 - 102) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ ตัวประกอบที่สัมพันธ์กับขวัญในการปฏิบัติงานของครูกรมสามัญศึกษา ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค้นหารูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Model) ต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาจากตัวแปร 8 กลุ่ม ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพของครูใหญ่ มนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน ลักษณะทั่วไปของโรงเรียน ลักษณะของงานที่ครูรับผิดชอบ สภาพการปฏิบัติงาน สถานภาพส่วนตัวของครู และทัศนคติของครู ซึ่งกลุ่มตัวแปรดังกล่าวยังจำแนกเป็นตัวแปรย่อยได้ 31 ตัวแปร ได้แก่ บุคลิกภาพของครูใหญ่ ด้านการมีอำนาจอิทธิพล บุคลิกภาพของครูใหญ่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการเข้าสังคม ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ มนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมทางบ้าน ความรับผิดชอบในครอบครัวของครู สภาพชุมชนรอบ ๆ โรงเรียน ขนาดของโรงเรียน ระยะทางจากบ้านพักถึงโรงเรียน ระยะทางจากโรงเรียนถึงชุมชน สภาพการเดินทางจากโรงเรียนถึงชุมชน ระยะเวลาดำรงตำแหน่งของผู้บริหาร จำนวนคาบการสอน จำนวนรายวิชาที่สอน จำนวนห้องเรียนที่สอน ความถนัดในวิชาที่สอน งานรับผิดชอบที่นอกเหนือจากการสอน สภาพการปฏิบัติงาน เพศ สถานภาพสมรส อายุ อายุราชการ คุณวุฒิของครู ตำแหน่ง เงินเดือน ภูมิสำเนา ทัศนคติต่อชุมชนรอบ ๆ โรงเรียน ทัศนคติต่อโรงเรียน ทัศนคติต่อวิชาชีพ และ ทัศนคติต่อเพื่อนร่วมงาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามจำนวน 7 ฉบับ รวบรวมจากตัวอย่างครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1,250 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลทั้ง 8 กลุ่ม สามารถร่วมกันอธิบายขวัญในการปฏิบัติงานได้ประมาณร้อยละ 76

2. ตัวแปรที่มีปริมาณผลรวมของผลทางตรงและผลทางอ้อมต่อขวัญในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง เรียงลำดับตามความมากน้อยได้ดังนี้คือ สภาพการปฏิบัติงาน มนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพชุมชนรอบ ๆ โรงเรียน บุคลิกภาพของครูใหญ่ค่านิยมความรับผิดชอบ ทักษะติดต่อชุมชนรอบ ๆ โรงเรียน ทักษะติดต่อเพื่อนร่วมงาน บุคลิกภาพของครูใหญ่ค่านิยมอำนาจ อิทธิพล บุคลิกภาพของครูใหญ่ค่านิยมการเข้าสังคม บุคลิกภาพของครูใหญ่ค่านิยมความมั่นคงทางอารมณ์ ทักษะติดต่อโรงเรียน และทักษะติดต่อวิชาชีพ

ตัวแปรเหล่านี้ทุกตัวส่งผลเชิงนิมิตต่อขวัญในการปฏิบัติงาน ตัวแปร 3 ตัวแรก มีปริมาณผลรวมของผลทางตรงและผลทางอ้อมอยู่ในระดับสูงมาก

มงคล ภูพวก (2529: 81 - 88) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ขนาดเล็ก เขตการศึกษา 10" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ขนาดเล็ก เขตการศึกษา 10 ด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดและประเมินผล และเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศการสอนของครูสังคมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ประสบการณ์การสอนต่างกัน และครูที่ได้รับการอบรมกับที่ไม่เคยได้รับการอบรม และครูที่ทำหน้าที่หัวหน้าหมวดวิชากับครูที่สอนในหมวดวิชา กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่ทำหน้าที่หัวหน้าหมวด และครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 170 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายและจัดลำดับและทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูสังคมศึกษาต้องการการนิเทศการสอนด้านวิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านเนื้อหาวิชาการวัดผลประเมินผล และด้านหลักสูตรมากน้อยตามลำดับ

2. เปรียบเทียบความต้องการการนิเทศการสอนของครูที่มีสถานภาพต่างกัน พิจารณาโดยส่วนรวมของแต่ละด้านไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของทุกด้านพบว่า

2.1 ครูสังคมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความต้องการการนิเทศการสอน

ในเรื่องการจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน และการจัดหาหนังสือหรือเอกสารเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอนให้ครูได้ค้นคว้าทดลองสอน แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2.2 ครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนแตกต่างกัน มีความต้องการการนิเทศการสอนในเรื่อง การจัดลำดับเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเรื่องการจัดทำธนาคารข้อสอบ แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05

2.3 ครูสังคมศึกษาที่เคยได้รับการอบรมกับครูที่ไม่เคยได้รับการอบรม มีความต้องการการนิเทศการสอนในเรื่องการจัดเอกสารด้านข่าวสาร ระเบียบกฎเกณฑ์เกี่ยวกับหลักสูตรให้ครูผู้สอนได้ศึกษา และเรื่องการแนะนำส่งเสริมให้ครูผู้สอนเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมหรือองค์การที่เป็นประโยชน์ต่อสาขาวิชาที่สอนแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05

2.4 ครูที่ปฏิบัติหน้าที่หมวดวิชากับครูที่สอนในหมวดวิชามีความต้องการการนิเทศการสอนในเรื่อง การประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเรื่องการแนะนำแหล่งวิทยาการที่ครูจะใช้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

วัฒนาพร วัฒนชัยศิลป์ (2529: 143 - 161) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการนิเทศการสอนของครูภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการสอน ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการนิเทศการสอนของครูภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 10 กลุ่มตัวอย่างประชากรประกอบด้วยครูภาษาอังกฤษ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 120 คน ขนาดกลาง 62 คน ขนาดเล็ก 77 คน รวมทั้งสิ้น 259 คน ใช้แบบสอบถามและแบบทดสอบวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการนิเทศการสอนของครูภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลางด้านหลักสูตรเนื้อหาวิชา ด้านวิธีสอนและเทคนิคการสอน และความต้องการด้านการวัดผลและประเมินผล ต้องการในระดับน้อยในด้านการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดกลาง มีความต้องการปานกลางในด้านการเรียนการสอนและเทคนิคการสอน และความต้องการในระดับน้อยในด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ในโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านวิธีสอนและเทคนิคการสอน ต้องการ

อยู่ในระดับน้อย ในด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและ

สุทัศน์ เหล่าทอง (2529: 59 - 62) ได้วิจัยเรื่อง "ความต้องการพัฒนาวิชาชีพของครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการพัฒนาวิชาชีพของครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1 กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นครูพลศึกษา เขตการศึกษา 1 จำนวน 364 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. โดยส่วนรวมครูพลศึกษามีความต้องการการพัฒนาวิชาชีพเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การเคารพนโยบายและระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพในระดับมาก

2. เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านพบว่า ในด้านการเรียนการสอนครูพลศึกษามีความต้องการพัฒนาวิชาชีพ เรื่องการใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนอย่างเหมาะสมและอย่างมีประสิทธิภาพในระดับมาก ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีความต้องการพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อนันทนาการในเวลาว่างและเสริมหลักสูตร กิจกรรมและการเป็นผู้กำกับลูกเสือ เนตรนารี ผู้นำยุวภาษา ความสามารถในการสอบเข้าศึกษาต่อสาขาที่สูงขึ้นไป ในระดับมาก

3. ความต้องการพัฒนาวิชาชีพในเรื่องรูปแบบและสถานที่ในการพัฒนาวิชาชีพของครูพลศึกษา โดยต้องการเข้ารับการอบรมจากสมาคม และต้องการศึกษาต่อตามลำดับ

สุภาพร สุชี (2529: 89 - 103) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองของครูประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่มีภูมิหลังต่างกัน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองของครูที่มีเพศ อายุ สถานภาพการสมรส การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน และเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองของครูประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กับสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 350 คน และสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 152 คน วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยหาค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูชายกับครูหญิง รับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองในค้ำงานแนะแนว ค้ำงานกิจการนักเรียน งานพัฒนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยครูหญิงรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองในค้ำงานแนะแนวและค้ำงานกิจการนักเรียนสูงกว่าครูชาย ส่วนค้ำงานพัฒนาครูชายสูงกว่าครูหญิง ส่วนค้ำงานสอน ค้ำงานธุรการ และรวมทุกค้ำงานไม่แตกต่างกัน

2. ครูโสดกับครูแต่งงานแล้ว รับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองในค้ำงานสอน งานแนะแนว และค้ำงานกิจการนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยครูแต่งงานแล้วรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองค้ำงานสอน งานแนะแนว และงานกิจการนักเรียน สูงกว่าครูโสด

3. ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน รับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองในค้ำงานสอน งานแนะแนว งานกิจการนักเรียน งานพัฒนา ยกเว้นงานธุรการพบว่า ทุกค้ำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ครูที่จบการศึกษาในระดับต่างกัน รับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองในค้ำงานพัฒนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่จบการศึกษาดำกว่าระดับปริญญาตรี กับสูงกว่าระดับปริญญาตรี รับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองในค้ำงานพัฒนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

5. ครูที่มีอัตราเงินเดือนต่างกัน รับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองในค้ำงานสอน งานแนะแนว งานกิจการนักเรียน งานธุรการ งานพัฒนา และรวมทุกค้ำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ครูที่คู่สมรสไม่มีรายได้ หรือมีรายได้ต่างกัน รับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองในค้ำงานสอน งานแนะแนว งานกิจการนักเรียน งานพัฒนา และรวมทุกค้ำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นค้ำงานธุรการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

7. ครูที่ทำกับไม่ทำงานอื่น เพื่อหารายได้พิเศษ ครูที่มีบุตรหรือมีบุตรจำนวนต่างกัน ครูที่มีช่วงอายุต่างกัน ครูที่จบการศึกษาในวุฒิสถจากภาคต่าง ๆ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร และครูที่มีรายได้พิเศษต่อเดือนต่างกัน รับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองในค้ำงานสอน งานแนะแนว งานกิจการนักเรียน งานธุรการ งานพัฒนา และรวมทุกค้ำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. ครูสังกัดกรุงเทพมหานคร กับสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร รับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองในค่านานสอน งานแนะแนว งานกิจการนักเรียน งาน พัฒนา และรวมทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชนาพร เขาวรัตน์ (2530: 133 - 141) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการของครูสังคมศึกษาในการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาในการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ในการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาด้านการจัดการเรียน การสอนด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา และเปรียบเทียบความ ต้องการในการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ระหว่างครูสังคมศึกษาที่สอนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น กับครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ เปรียบเทียบครูสังคมศึกษาที่มี ประสบการณ์ในการสอนต่างกัน ตัวอย่างประชากรเป็นครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาใน กรุงเทพมหานคร จำนวน 360 คน จากจำนวน 30 โรงเรียน ใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ผลการ วิจัยพบว่า

1. ครูสังคมศึกษามีความต้องการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาอยู่ในระดับมากถึง 3 ด้าน
2. เปรียบเทียบความต้องการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาของครูสังคมศึกษาที่สอนใน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปรากฏว่ามีความต้องการใช้นวัตกรรมด้าน การจัดการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ด้านสื่อการเรียน การสอนและ เทคโนโลยีทางการศึกษา ไม่แตกต่างกัน
3. ครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีความต้องการนวัตกรรมทาง การศึกษาทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

วันชัย เมฆทิวศิริ (2530: 96 - 97) ได้วิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความ ต้องการ เสริมสมรรถภาพทางการสอนระหว่างครูสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียน เอกชน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบ เทียบความต้องการเสริมสมรรถภาพทาง การสอน ระหว่างครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ระหว่างโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน ในด้านการวางแผนการสอน การดำเนินการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ปัจจัยอื่นที่มี

ส่วนเสริมสมรรถภาพทางการสอนสังคมศึกษา ได้แก่บุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ การแนะแนว การเรียนการสอน และด้านวิธีการจัดเสริมสมรรถภาพที่ครูสังคมศึกษาต้องการ กลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นครูสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา จากโรงเรียนรัฐบาล 26 โรงเรียน จำนวน 124 คน และจากโรงเรียนเอกชน 20 โรงเรียน จำนวน 96 คน รวมประชากรครู 220 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามเลือกตอบ แบบประเมินค่าและแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการเสริมสมรรถภาพทางการสอนทั้ง 5 ด้านของครูสังคมศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม โดยส่วนรวม และโดยรายละเอียด แต่ละข้อไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบความแตกต่างด้านการดำเนินการสอนในข้อทักษะในการเสริมสร้างลักษณะนิสัยนักเรียนให้ใฝ่รู้และรัก การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ทักษะในการประยุกต์วิธีสอนแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และวุฒิภาวะของผู้เรียน และวิธีสอนเสริม เพื่อส่งเสริมนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนเสริมสมรรถภาพทางการสอนพบว่า ทั้ง 2 กลุ่ม มีความต้องการแตกต่างกันในเรื่องวิธีการสังเกต และกลวิธีศึกษาความแตกต่างเป็นรายบุคคลทางด้านบุคลิกภาพ สติปัญญา ความถนัด ความสนใจ และเจตคติของนักเรียน และวิธีการวินิจฉัยปัญหา และให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในด้านการเรียน ตลอดจนการวางแผนการศึกษาต่อให้สอดคล้องกับความถนัดทางด้านอาชีพ

จักรพงษ์ ทัพทวา (2531: 118 - 122) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทในการพัฒนาบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เขตการศึกษา 9 ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูอาจารย์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่คาดหวังในการพัฒนาบุคลากรของผู้บริหาร เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์เกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาบุคลากรทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาบุคลากรตัวอย่างประชากรได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา 125 คน ครูอาจารย์ 345 คน รวม 470 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบใน 10 ด้านคือ การปฐมนิเทศบุคลากรที่บรรจุใหม่ การศึกษา งานไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุม การระดมความคิด การมอบหมายงานพิเศษ การสนับสนุนให้ศึกษาต่อ การหมุนเวียนตำแหน่ง การฝึกอบรมระยะสั้น และการจัดทัศนศึกษาและดูงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูอาจารย์มีความเห็น

สอดคล้องกันว่า มีการปฏิบัติของผู้บริหารอยู่ในระดับมากในด้านการสนับสนุนให้ศึกษาต่อ การประชุมและการมอบหมายงานพิเศษ ที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับน้อยได้แก่ การฝึกอบรมระยะสั้น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษางานไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติงาน การระดมความคิด การจัดทัศนศึกษาและดูงาน การประชุมพิเศษบุคลากรที่บรรจุใหม่ และการหมุนเวียนตำแหน่ง ส่วนบทบาทที่คาดหวังทั้ง 2 กลุ่ม เห็นว่าควรปฏิบัติในระดับมากถึง 10 ด้าน จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของทั้ง 2 กลุ่ม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาบุคลากรพบว่า การขาดงบประมาณมีปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูอาจารย์เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรได้ไม่ทั่วถึงและครูอาจารย์ปฏิบัติงานประจำมาก ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาบุคลากร

ข. งานวิจัยในต่างประเทศ

แพตทริก โจเซฟ เฟลมมิง (Patrick Joseph Fleming 1980: 3798-A) ได้วิจัยเรื่อง "Staff Development Needs in Elementary Schools that Individualize Instruction" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาบุคลากรของครูโรงเรียนประถมศึกษา ที่จัดการเรียนการสอนตามเอกัตบุคคล และวิธีการสอนของครูที่สัมพันธ์กับจำนวนปีที่โรงเรียนจัดให้มีการสอนตามเอกัตบุคคล ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นครู 174 คน และครูที่เป็นกรรมการบริหารโรงเรียน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์สถิติที่ใช้วิธีวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความต้องการมากเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือการมีมนุษยสัมพันธ์ ต้องการความช่วยเหลือให้มีวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญจากวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย และการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการสอนของครูกับจำนวนปีที่โรงเรียนจัดให้มีการสอนตามเอกัตบุคคลขึ้นก่อน กับโรงเรียนที่จัดให้มีการสอนขึ้นในครั้งหลัง

โดโรธี แอล ทอดเทน (Dorothy L. Totten 1983: 1287-A) ได้วิจัยเรื่อง "An Analysis of Inservice Needs As Perceived by Middle Grade Level Teachers and Administrators" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของครูและผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และแนวทางการจัดเพื่อตอบสนองความต้องการของครูตัวอย่างประชากรเป็นครูและผู้บริหารจากโรงเรียนในมลรัฐอริโซนา จำนวน 121 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถามมีนัยสำคัญกับความต้องการของครู โดยครูและผู้บริหาร ที่เป็นเพศชายต้องการ เข้ารับการฝึกอบรมระหว่างประจำการอย่างมีนัยสำคัญในเรื่อง เทคนิคการสร้างแรงจูงใจ การสอนตามเอกัตภาพ การนำคอมพิวเตอร์มาใช้สอน วิธีการจัดการสัมมนา การนิเทศแบบคลินิก การฝึกปฏิบัติการสังเกตการสอนระหว่างชั้นเรียนหรือในระหว่างโรงเรียน และวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กลุ่มครูและผู้บริหารที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี มีความต้องการมากในเรื่อง เทคนิคการสร้างแรงจูงใจ การสอนตามเอกัตภาพ จิตวิทยาเกี่ยวกับวัยรุ่นและก่อนวัยรุ่น และวิธีการประเมินมาตรฐานนักเรียน ครูและผู้บริหารโรงเรียนให้ความเห็นว่า การให้การฝึกอบรมระหว่างประจำการแก่ครูควรพิจารณาจากความต้องการของครู เป็นสำคัญ และให้โอกาสแก่ครูที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลมากกว่าครูที่อยู่ในตัวเมือง เวลาที่ให้การอบรม ให้เป็นวันที่มาปฏิบัติงาน โดยใช้ช่วงระยะเวลาหลังเลิกเรียน วันเสาร์หรือช่วงปิดเทอมฤดูร้อน

บารารา ยินส์ เฮอซอก (Babara Jean Herzog, 1984: 34-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Factors that Motivate Effective Wisconsin Teachers to Engage in Continuing Professional Development" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ครูมีประสิทธิภาพในการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นครูที่ได้รับการคัดเลือก เข้าชิงรางวัลครูยอดเยี่ยมแห่งปี ในรัฐวิสคอนซิน จำนวน 114 คน เครื่องมือที่ใช้ในการการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ถามถึงกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ 27 ชนิด และ เหตุผลหลักในการที่ครู เข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่ครู เข้าร่วมเป็นประจำได้แก่กิจกรรมการฝึกปฏิบัติ การอ่านวารสารวิชาชีพต่าง ๆ สังเกตการสอนของเพื่อนครู การเข้าร่วมประชุมกรรมการทางวิชาการ หรือกรรมการการฝึกอบรม และพบว่ากิจกรรมเหล่านี้ เป็นตัวกระตุ้นสำคัญต่อความกระตือรือร้นในการ เข้าร่วมในองค์กรทางวิชาชีพ และเป็นตัวเสริมสร้างในการพัฒนาบุคลากรครู เหตุผลสำคัญที่ครู เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรคือ เห็นว่าเป็น การเพิ่มสมรรถภาพให้ตนเองและเป็นความต้องการที่อยากจะพัฒนาตนเอง และยังพบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมากระหว่างลักษณะกิจกรรมที่เสริมสร้างการพัฒนาวิชาชีพกับเหตุผลในการ เข้าร่วมของครู การบริหารโรงเรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสนับสนุนให้มีการพัฒนาวิชาชีพ เป็นไปอย่างค้ำเนื่อง โดยทำเป็นตัวอย่างและขอความร่วมมือกับสภาการพัฒนาวิชาชีพครู ให้ครูได้ เข้าไปมีส่วนร่วมและทำเป็นโครงการอย่างจริงจัง

ยีน แอดเคลย์ เคย์ตัน ลีวันเคาสกี (Jean Adele Dayton Lewandowski

1980: 5065-A) ได้วิจัยเรื่อง "Nebraska Social Studies Teacher's Perceptions about In-service Education Experiences and Self-Initiated Professional Development Activities" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาธรรมชาติและขอบเขตประสิทธิผลของการให้การฝึกอบรมระหว่างประจำการตามปกติกับกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพที่ริเริ่มด้วยตนเองตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษา ในรัฐเนบราสกา ตัวอย่างประชากรเป็นครูสังคมศึกษาในรัฐเนบราสกา จำนวน 184 คน สถิติที่ใช้ ความถี่ และร้อยละ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและทดสอบค่าที (t-test) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า การอ่านเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิผลที่สุดที่ครูสังคมศึกษาในรัฐเนบราสกา ใช้พัฒนาการเรียนการสอน สำหรับปัจจัยอื่นที่ใช้ประกอบการพัฒนาการเรียนการสอนได้แก่วิชาที่จบมา ทรัพยากรบุคคล การทัศนศึกษา การฝึกอบรมระหว่างประจำการ การดูภาพยนตร์ โทรทัศน์ การประเมินผลจากฝ่ายบริหาร และการเป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพ สำหรับทรัพยากรบุคคลที่มีผลต่อการพัฒนาวิชาชีพมากที่สุดตามการรับรู้ของครู ได้แก่ เพื่อนร่วมงานที่สอนร่วมกัน วิชาที่เรียนจากมหาวิทยาลัยมีผลต่อเนื้อหาและวิธีการสอนของครูอย่างมีนัยสำคัญ รูปแบบการจัดให้การอบรมครูในระหว่างประจำการควรจัดแบบเข้ม โดยวิธีการสาธิต ตามด้วยการนิเทศที่ได้จากการวิเคราะห์การปฏิบัติงานของครู การประเมินผลจากฝ่ายบริหารไม่มีผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในห้องของครู ครูสังคมศึกษามีความรู้สึกว่ากิจกรรมการพัฒนาที่ริเริ่มด้วยตัวครูยังเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดประสิทธิผลต่อคุณภาพการสอนของครูมากกว่ากิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น

มอลโลรี รีนี ฮัทชินสัน (Mallory Renee Hutchinson, 1985: 404-A)

ได้วิจัยเรื่อง "An Examination of the Relationship of Various Aspects of Professional Development in Secondary Social Studies Teachers to Teaching Expertise and Perceptions of the Value of Such Activities" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับวิธีการทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตรัฐจอร์เจีย ใช้ในการพัฒนาความชำนาญในการสอนและวิธีการเหล่านี้มีผลต่อประสิทธิผลทางการสอนของครูหรือไม่ ตัวอย่างประชากรเป็นครูสังคมศึกษาและครูที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาที่อยู่ในเขตมลรัฐจอร์เจีย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบประเมินความชำนาญด้านการสอน โดยใช้ครูที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินใน 4 ด้าน คือด้านความรู้ในเนื้อหา

ความสามารถในการใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ความสัมพันธ์กับนักเรียน และการยอมรับนับถือจากเพื่อนครู ใช้ค่าสถิติโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ ไค-สแควร์ (Chi-Square) ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้เกี่ยวกับความชำนาญทางการสอนของครูประ เหมิน โดยที่ปรึกษาครู ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ในเรื่องการเป็นสมาชิกองค์กรทางการศึกษา การเข้ารับการอบรมครั้งสุดท้ายเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง การอ่านหนังสือพิมพ์รายวันเป็นประจำ การอ่านนิตยสารอื่น ๆ การดูรายการข่าวจากโทรทัศน์ และการไปทัศนศึกษา จะพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ด้านความชำนาญในการสอนของครูกับการที่ครูเข้ารับการฝึกอบรมครูประจำการหรือเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยช่วงระยะ 3 ปีที่ผ่านมา และครูที่อ่านหนังสือที่ไม่ระบุประเภท (Nonfiction)

มาทาร์ ฟาติมา คาร์ลิฟา (Matar Fatima Khalifa 1986: 1270-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Investigation of the Professional Needs of Science Teachers in Secondary Schools in Bahrain" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพที่สำคัญและสมรรถภาพที่ต้องการตามการรับรู้ของครูวิทยาศาสตร์ ตลอดจนศึกษาถึงความต้องการและความสำคัญของสมรรถภาพที่มีในตัวบุคคลและต้องการให้มีมากขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามใช้ค่าสถิติแสดงด้วยค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ความแปรปรวน ANOVA และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีคูกี ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการที่ครูวิทยาศาสตร์ต้องการมากที่สุดเรียงตามลำดับคือ ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ทักษะการใช้ห้องปฏิบัติการ และอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ กลวิธีในการสอน การวางแผน การประเมินผลและการจัดเตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกในการสอน การให้ความสำคัญกับสมรรถภาพของครูพบว่า ครูวิทยาศาสตร์ให้ความสำคัญมากตามลำดับ เกี่ยวกับ เรื่องสมรรถภาพการใช้แหล่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการใช้ห้องปฏิบัติการ ความต้องการประสมผลบางอย่างจากการสอน การวางแผน กลวิธีในการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน และการพัฒนาตนเองของครู

จากการประเมินสมรรถภาพของครูวิทยาศาสตร์พบว่า สมรรถภาพที่เป็นความต้องการของครูวิทยาศาสตร์มากที่สุดกว่า เรื่องอื่น ๆ คือ การพัฒนาตนเองของครูและการบริหารการใช้เครื่องอำนวยความสะดวกในการสอน แต่การให้ความสำคัญกับสมรรถภาพของครู ครูวิทยาศาสตร์ จะให้ความสำคัญในเรื่องการบริหารการใช้เครื่องอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาตนเองของครูตามลำดับ

เวอร์กิล ทลยส์ ฮอร์เน (Virgil Louis Horne, 1986: 3921) ได้วิจัยเรื่อง "The Perceptions of Selected Teachers Regarding Staff Development Needs at Initial Development and Experience Career Stages" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบ เทียบครูระดับประถมศึกษาและครูมัธยมศึกษา 3 กลุ่มคือ ระหว่างกลุ่มที่เพิ่งรับการพัฒนามา กลุ่มที่ได้รับการพัฒนามาบ้าง และกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาจนเกิดความชำนาญต่อการรับรู้ถึงโอกาสที่จะ เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนามูลากรตามเวลา สถานที่ และเนื้อหาจากการจัดกิจกรรมนั้น เพื่อจัดวางโปรแกรมหรือจัดทำหลักสูตรพัฒนาวิชาชีพตามความต้องการของครู และเสนอแนะการบริหารโครงการพัฒนาวิชาชีพ ที่เป็นไปตามความต้องการของครู

ตัวอย่างประชากรในการวิจัย เป็นครูจำนวน 750 คน ปีการศึกษา 1985 - 1986 จากรัฐเนบราสก้า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของครูทั้ง 3 กลุ่มที่เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนามูลากร พบว่าครูได้รับการพัฒนามาบ้างแล้วกับครูที่ได้รับการพัฒนาจนเกิดความชำนาญ มีการรับรู้ถึงเรื่องสถานที่ เวลา และเนื้อหาที่ได้จากการพัฒนานั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ครูที่เพิ่ง เริ่มพัฒนาทุกกลุ่ม เห็นด้วยในระดับมากกว่ากิจกรรมพัฒนามูลากรนั้นมีผลทำให้ตนมีความรู้ใน เฉพาะสาขามากขึ้น

ครูให้ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการวางแผนการพิจารณาถึงสถานที่จัดพัฒนามูลากร เนื้อหาที่ให้ และโอกาสควรให้เป็นไปตามความต้องการที่ประเมินมาจากครูเหล่านั้น

จอห์น เอ. เอลลิส (John A. Ellis, 1987. 2203-A) ได้วิจัยเรื่อง "An Analysis of Perceptions of Indiana Secondary Teachers Regarding Component Deemed Important to Effective Staff Development Programs" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบที่เชื่อว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนามูลากรตามการรับรู้ของครูระดับมัธยมศึกษาในรัฐอินเดียนา โดยวิเคราะห์จากประสบการณ์การสอน เพศ ขอบ เขตวิชาที่สอนและที่ตั้งของโรงเรียน ประชากร เป็นครูระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลจำนวน 250 คน จาก 50 โรงเรียนใน 10 เขตของรัฐอินเดียนา โดยใช้แบบสอบถามที่เป็นแบบประเมินค่าและแบบเติมคำ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีเพศ วิชาที่สอนต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบที่เชื่อว่าเป็นปัจจัยต่อการพัฒนามูลากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญไม่พบความแตกต่างของครูที่มีประสบการณ์การสอน และครูที่อยู่ใน

โรงเรียนที่มีที่ตั้งของโรงเรียนต่างกัน ครูร้อยละ 46 เคยเข้าร่วมในโครงการพัฒนาบุคลากร ครูเกือบ 2 คน ใน 3 คน อาจจะเข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลากรที่จัดขึ้นในช่วงปีภาคฤดูร้อน ครูร้อยละ 13 มีประสบการณ์การสอน 5 ปี หรือน้อยกว่าร้อยละ 41 มีประสบการณ์การสอน 16 ปี หรือมากกว่าขึ้นไป

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศที่ผู้วิจัยได้ศึกษา เพื่อ เป็นแนวทางของงานวิจัยนี้ ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัย ที่ศึกษาความต้องการ เสริมสมรรถภาพทางวิชาชีพของครูในด้านวิชาการ งานอื่นที่เกี่ยวข้อง และ ด้านบุคลิกภาพ นอกจากนี้ยังศึกษาถึงสภาพการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของครูระดับมัธยมศึกษาที่มีภูมิลำเนาถิ่นกำเนิด การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน สภาพทาง เศรษฐกิจ ตลอดจนการ เปรียบเทียบความต้องการ เสริมสมรรถภาพของครูในทางด้าน ต่าง ๆ

ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศส่วนใหญ่ เป็นงานวิจัยที่ศึกษาถึงความต้องการของครูในระดับ มัธยมศึกษาและประถมศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของครู กิจกรรมที่ใช้พัฒนาบุคลากรครู ทั้งที่ครูริเริ่มด้วยตัวเองและกิจกรรมที่หน่วยงานจัดให้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย